

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI**

TÜRK ANAYASA HUKUKUNDA YARGI BAĞIMSIZLIĞI

**KÜBRA KÖŞKER
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN :
PROF. DR. NURAN KOYUNCU**

KONYA, 2025

ÖZET

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kübra KÖŞKER		
	Numarası	20812301022		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Türk Anayasa Hukukunda Yargı Bağımsızlığı			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Kübra KÖŞKER

ABSTRACT

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kübra KÖŞKER		
	Numarası	20812301022		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Nuran KOYUNCU		
Tezin Adı	Türk Anayasa Hukukunda Yargı Bağımsızlığı			

ÖZET

Bireyin hukuki güvence altında olmasını temin eden hukuk devleti ilkesi, yalnızca yargının bağımsızlığı sağlandığında mümkün olabilir. Gerçekten de, hem kişiler arasındaki uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan hem de devletin işlem ve eylemlerinin hukuka uygun olup olmadığını denetimini yapan unsur olarak yargı organının hiçbir kurum ve kişinin etkisinde kalmaksızın bağımsız ve adil kararlar alabilmesi yargı bağımsızlığı ilkesinin varlığı ve etkin bir biçimde kullanılması ile sağlanabilir. Bu bağlamda yargı bağımsızlığı, mahkemelerin, yasama ve yürütme erkleri ve medyanın etkisi, baskısı ve müdahalesi olmaksızın, kendi içerisinde dahi, serbestçe görev yapabilmesi anlamına gelir.

Bu çalışmanın temel amacı, hukuk devleti ilkesinin vazgeçilmez unsurlarından biri olan yargı bağımsızlığının kapsamını ve taşıdığı unsurları ayrıntılı biçimde ortaya koymaktır. Bu çerçevede yargı bağımsızlığı, yalnızca hâkimin karar alma sürecinde herhangi bir baskı ya da yönlendirmeye maruz kalmaması anlamında dar bir çerçevede ele alınmamış; aynı zamanda yargının kurumsal yapısının, idari işleyişinin ve yargı mensuplarının mesleki güvencelerinin bu bağımsızlık üzerindeki belirleyici etkileri de incelenmiştir.

Çalışmada, yargı bağımsızlığı ile sıkı bir ilişki içinde olan yargı tarafsızlığı kavramına da özel bir vurgu yapılmış, hâkim ve mahkemelerin yasama ve yürütme erkleriyle olan ilişkileri, görev ve yetki ayrılıkları ile yargı kararları üzerindeki olası siyasi veya idari etkiler detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Ayrıca kamuoyunun, medya organlarının ve toplumsal baskı unsurlarının yargı kararları üzerindeki etkisi de çalışmanın inceleme alanına dâhil edilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmada, yargı bağımsızlığının yalnızca hukuki bir ideal değil; aynı zamanda demokratik hukuk devletinin işleyişini doğrudan etkileyen, çok boyutlu ve dinamik bir kavram olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anayasa, Yargı, Yargı Bağımsızlığı, Yargı Tarafsızlığı, Hakim

ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Kübra KÖŞKER		
	Student Number	20812301022		
	Department	Department of Public Law		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Nuran KOYUNCU		
Title of the Thesis/Dissertation	Judicial Independence in Turkish Constitutional Law			

ABSTRACT

The principle of the rule of law, which ensures that the individual is under legal protection, can only be realized when judicial independence is guaranteed. Indeed, the judiciary, which both resolves disputes between individuals and supervises the legality of acts and actions of the state, can make independent and fair decisions only through the existence and effective implementation of the principle of judicial independence, free from the influence of any institution or individual. In this context, judicial independence means that courts can perform their duties freely—without interference, pressure, or influence from the legislative and executive powers or the media—even within their own internal structures.

The main objective of this study is to thoroughly examine the scope and components of judicial independence, which is one of the indispensable elements of the rule of law. In this framework, judicial independence is not considered merely in the narrow sense of a judge making decisions free from pressure or direction; the study also investigates the decisive effects of the judiciary's institutional structure, administrative functioning, and the professional guarantees provided to judicial officers on the preservation of this independence.

The study also places special emphasis on the concept of judicial impartiality, which is closely linked to judicial independence. It thoroughly addresses the relationships between judges and courts and the legislative and executive branches, the separation of powers and responsibilities, and the potential political or administrative influences on judicial decisions. Furthermore, the influence of public opinion, media organizations, and elements of social pressure on judicial decisions is also examined.

As a result, this study emphasizes that judicial independence is not only a legal ideal but also a multidimensional and dynamic concept that directly affects the functioning of a democratic rule-of-law state.

Keywords: Constitution, Judgment, Judicial independence, Judicial impartiality, Judge

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
KISALTMALAR.....	vi
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1)YARGI KAVRAMI VE YARGININ BAĞIMSIZLIĞI.....	5
1.1. Yargı Fonksiyonu.....	5
1.2.Yargı Organı	8
1.3. Yargı Bağımsızlığı Kavramı	10
1.4. Yargı Bağımsızlığının Tarihi Gelişimi	16
1.4.1.Kanuni Esasi Öncesi Dönemi	16
1.4.2. Kanuni Esasi Dönemi	17
1.4.3.1921 Anayasası Dönemi.....	20
1.4.4.1924 Anayasası Dönemi.....	22
1.4.5.1961 Anayasası Dönemi.....	25
1.5.Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı Ayrımı	31
İKİNCİ BÖLÜM.....	37
2)YARGI BAĞIMSIZLIĞININ TEMEL ARAÇLARI	37
2.1.Yargının Güçler Ayrılığı İle İlişkisi.....	37
2.2. Yargının Yürütme Organına Karşı Olan Bağımsızlığı	42
2.3. Yargının Yasama Organına Karşı Olan Bağımsızlığı	47
2.4. Yargının Yargı Organına Karşı Olan Bağımsızlığı	50
2.5. Kamuoyuna ve Basına Karşı Bağımsızlık.....	53
2.6. Savcıların Bağımsızlığı.....	58
2.8. Hakimlerin Atanması ve Terfi.....	62
2.8.1. Hakimler Ve Savcılar Kurulu	62
2.8.2. Türkiye’de Hakimlerin Atanması	69
2.8.3. Terfi.....	71

2.9. Hakimlik Teminatı	73
2.9.1. Azledilememe	75
2.9.2. Emekliye Sevk Edilememe	78
2.9.3. Mali Teminat	79
2.9.5. Coğrafi Güvence	80
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	82
3. YARGI BAĞIMSIZLIĞI İLE İLGİLİ SORUNLAR	82
3.1. Yapısal Sorunlar	82
3.1.1. HSK Üye Seçimi	82
3.1.2. Hakimler ve Savcılar Kurulu ile Adalet Bakanlığı Arasındaki Güçlü Bağ	85
3.1.3. Hakimler ve Savcılar Kurulu Kararlarının Yargısal Denetimi	87
3.1.5. Hakim ve Savcı Kararlarının Notlandırılması ve Bunun Yükselme ile Bağımsızlık Üzerindeki Etkisi	89
3.1.6. Hakim ve Savcı Yardımcılarının Alım Usulü	90
3.1.7. Danıştay Üyelerinin Bir Kısımının Yürütme İçerisinden Yürütme Organınca Seçilmesi	92
3.1.8. Anayasa Mahkemesi Üye Seçimi	92
3.2. Siyasallaşma ve Aktivizm	94
3.3. Hakimlerin Niteliklerinden Kaynaklanan Sorunlar	96
3.3.1. Hakimin Adalet Hissiyatı	96
3.3.2. Hakimin Mesleğe Yaraşırılığı	97
3.3.3. Hakimin Liyakati	98
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	100
KAYNAKÇA	106

KISALTMALAR

AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Akt.	: Aktaran
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CCJE	: Avrupa Hakimleri Danışma Konseyi
CCPE	: Avrupa Savcılar Danışma Konseyi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviri
DGM	: Devlet Güvenlik Mahkemesi
E.	: Esas
Ed.	: Editör
E.T.	: Erişim Tarihi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSK	: Hakimler Ve Savcılar Kurulu
HSYK	: Hakimler Ve Savcılar Yüksek Kurulu
K.	: Karar
K.T.	: Karar Tarihi
m.	: Madde
R.G.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde, değerli bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren, yönlendirmeleri ve teşvik edici desteğiyle her aşamada katkı sunan saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Nuran Koyuncu'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Çağdaş hukuk devletlerinin temel önceliği, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin etkin biçimde korunmasıdır. Tarihsel süreçte, ilkel topluluklarda bireyler, küçük ve kapalı topluluk yapılarında birbirlerini tanımanın verdiği güven ve toplumsal dayanışma sayesinde korunma imkânı bulmuşlardır. Ancak modern toplumlarda bireyler, artan nüfus, karmaşık sosyal yapılar ve çeşitli güç odaklarının varlığı nedeniyle çok daha fazla tehdit ve ihlalle karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle birey haklarının korunması, kurumsal ve hukuksal güvenceye ihtiyaç duymaktadır. Bu güvencenin sağlanmasında en temel rolü hukuk devleti ilkesi üstlenmekte; hukuk devletinin işlevselliği ise esasen yargı bağımsızlığının varlığına bağlı bulunmaktadır.

Bir devletin hukuk devleti niteliği taşıyabilmesi, yalnızca kuvvetler ayrılığı ilkesini benimsemesine değil, aynı zamanda yargı bağımsızlığını da etkili biçimde güvence altına almasına bağlıdır. Hukuk devletinin tesisi ve sürdürülebilirliği açısından yasama, yürütme ve yargı erklerinin karşılıklı olarak birbirlerini denetleyebilmeleri ve bu denetim mekanizmalarını işler halde tutmaları gerekmektedir. Bu erkler, kendi yetki alanları çerçevesinde hareket etmeli; birbirlerinin görev sahasına müdahale etmeksizin işlevlerini yerine getirmelidir. Özellikle yargı organı, yasama ve yürütme karşısında bağımsız olmalı ve bu organların herhangi bir yönlendirme veya baskısı altında kalmaksızın görevini yerine getirebilmelidir.

Adalet, insanlık tarihinin en köklü ve evrensel değerlerinden biri olup, toplumsal düzenin sağlanmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Bu doğrultuda yargı, yalnızca devletin bir unsuru değil, aynı zamanda evrensel bir adalet anlayışının kurumsal temsili olarak da önem arz etmektedir. Yargılama faaliyetini bireylerin hak ve özgürlüklerini gözeterek gerçekleştiren yargı erkinin, yasama ve yürütme organlarından bağımsız olması, adil ve tarafsız bir hukuk sisteminin inşasında vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yargı bağımsızlığı, yalnızca dışsal erklerden gelebilecek müdahalelere karşı değil; aynı zamanda yargı teşkilatının kendi iç dinamiklerinden doğabilecek baskı ve yönlendirmelere karşı da koruma sağlayan çok yönlü bir ilkedir.

Yargı faaliyetini bireyler adına yürüten yargı organlarının ve bu çerçevede yargı yetkisini kullanan hâkimlerin bağımsızlığı, hukuk devleti ilkesini benimseyen anayasal sistemlerin temel yapı taşlarından biridir. Hâkimlerin, herhangi bir dış baskı, etki veya yönlendirmeden uzak bir şekilde görevlerini yerine getirebilmeleri, sadece tarafsız bir adalet sisteminin değil, aynı zamanda insan haklarının etkin biçimde korunmasının da güvencesidir. Bu bağlamda hâkimlerin bağımsızlığı, yalnızca yargı kararlarını verirken müdahaleye kapalı olmalarıyla sınırlı olmayıp; atanmaları, terfileri, disiplin işlemleri ve diğer özlük hakları gibi kariyerlerine ilişkin tüm süreçleri de kapsayan bütüncül bir anlayışı gerekli kılar.

Bağımsız bir yargı, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin, dışsal etkilerden arındırılmış bir biçimde ve yalnızca hukuk kuralları çerçevesinde adil olarak değerlendirilmesini temin eder. Bu nedenle hâkimlerin bağımsızlığı, kişisel bir ayrıcalık ya da statü göstergesi değil; hukukun objektif, tarafsız ve adalet ilkesine uygun biçimde uygulanmasını garanti altına alan anayasal bir zorunluluktur.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren, yargı organı, devlet içindeki farklı toplumsal güçlerin çatıştığı ve güç mücadelesi verdiği bir alan olmuştur. Bununla birlikte, yargı organı tarihsel süreç içerisinde sık sık ciddi baskılara da maruz kalmıştır. 1876 Anayasası'nda yer alan hükümlerin, yargı tarafsızlığı ve bağımsızlığını temin etmek açısından incelendiğinde, kapsamı bakımından günümüz Anayasaları'na örnek teşkil edecek nitelikte olduğu söylenebilir. Ancak, siyasi olaylar ve koşullar nedeniyle, bu hükümler maalesef istenilen şekilde hayata geçirilememiştir. 1921 Anayasası'na gelindiğinde, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile ilgili belirgin bir hüküm bulunmadığı görülmektedir. 1924 Anayasası'nda ise yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı yalnızca teorik düzeyde kalmış ve gerekli teminatlar sağlanamamıştır. Anayasa'nın uygulanması sırasında, bu eksikliklerden kaynaklanan olumsuz örnekler ortaya çıkmıştır. 1961 Anayasası ile yargı erkinin güçlendirilmesi ve bağımsızlığının yanı sıra tarafsızlığının gerçek anlamda sağlanması amacıyla önemli anayasal düzenlemeler yapılmış, çoğulcu bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu dönemde, yeni bir Savcılar Yüksek Kurulu kurulmuştur. Ancak, 1971 yılında yapılan değişikliklerle bu düzenleme terk edilmiş ve bürokratik bir yaklaşım benimsenmiştir. 1982 Anayasası'nın ilk metninde hâkimlerin bağımsızlığına dair önemli düzenlemeler yer almakla birlikte, HSYK'daki bürokratik

ve seçkinci anlayış nedeniyle bu düzenlemelerin etkili sonuçlar doğuramadığı gözlemlenmiştir. Bu durum, anayasal hedeflere ulaşılmasında zorluklar yaşandığını göstermektedir.

Ülkemizde yargı bağımsızlığını sağlamak amacıyla anayasal ve yasal düzenlemeler yapılmış; hâkim ve savcıların atamaları ile özlük işlerinin yürütülmesi, bağımsız bir yapıya sahip olan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yürütülmesi kabul edilmiştir. 2010 yılındaki Anayasa değişikliğiyle, HSYK'nın oluşumuna ve işleyişine dair sorunlar giderilerek yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu değişikliklerle, HSYK'ya yapılan üye seçiminde yer alan kaynaklar artırılmış ve üye sayısı genişletilmiştir. Ayrıca hâkim ve savcıların meslekten çıkarılmalarına ilişkin olarak yargı yolu açılmıştır. Hâkimler ve savcılar için denetim işlemlerinde soruşturma izni verme yetkileri de Yüksek Kurul'a devredilmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı hukuk devleti ilkesinin önemli bir unsuru konumundaki yargı bağımsızlığının Türk Anayasa hukukundaki durumunu incelemektir. Çalışma üç bölümden oluşmakla birlikte ilk bölümünde yargı organının devlet yapısı içindeki konumuna değinilerek, yargının fonksiyonunun anayasal düzen ve hukukun üstünlüğü ilkesi çerçevesindeki önemi ele alınmıştır. Bu bağlamda, yargı bağımsızlığı kavramı, hukuk devleti ilkesinin temel bir unsuru olarak değerlendirilmiştir. Bölümde ayrıca, yargı bağımsızlığının tarihsel gelişimi ele alınmış; özellikle Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde ve anayasal düzenlemeler çerçevesinde yaşanan dönüşümler incelenmiştir. Böylece, Türkiye'de yargı bağımsızlığının kurumsallaşma süreci ile bu sürece etki eden siyasal ve toplumsal dinamiklerin incelenmiştir.

İkinci bölümde, yargının yalnızca yasama ve yürütme erklerinden değil, aynı zamanda medya, kamuoyu ve diğer dış baskı gruplarından da bağımsız olması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Yargı bağımsızlığının sağlanmasında anayasal güvenceler önemli bir temel oluşturmakla birlikte, bu güvencelerin tek başına yeterli olmadığı; özellikle uygulamada karşılaşılan zorluklar karşısında kurumsal yapıların işleyişi ve yargı etiğine ilişkin düzenlemelerin tamamlayıcı bir rol üstlendiği vurgulanmıştır. Ayrıca bu bölümde, yargı bağımsızlığı kavramının Türkiye'de Kanun-ı Esasi'den günümüze kadar geçen sürede anayasal belgeler çerçevesinde geçirdiği

evrim incelenmiş; bu süreçte yapılan anayasa değişikliklerinin yargı yapısı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Özellikle bazı anayasal reformların, yargının kurumsal bağımsızlığına zarar verecek nitelikte olduğu ve yapısal bozulmalara yol açtığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, tarihsel gelişim çizgisi içerisinde yargı bağımsızlığının dönemsel olarak güçlenip zayıfladığı, siyasal sistemin yönelimi ve iktidar ilişkilerinin bu durumu doğrudan etkilediği ortaya konmuştur.

Son bölümde ise, yargı bağımsızlığına ilişkin güncel sorunlar kapsamlı bir biçimde ele alınmaktadır. Bu bağlamda, yargı mensuplarının tarafsızlığını zedeleyen unsurlar; kurumsal yapının zafiyetleri, bağımsızlık kültürünün yeterince yerleşmemiş olması ve hâkimlerin mesleki nitelikleri bağlamında çok yönlü olarak analiz edilmektedir. Hâkim bağımsızlığının mesleki yeterlilik, vicdani adalet duygusu ve etik ilkelere bağlılık gibi bireysel niteliklerle olan ilişkisi tartışılarak, bu unsurların yargısal karar süreçlerine etkisi değerlendirilmektedir. Ayrıca, yargı erkinin siyasal iktidarla olan ilişkisinde ortaya çıkan siyasallaşma olgusu ile yargı aktivizminin sınırları, yargı bağımsızlığını tehdit eden başlıca faktörler olarak ele alınmaktadır. Böylece bu bölümde, hem sistemsel hem de bireysel düzlemde yargı bağımsızlığını zedeleyen dinamikler bütüncül bir yaklaşımla ortaya konulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1)YARGI KAVRAMI VE YARGININ BAĞIMSIZLIĞI

1.1. Yargı Fonksiyonu

Klasik doktrinde, devletin tüzel kişiliği gibi, egemenliği ve fonksiyonlarının da bölünmez olduğu kabul edilse de, uygulamada bu fonksiyonlar farklı organlar tarafından yerine getirilmektedir. Bu açıdan yasama, yürütme ve yargı fonksiyonları için hem maddi hem de şekli ölçütler temelinde bir ayırım yapılarak ele alınmaktadır.¹ Maddi ölçüt açısından yargı fonksiyonu, içeriğine göre değerlendirilir; bu bağlamda yargının temel görevi, hukuki uyumsuzlukları çözerek bunları bağlayıcı bir karara ulaştırmaktır ve bu işlev, tarihsel olarak devletin temel varlık sebeplerinden biri olarak görülmektedir.² Buna karşılık, şekli kriter ise yapılan işin niteliğinden ziyade, hangi organ tarafından gerçekleştirildiğini esas alır. Bu bağlamda, maddi kriter kapsamında bir devlet fonksiyonunun tanımlanması "Yapılan faaliyet nedir?" sorusunun yanıtı iken, şekli kriter çerçevesinde ise "Bu faaliyeti kim yürütüyor?" sorusuna verilen cevap olarak değerlendirilebilir.³

Maddi kritere göre devlet fonksiyonları, işlevlerini yerine getirirken araç olarak kullanılan işlemlerin hukuki niteliğini göz önüne alarak bir ayırım yapmaktadır.⁴ Bu ayırım ile hukuki işlemler yargı işlemi, kural- işlem ve subjektif işlem olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Bu üç işlemin yerine getirilmesinde de devletin yasama, yürütme ve yargı fonksiyonları görev almaktadır. Maddi açıdan yargı fonksiyonu, bu görevi yerine getiren kurum ya da organların kim olduğuna bakılmaksızın, tamamen

---

¹ Abdulkadir Yıldız, **Yargının Tarafsızlığı**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2020, s. 6.

² Bülent Tanör, **1982 Anayasası'na göre Türk Anayasa Hukuku**, Beta Yayıncılık, 22. Baskı, İstanbul, 2024, s. 455.

³ Yıldız, s. 6.

⁴ Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, 19. Baskı, Ankara, 2019, s. 194.

fonksiyonun içeriği ve niteliği esas alınarak değerlendirilir. Bu yaklaşımda, yargı faaliyeti onu icra eden organdan bağımsız şekilde ele alınır. Bu bakış açısıyla yargı fonksiyonu, hukuki uyumsuzlukların çözümü işlevi olarak tanımlanabilir.⁵ Buna göre, bir iddia ile buna karşı ileri sürülen karşı iddianın değerlendirilip karara bağlanması, yani bir yargılama süreci yürütülmesi esas alınarak yargı kavramı açıklanmaktadır.⁶ Başka bir ifadeyle, yargı fonksiyonu, bir hukuk kuralına aykırılık iddiasının ileri sürülmesiyle başlar; hâkimin bu iddiaya ilişkin olarak uygulanacak hukuk kuralını belirlemesi ve ardından bu kuralı somut olaya tatbik ederek uyumsuzluğu kesin ve bağlayıcı bir kararla sonuçlandırması, yargıyı diğer devlet fonksiyonlarından ayıran temel bir özelliktir.⁷

Şekli kritere göre yargı fonksiyonu, bu yetkinin hangi kurumsal yapı veya organ tarafından yerine getirildiğinden bağımsız olarak, esasen içeriği ve maddi niteliği dikkate alınarak değerlendirilir. Bu yaklaşıma göre, yargısal faaliyet, onu yürüten merciden soyutlanarak ele alınır; dolayısıyla yargı, hukuki bir uyumsuzluğun çözümünü ve bu uyumsuzluk hakkında bağlayıcı bir karar verilmesini ifade eden bir fonksiyon olarak tanımlanır.⁸ Bu yaklaşıma göre, yargı teşkilatı içerisinde yer alan ve bağımsız mahkeme statüsüne sahip organlar tarafından yürütülen görevler ile bu kapsamda gerçekleştirilen tüm işlemler, yargısal nitelikte işlem ve işlevler olarak kabul edilir.⁹ Yargı fonksiyonunun ortaya çıkan uyumsuzlukları kesin şekilde olarak çözebilme özelliği, bu görevi yerine getiren devlet organlarının belirli niteliklere sahip olmasını zorunlu kılmıştır. Bu doğrultuda, kabul gören hükümet sisteminin ne olduğuna bakılmaksızın, tüm demokratik ülkelerde yargı organının, siyasal nitelikteki yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsızlığı temel bir ilke olarak kabul

---

⁵ Kemal Gözler, **Anayasa Hukukunun Genel Esasları**, Bursa, 2024, 16. Baskı, s. 386.

⁶ Bülent Yavuz, **Kuruluş ve İşleyiş Açısından Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s. 45.

⁷ Yıldız, s. 7.

⁸ Gözler, s. 388.

⁹ Ömer Anayayurt, **Anayasa Hukuku: Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2024, 7. Baskı, s.720.

edilmiştir. Bu bağımsızlığın sağlanması adına, yargı görevine sahip olan hâkimler, diğer kamu görevlilerine kıyasla daha güvenceli bir konuma sahip kılınmıştır.¹⁰

Yargı, yalnızca maddi kriter temelinde değerlendirildiğinde, hâkim sıfatıyla yerine getirilen ancak uyuşmazlık çözme niteliği taşımayan, kanundan doğan yetkilerin yargısal fonksiyon kapsamında sayılmaması gerekir. Çünkü bu tür yetkiler, doğrudan bir hukuki ihtilafı çözme amacını taşımamaktadır. Oysa hâkimlik sıfatından kaynaklanan bu yetkilerin yargı fonksiyonu içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bir diğer husus ise, memur veya öğrenci disiplin işlemlerinde olduğu gibi, iddia, savunma ve karar süreçleri içermesine ve bu yönüyle yargısal faaliyetle benzerlik göstermesine rağmen, disiplin işlemleri yargı fonksiyonu olarak kabul edilmemektedir.¹¹ Anayasa Mahkemesi ‘nin de çeşitli kararlarında belirttiği üzere mahkemelerce görülen işler dışında bir faaliyetin yargılama olarak kabul edilmesi mümkün değildir.¹²

Doktrinde şekli ya da organik kriterin, maddi kritere oranla yargı fonksiyonunu yasama ve yürütmeden ayırmaya daha elverişli olduğunu savunan yazarlar çoğunluktadır.¹³ Organik açıdan yapılan yargı tanımı, yargı organlarının gerçekleştirdiği tüm faaliyetleri yargı fonksiyonu kapsamında değerlendirdiği için, gereğinden fazla geniş bir ölçüt olarak kabul edilmektedir. Zira mahkemelerin yalnızca uyuşmazlık çözümüne yönelik karar verme işlevleri değil, aynı zamanda yargısal nitelik taşımayan, idari mahiyette çeşitli işlemleri de bulunmaktadır.¹⁴ Bu nedenle, yargı fonksiyonunun doğru şekilde belirlenebilmesi için maddi ve şekli kriterlerin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşıma göre, yargı fonksiyonu, hukuki uyuşmazlıkların bağımsız ve tarafsız mahkemeler aracılığı ile kesin olarak çözüme kavuşturulduğu bir devlet faaliyetidir.¹⁵

---

¹⁰ Tanör, s. 456.

¹¹ Yıldız, s.8.

¹² AYM, E. 1967/14, K. 1967/36, K.T. 14.11.1967, R.G. 29.4.1968 – 12886.

¹³ Tanör, s. 456.

¹⁴ Gözler, s. 388.

¹⁵ Saadet Yüksel, Türk Anayasa Hukukunda Hakimlerin Bağımsızlığına Genel Bir Bakış, İHFM, 2012, s. 72.

AIHM, AIHS ‘nin 6. Maddesi ile “ kanunla kurulmuş mahkeme” kavramını ifade ederken maddi kriteri göz önüne almış, “ görev alanındaki tüm uyuşmazlıkları hukuk kurallarını uygulayarak ve belirli bir usul uyarınca esastan çözen” kurumların bu kavrama dahil olacağını bildirmiştir.¹⁶ Bu bağlamda devlet içinde yargı organı statüsüne sahip olmayan merciler de yargı faaliyetinde görev alabilecektir.¹⁷ AYM’nin ise yargı fonksiyonunu açıklarken şekli kriter ölçütünü kullandığı görülmektedir. Bu durumu ifade ederken “ kanunla kurulan bağımsız ve tarafsız kuruluşlar tarafından, hukuki uyuşmazlıkların ve hukuka aykırılık iddialarının özel yargılama usulleri izlenerek çözümlenmesi ve kesin hükme bağlanması” ifadesini kullanmaktadır.¹⁸

Yargı fonksiyonu, devletin varlığına ya da anayasa hareketlerine bağlı olarak ortaya çıkan bir olgu değildir; aksine, devletin bulunduğu her yerde yargısal işlev de kendiliğinden mevcuttur. Hukuk da toplumun var olduğu her ortamda bulunur ve hukuk kurallarının toplum düzenini sağlamak amacıyla uygulanması, zaman zaman farklı yorum ve uygulamalarla anlaşmazlıklara neden olabilir. Bu nedenle, toplumsal uyuşmazlıkları çözmek için yargı organlarının varlığı zorunludur.¹⁹ Sonuç olarak, toplumsal yaşamın her alanında anlaşmazlıkların ortaya çıkması kaçınılmaz olduğundan, yargı her zaman ve her koşulda hayati bir işlev üstlenmektedir.

1.2.Yargı Organı

Bir organ, hem yerine getirdiği görevler ve yürüttüğü faaliyetler doğrultusunda hem de yapısal özellikleri dikkate alınarak tanımlanabilir. İlkinde organ, icra ettiği işlevler üzerinden değerlendirilir ve bu yaklaşım işlevsel bir tanımlama ifade eder. İkincisinde ise organın kimlerden oluştuğu, yapısal bileşenleri esas alınarak tanımlama yapılır; bu da yapısal ya da organik tanım olarak adlandırılır. Bu çift yönlü

---

¹⁶ AIHM, Sramek / Avusturya , no. 8790/79, 22.10.1984, parag. 36.

¹⁷ AIHM, Campbell ve Bell / Birleşik Krallık, no. 7819/77, 28.6.1984, parag. 76.

¹⁸ AYM, E. 2012/102, K. 2012/207, K.T. 27.12.2012.

¹⁹ Hüseyin Nail Kubalı, **Devlet Ana Hukuku Dersleri**, Adnan Kitapevi, İstanbul, 1946, s. 284.

değerlendirme yargı organı için de geçerlidir.²⁰ İşlevsel bakımdan yargı organı, hukuki uyuşmazlıkları ya da hukuka aykırılık iddialarını değerlendiren, bu konularda karar vererek çözüme ulaştıran devlet kurumu olarak tanımlanabilir. Yapısal açıdan ise yargı organı, mahkemelerden oluşan devlet organı olarak tanımlamak mümkündür.²¹

Fendoğlu ise yargıyı tanımlarken bireylerin işlem ve eylemlerini belirli usuller çerçevesinde denetleyen, gerektiğinde yaptırım uygulayan ve özgürlük sınırlarının ihlal edilip edilmediğini tespit eden, tarafsız ve bağımsız bir kamu otoritesi²² ifadesini kullanırken, Özbudun yargıyı, “bağımsız mahkemelerin kişilerin devletle ve diğer kişilerle olan hukuki anlaşmazlıklarını ve uyuşmazlıklarını gerekli hukuki yollarla karara bağlama faaliyetidir ve amacı adaletin ve hukuk düzeninin gerçekleştirilmesi ve korunmasıdır” şeklinde tarif etmekte²³, Erdoğan ise yargıyı, “Devletin üç temel fonksiyonundan biri olan yargı, hukuk düzeninin korunması ve gerçekleştirilmesi amacıyla, genel olarak özel kişiler arasında veya özel kişiler ile devlet arasında ortaya çıkan hukuki uyuşmazlıkları nihai olarak çözüme kavuşturan bağlayıcı yetki” olarak tanımlamaktadır.²⁴ Bu tanımlamalardan yola çıkıldığında, yargı kavramının ortak noktası, tarafsız ve bağımsız bir organın belirli usul ve yöntemler çerçevesinde uyuşmazlıkları adalet ilkelerine uygun biçimde çözüme kavuşturması şeklinde tanımlamak mümkündür.

Anayasa'nın 9. Maddesine göre yargı organını oluşturan temel unsur bağımsız mahkemelerdir. Anayasamızda da yargı organı devletin diğer erkleri olan yasama ve yürütme erklerinden ayrı olarak bağımsız yargı organı, mahkemeler topluluğu olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle yargı organının devletin diğer organlarından ayrı kılan en önemli özellik de bağımsız mahkemelerden oluşmasıdır.²⁵ Gözler mahkemeyi bir veya

---

²⁰ Gözler, s. 390.

²¹ Gözler, s. 391.

²² Hasan Tahsin Fendoğlu, **Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, Yetkin Basımevi, Ankara, 2010, s. 75.

²³ Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 376.

²⁴ Mustafa Erdoğan, **Anayasal Demokrasi**, Siyasal Yayınevi, 9. Baskı, Ankara, 2012, s. 269.

²⁵ Ferman Demirkol, **Yargı Bağımsızlığı**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1991, s. 4.

birden fazla hakimden oluşan organ olarak tanımlamıştır.²⁶ Bu bağlamda, öncelikle hâkimin tanımlanması gerekmektedir. Sözlük anlamı itibarıyla hâkim, "millet adına yargı yetkisini kullanarak yasaya aykırı fiiller veya uyuşmazlıklar hakkında hukuk kurallarını uygulayan, adaleti sağlamaktan sorumlu kişi, yargıç" şeklinde tanımlanmaktadır. Hâkim, yargının insan unsurunu oluşturan ve yargılama sürecini yürüten kişidir. ²⁷ Gözler ise hakimi " devlet tarafından atanan veya devletin tanıdığı usulle seçilen, kendisine sunulmuş bir hukuki uyuşmazlığı çözmekle görevli, tarafların dışında bir gerçek kişidir." şeklinde tanımlamıştır.²⁸

Yapılan tanımlardan anlaşılacağı üzere hakimlerde bulunması gereken birtakım özellikler vardır. Öncelikle hakimler gerçek kişiler arasından seçilmektedir. İkinci olarak, devletin egemenlik yetkisinin bir yansıması olarak uyuşmazlıkları çözüme kavuşturma görevine sahip olmasıdır. Üçüncüsü ise, hâkimin, devlet tarafından atanarak egemenlik adına uyuşmazlıkları çözmekle yetkilendirilmiş olmasıdır. Son olarak ise hakim yargı organının beşeri unsuru olmakla birlikte uyuşmazlığın tarafları dışında bir kişiğe sahip olmaktadır. Bu özellik aynı zamanda yargı bağımsızlığı unsur ile yargı fonksiyonunun bir arada bulunmasının zorunluluğunu ifade etmektedir.²⁹

1.3. Yargı Bağımsızlığı Kavramı

Yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki farklar ilk kez Aristoteles'in "Politika" adlı eserinde ele alınmıştır. Bu kavram, daha sonraki dönemlerde, Romalı devlet adamı ve düşünür Cicero, İtalya'daki Rönesans hareketlerinde etkili olan Machiavelli, Kalvenizm'in kurucusu John Calvin ve klasik liberalizmin öncüsü olduğu kabul gören İngiliz filozof John Locke'un kuvvetler ayrılığı konusundaki düşünceleri ve çalışmalarıyla gelişmiştir. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin "üç parçalı sistem" olarak

---

²⁶ Gözler, s. 392.

²⁷ Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Yetkin Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2011, s.1485.

²⁸ Gözler, s. 392.

²⁹ Yıldız, s. 14.

tanımlanması ise ilk kez Fransız Aydınlanma Çağı siyaset bilimcisi Montesquieu tarafından yapılmıştır.³⁰

Montesquieu, Devletin yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç temel güçten oluştuğunu ve bu güçler arasında yetkilerin dengeli bir biçimde paylaşılması gerektiğini ileri sürmüştür. Bundan yola çıkan 1787 tarihli Amerika Birleşik Devletleri federal anayasası ile Fransız Devrimi sonrasında hazırlanan anayasalar, kuvvetler ayrılığı esas alınarak yargı yetkisini yürütmeden ayırmış ve modern anlayışa uygun bir yapı oluşturmuşlardır.³¹

Yargı bağımsızlığı kavramı, insanlık tarihine kıyasla oldukça yeni bir kavram olarak değerlendirilebilir. 17. yüzyılda, Fransa ve İngiltere'de kralın etkisinden bağımsız bir yargı için mücadeleler verildiği bilinmektedir. Yargı bağımsızlığının anayasal güvenceye alınmasıyla ilgili ilk örneklerden biri ise 1787 tarihli Amerika Birleşik Devletleri, Anayasası'nda kuvvetler ayrılığı ilkesinin benimsenmesidir. Bu süreci takiben, birçok ülke yargı bağımsızlığını anayasal güvence altına alarak, insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması adına önemli kazanımlar elde etmişlerdir.³²

Bağımsızlık, organlar arasındaki ilişkinin niteliğini belirleyen bir kavram olup, bir organın işlevini yerine getirirken diğer organ veya organ gruplarının herhangi bir etkisi ya da müdahalesi olmadan faaliyet gösterebilme yetisini ifade eder.³³ Aynı zamanda bağımsızlık, yargısal fonksiyonun siyasi, ekonomik ve sosyal baskılardan uzak bir şekilde icra edilmesini ifade eder. Bu işlev, hâkimi bir kamu hizmeti yürütücüsü konumuna getirir. Ancak, hâkimler adalet dağıtma görevini üstlendiklerinden, diğer kamu görevlilerinden farklı ve özel bir statüye sahiptirler.³⁴

---

³⁰ Osman Turan, “Uluslararası Belgeler Bağlamında Yargı Bağımsızlığı: Türkiye İçin Bir Model Önerisi”, Onikilevha Yayınları, 2024, s. 37.

³¹ Kurt Eihenberger, “Die richterliche, Unabhaengigkeit als staatsrechtliches Problem”, Bern, 1960, s. 23’ten aktaran: Şeref Ünal, **Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı**, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1994, s. 3.

³² Hüseyin Turan, “Yargı Görevi ve Hizmeti”, **Adalet Dergisi**, 2005, s. 28.

³³ Ünal, s. 6.

³⁴ Yıldız, s. 116

Yargı bağımsızlığı, hukuk devleti ilkesinin temel bileşenlerinden biri olup, hukukun üstünlüğünün vazgeçilmez dayanak noktalarından biridir. Erkler ayrılığı ilkesinin doğal bir sonucu olarak şekillenen yargı bağımsızlığı, bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunmasının yanı sıra adil yargılanma hakkının en güçlü güvencesini oluşturur.³⁵ Aynı zamanda, hâkimlerin önlerine gelen davalarda herhangi bir baskı, yönlendirme veya etkiye maruz kalmadan karar verebilmelerini ifade eder. Bu kapsamda, yasama ve yürütme organlarının, devletteki çeşitli baskı gruplarının ve bireylerin hâkimler üzerinde nüfuz kurmasını engelleyecek mekanizmaların oluşturulması esastır.³⁶ Anayasa Mahkemesi bir kararında bağımsızlığı “ Yargı bağımsızlığı, yargının hiçbir organ ve makama bağlı olmadan, emir ve talimat almadan görevlerini özgür biçimde yerine getirebilmesidir” şeklinde tanımlamıştır.³⁷

Yargı bağımsızlığını iç ve dış bağımsızlık olarak ayırmak mümkündür. Bu anlamda iç ve dış bağımsızlık, yargıya etki edebilecek veya müdahale edebilecek faktörlerin kaynağını göz önünde bulundurarak yapılan bir ayrımı ifade eder. Baskı ve tehditlerin yöneldiği hedefe göre bu durum “ bireysel bağımsızlık – tarafsızlık” ve “kurumsal bağımsızlık – tarafsızlık” olmak üzere iki farklı boyutta ele alınabilir. Bireysel bağımsızlık, hâkimlerin kişisel olarak dış baskı ve müdahalelere karşı korunmasını sağlamak amacı taşırken, kurumsal bağımsızlık, yargı organının tamamının, kurumsal düzeyde olumsuz etkilerden korunmasını ifade eder.³⁸ Bu iki boyut da yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını korumak için son derece önemlidir. Bireysel ve kurumsal bağımsızlık birbirini tamamlayan unsurlardır, çünkü bir hakim ne kadar bağımsız olursa olsun, eğer yargı kurumu olarak da genel bağımsızlık sağlanmazsa, bireysel bağımsızlık ciddi tehditler altına girebilir.

---

³⁵ Nurullah Kunter, Yenisey, Feridun Yenisey, Ayşe Nuhuğlu, **Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2006, s. 299.

³⁶ Yıldız, s. 117.

³⁷ AYM, E. 1992/37, K. 1993/18, K.T. 27.04.1995; Mahkemenin bu yöndeki diğer kararları için bkz.: E. 1988/32, K. 1989/10, K.T. 28.02.1989; E. 1992/13, K. 1992/50, K.T. 21.10.1992; E. 1990/13, K. 1990/30, K.T. 20.11.1990.

³⁸ Özkul, s. 44.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen "Yargı Bağımsızlığına Dair Temel İlkeler" belgesinde, hâkimlerin kişisel bağımsızlıklarına vurgu yapılmıştır. Belgede, hâkimlerin yalnızca görevlerini yerine getiremeyecek duruma düşmeleri ya da görevleriyle bağdaşmayan davranışlar göstermeleri durumunda görevden alınabilecekleri belirtilmiştir. Buna karşın hiçbir makam ya da merciin hâkimleri mesleklerinden men edemeyeceği vurgulanmıştır. Bu prensipler, hâkimlerin bağımsızlığını korumak ve yargının tarafsızlığını sağlamak amacıyla önem taşımaktadır.³⁹

1982 Anayasası'nın 9. maddesi uyarınca, yargı yetkisi "Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır." Bu doğrultuda, bağımsız mahkemeler yetkilerini herhangi bir anayasal organ ya da kurumdan (örneğin, parlamentodan) değil, egemenliğin asıl kaynağı olan milletten almaktadır. Dolayısıyla, yargı bağımsızlığının temel dayanağının milli irade olduğu söylenebilir.⁴⁰ Bunun yanı sıra, söz konusu maddede yargı yetkisinin bağımsız mahkemeler tarafından icra edileceğinin belirtilmesi, yargının yasama organı gibi tek bir yapıdan ibaret olmadığını, bağımsız mahkemelerin bir araya gelerek oluşturduğu bir topluluk olduğunu ortaya koymaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere, yargı organını diğer anayasal organlardan ayıran temel unsurlardan biri, bağımsız mahkemelerden meydana gelmesidir.⁴¹

Venedik Komisyonu, yargı bağımsızlığının temel amacını, hâkimlere tanınan bir ayrıcalık olarak değil, bireylerin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasının bir gerekliliği olarak değerlendirmektedir : "Yargı bağımsızlığının hem Yargının vazgeçilmez bir niteliği olmak sıfatıyla nesnel hem de kişilerin hak ve özgürlüklerine dair bağımsız hakimlerce karar verilmesi hakkında görünür olan öznel nitelikte unsurları vardır. Bağımsız hakimler olmadan hak ve özgürlüklerin doğru ve hukuka uygun bir şekilde hayata geçirilmesi mümkün değildir. Bu noktadan hareketle, yargı

---

³⁹ Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri, www.hsk.gov.tr/eklentiler/dosyalar/51159f30-8d0e-4bb4-becc-1446b51d1a5d.pdf, 18. İlke.

⁴⁰ Mustafa Erdoğan, **Anayasa Hukuku**, Orion Kitabevi, 5. Baskı, Ankara, 2005, s. 170.

⁴¹ Metin Günday, **İdare Hukuku**, İmaj Yayınevi, 9. Baskı, Ankara, 2004, s. 5.

bağımsızlığının tek başına bir amaç olmadığı da söylenmelidir. Yargı bağımsızlığı hakimlerin kişisel bir ayrıcalığı olmayıp, onların kişi hak ve özgürlüklerinin koruyucusu olma görevlerini yerine getirmeleri için bir gereklilik olması ile açıklanabilir.”⁴² CCJE’nin 2001 (1) sayılı görüşünde ise yargı bağımsızlığının amacı “Yargı bağımsızlığı hukukun üstünlüğü için bir ön şart ve adil yargılanmanın temel bir teminatıdır. Hâkimler “vatandaşların hayatları, özgürlükleri, hakları, sorumlulukları ve mal varlığı üzerinde nihai kararı vermekle görevlendirilmişlerdir.”⁴³ Onların bağımsızlığı kendi menfaatleri için bir ayrıcalık veya imtiyaz olmayıp adaleti arayan ve bekleyenlerin menfaatindedir.” şeklinde belirtildiği görülmektedir.⁴⁴

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkında Üye Devletlere Yönelik CM/Rec (2010)12 sayılı Tavsiye Kararı’nın 11. Maddesinde yargı bağımsızlığını sağlamanın gerekçesi “Hâkimlerin dışarıya karşı bağımsızlığı, kendi menfaatleri için tanınan bir imtiyaz veya ayrıcalık olmayıp tarafsız bir adalet arayışı ve beklentisi içinde olan kişiler ve hukukun üstünlüğü yararına olan bir durumdur. Hâkimlerin bağımsızlığı; özgürlüğün, insan haklarına saygının ve hukukun tarafsız bir şekilde uygulanmasının bir güvencesi olarak değerlendirilmelidir. Hâkimlerin tarafsızlığı ve bağımsızlığı, tarafların mahkeme önünde eşitliğinin güvence altına alınmasında esastır.” şeklinde ifade edilmiştir.

Yargı bağımsızlığı, mahkemelerin ve hâkimlerin bağımsızlığı kavramları birbiriyle ilişkili olsa da tamamen aynı anlama gelmemektedir. Mahkemelerin bağımsızlığı, öncelikle hâkimlerin bağımsız olmasını gerektirir; ancak sadece bağımsız hâkimlerin varlığı, bağımsız bir mahkeme yapısını oluşturmak için yeterli

---

⁴²Bkz. Venedik Komisyonunun Yargı Bağımsızlığına İlişkin Raporu Metin için bkz. [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)004-tur](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)004-tur), E.T. 07.04.2025.

⁴³ BM Temel İlkelerinin tekrarı olarak Pekin Bildirgesinde ve ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5. ve 6. maddelerinde ifade edilmiştir.

⁴⁴ CCJE, 2001 (1), Metin için bkz. www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/40622f91-9de4-40a6-89a8-ea044a5b9711.pdf E.T. 23.03.2025.

olmayabilir. Hâkimlerin bağımsızlığı, yasama ve yürütme organlarına bağlı olmamaları ve bu organlardan herhangi bir emir veya talimat almamaları anlamına gelmektedir.⁴⁵

Yargı bağımsızlığı, yalnızca mahkemelerin kurumsal yapısıyla sınırlı olmayıp, devletin yargı fonksiyonunu icra eden organının hem yapısal hem de işlevsel açıdan bağımsız olmasını ifade eder. Bu kavram, mahkemelerin bağımsızlığını aşarak, yargı erkine yönelik daha geniş kapsamlı bir güvenceyi içermektedir.⁴⁶ Bu bağlamda, yargı bağımsızlığı bir yandan güçler ayrılığı ilkesine dayanırken, diğer yandan bu yetkinin nasıl kullanıldığına, mahkemelerin işleyişine ve yargısal süreçlerin yürütülme biçimine ilişkin bir boyuta sahiptir.⁴⁷

Yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı, yargı mensuplarına ayrıcalık tanımak veya kişisel çıkarlarını korumak amacıyla değil; bireylerin her türlü baskıya karşı hak arama özgürlüğünü güvence altına almak ve “adaletin gerçekleşmesini sağlamak için tarafsız bir yargı ortamı oluşturmak”⁴⁸ amacıyla vardır.⁴⁹ Bu nedenle, yargı bağımsızlığı aslında yargı mensuplarının değil, adalet arayan bireylerin hakkıdır.⁵⁰ Bu sebeple, yargı bağımsızlığı kendi başına bir amaç değil, yargının tarafsızlığını güvence altına almayı sağlayan bir araç niteliğindedir.⁵¹

---

⁴⁵ Yıldız, s. 117.

⁴⁶ Halit Yılmaz, **Türkiyenin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları**, 1. Baskı, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2009, ss. 11-12.

⁴⁷ Yıldız, s. 117.

⁴⁸ Erdoğan, s. 25.

⁴⁹ Özdemir Özok, “Hukuk Devleti ve Yargı Bağımsızlığı”, **TBB Dergisi**, 2009, S. 84, s. 27.

⁵⁰ Sami Selçuk, **Bağımsız Yargı Özgür Düşünce**, s.39; Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi, Yargının Bağımsızlığı ve Hâkimlerin Görevden Alınmaması Standardına Dair Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine Sunduğu 1 (2001) Nolu Görüş parag.10. Bkz. www.anayasa.gov.tr/media/3675/12001.pdf, E.T. 23.03.2025.

⁵¹ Selçuk, s. 39.

1.4. Yargı Bağımsızlığının Tarihi Gelişimi

1.4.1. Kanuni Esasi Öncesi Dönemi

Osmanlı Devleti'nde kuruluş, yükseliş, duraklama ve gerileme dönemlerini de içine alan devirde yargı bağımsızlığı ayrı bir yetki olarak düzenlenmiş olmasına rağmen Osmanlı Devleti'nin teokratik bir yapıya sahip olması nedeniyle esasen yargı yetkisi, padişahın idaresi altında toplanmıştı. 19. Yüzyıla gelindiğinde ise iktidarın sınırlandırılması nedeniyle hukuk devleti oluşturma ve yargının bağımsızlığını sağlamaya yönelik girişimlere başlandıği söylenebilmektedir.⁵² 19. yüzyıl sonlarında ise kuvvetler ayrılığı ile birlikte yargının bağımsız olması gerekliliği tartışma konusu olmuştur. Her ne kadar Sened-i İttifak'tan Kanun-u Esasi'ye kadarki zamanda oluşan siyasi gelişmeler aynı zamanda hukuk devleti fikrinin ortaya çıkmasına yönelik bir olumlu bir gelişme olarak değerlendirilse de, yargının bağımsızlığının bu dönem içinde henüz tartışmaya açılmadığı görülmektedir.⁵³

Padişahın sahip olduğu yetkileri sınırlandırabilecek hukuk kurallarının ve bu kuralları etkinliğini artıracak kurum ve kuruluşların bulunmaması 20. Yüzyıl başlarına değin Osmanlı Devleti'nin mutlak monarşi ile yönetildiğinin kabulünü gerektirmektedir. Bu dönemde her ne kadar Padişaha devlet yetkilerini kullanırken yardımcı olan görevler bulunsada Avrupa aydınlanması sonucunda meydana gelen kuvvetler ayrılığına benzeyen yetki paylaşımının var olduğundan söz edilemez. Yargı görevinde bulunan görevliler de dahil olmak üzere padişahın yanında yer alan devlet görevlileri yetkilerini padişahı almaktaydı.⁵⁴

Osmanlı Devleti'nde, padişahın yetkilerinin sınırlandırıldığı ve iktidarının tartışıldığı ilk anayasal belge Senedi İttifak'tır.⁵⁵ Fakat gerek toplumsal yapı gerekse

---

⁵² M. Zeki Genç, **Anayasalar Açısından Yargı Bağımsızlığının Kuvvetler Ayrılığı İle İlişkileri**, İstanbul, 1993, s. 55.

⁵³ Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayıncılık, 7. Baskı, Ankara, 2002, s.26.

⁵⁴ Özbudun, 2002, s. 25.

⁵⁵ Kemal Gözler, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, Ekin Yayınevi, 2. Baskı, Bursa, 2004, s. 15.

siyasal düzeyde var olan zayıflık Senedi İttifak 'ın hukuk devleti düzeni kurma düşüncesinin hayata geçirilmesi noktasında istenilen etkiyi göstermediği görülmektedir. Kuvvetler ayrılığının sağlanması ve hukuk devletinin kurulmasını sağlamaya yönelik ikinci aşamada ise Tanzimat Fermanı ile Islahat Fermanı yer almaktadır. ⁵⁶ Bu fermanlarda düzenlenmiş olan temel hak ve özgürlüklere ilişkin hükümler her ne kadar hukuk devleti ile yargının bağımsızlığını sağlamaya yönelik fikirleri geliştirme noktasındaki önemli bir konumda bulunsada fermanlar incelendiğinde padişahın gücünü sınırlayacak herhangi bir yargısal sistemin yer almadığı görülmektedir. ⁵⁷

Netice itibarıyla Osmanlı Devleti'nde 19. Yüzyıl içinde bağımsız bir yargı mekanizması oluşturma ve erkler ayrılığını sağlamaya yönelik uygulamaların bulunmadığı görülmektedir. Aynı zamanda yine bu dönemde, fonksiyonel manada kuvvetler ayrılığının varlığından söz etmek ise mümkün olmaktadır. Bu anlamda devletin erken dönemlerinden beri yürütme organından ayrı yargı teşkilatının kurulduğu, adalet hizmetlerinin de Kadılar aracılığı ile yerine getirildiği görülmektedir. ⁵⁸

1.4.2. Kanuni Esasi Dönemi

19. Yüzyılda Osmanlı elitlerinin de etkisiyle ortaya çıkan anayasacılık faaliyetlerinin etkisi ve devlette ortaya çıkan çöküşün önüne geçmek amacıyla Türk tarihindeki modern anlamda ilk yazılı anayasa özelliğine sahip olan Kanun-i Esasi kabul edilmiştir. Bu anayasa ile yargı bağımsızlığı, güçler ayrılığı, hukuk devletine ilişkin hükümler düzenleme alanı bulmuştur. ⁵⁹

---

⁵⁶ Kemal Gözler, 2004, s. 26.

⁵⁷ Ergun Özbudun, 2002, s. 26.

⁵⁸ Mumcuoğlu, s. 280.

⁵⁹ Köksal Şahin, Vedat Temel , 1921 ve 1924 Anayasalarında Hukuk Devleti ve Yargı Bağımsızlığı: Tarihsel Ve Kurumsal Bir Analiz, s .74.

1876 Anayasası hukuki yönden incelendiğinde Padişahın kendi iradesi ile kabul ettiği “Ferman Anayasa” özelliğinde olduğu görülmektedir.⁶⁰ Mithat Paşa’nın öncülüğündeki kişilerin gayretleri ile oluşan Anayasa, doğrudan Padişahça oluşturulan komisyon tarafından hazırlanmış, Meclis-i Vükela incelemesinden geçerek yine Padişahın onayı ile kabul edilmiştir.⁶¹ Kanuni Esasi ile İslam dinini esas alan hukuk düzeni ve egemenlik anlayışında değişiklik yaşanmadığından bu anayasanın “İslami Nitelikte Anayasa” özelliği taşıdığı da söylenebilmektedir.⁶²

Kanun-i Esasi'nin 86. maddesi, yargı bağımsızlığını “Mahkemeler her türlü müdahaleden azadedir.” ifadesiyle açıkça ortaya koymaktaydı. Aynı anayasanın 81. maddesinde ise, bir suçtan mahkûm olmadıkça hâkimlerin görevden alınamayacağı belirtilmiş; ayrıca terfi, görev yeri değişikliği ve emeklilik gibi özlük hakları konusunda da kanuni güvence öngörülmüştür. Bununla birlikte, 88. maddede hâkimlerin atanması yürütmenin takdirinden çıkarılarak, yasal çerçeveye bağlanmış ve böylece yargı mensuplarının bağımsızlığı pekiştirilmiştir.⁶³ 1878 yılında yürürlüğe giren “Teşkilât-ı Mehakim” Geçici Kanunu, Kanun-i Esasi'nin 81. ve 88. maddelerinde yer alan güvencelere ilave olarak yargı mensuplarına ek koruma mekanizmaları getirmiştir. Her ne kadar bu kanun, 8 Mart 1926 tarihinde Hakimler Kanunu kabul edilene kadar yürürlükte kalmış olsa da, uygulamada hâkimlere beklenen düzeyde bir güvence sağlayamamış ve yargı bağımsızlığı açısından etkili bir işlev görememiştir.⁶⁴

Yargı bağımsızlığı açısından büyük önem taşıyan bu anayasal hükümler, II. Abdülhamit'in Kanun-i Esasi'yi askıya alarak mutlakiyet rejimini tesis etmesiyle

---

⁶⁰ Bülent Tanör, **Osmanlı- Türk Anayasal Gelişmeleri : 1789-1980**, Afa Yayınları, İstanbul, 1996, s. 102.

⁶¹ Fatih Özkul, **Anayasa Hukuku Kapsamında Türkiye’de Yargı Organının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 73.

⁶² Abdurrahman Eren, **Anayasa Hukuku Dersleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2024, s. 187.

⁶³ Madde metinleri için bkz. Osmanlı’dan Günümüze Türk Anayasa Metinleri, cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Yayinlar/Dosya/37e7ee6c-8e27-4799-9c66-9156c92d92b0.pdf, E.T. 01.10.2025.

⁶⁴ Şeref Ünal, **Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hakimlik Teminatı**, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1994, s. 28.

birlikte etkisiz hâle gelmiştir. Bu dönemde mahkemeler sürekli olarak müdahale ve baskı altında kalmış, yalnızca hâkim ve savcılarının seçimine değil, aynı zamanda davaların görülme süreçlerine bile saray çevresinden doğrudan müdahaleler gerçekleşmiştir.⁶⁵ II. Meşrutiyet döneminde, özellikle 31 Mart ayaklanmasının ardından İstanbul’da ilan edilen ve dokuz yıl süren sıkıyönetim ile askeri mahkemeler, İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin siyasi baskı aracı hâline gelmiştir. İttihat ve Terakki’nin önce baskın partiye, ardından fiilen tek partiye dönüşmesiyle birlikte yargı alanındaki uygulamalar da bağımsızlık ilkesinden uzaklaşmış; bu süreçte yargı, siyasi iktidarın etkisinden kurtulamamıştır.⁶⁶

Görüleceği üzere, Kanuni Esasi’nin kabulü ile yargının bağımsızlığı açısından büyük önem arz eden ilkeler de hayata geçmiştir. Düzenlenen hükümler ile yargının yalnızca bağımsız değil aynı zamanda tarafsız olması da sağlanmıştır. Özellikle 90. Maddede yer alan hakimlerin başka görev kabul edemeyeceğine ilişkin düzenleme ile 85. Maddede yer alan doğal yargıç ilkesi ile yargı organı yasama organından gelebilecek müdahalelerden korumaktadır.⁶⁷

8 Ağustos 1909 yılına gelindiğinde 1876 Anayasası’nda bir takım değişikliğe gidilmiştir. Değişiklik ile devlet yönetimi ve temel özgürlükler gibi iki temel alan yeniden düzenlenmiştir. ⁶⁸ 1909 değişiklikleri yargı organı yönünden incelendiğinde ise özel olarak bir değişiklik yapılmadığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak 1876 Anayasası’nın yargı bağımsızlığı açısından Batı Avrupa devletlerinin standardında olduğu ve bu sebeple yargı alanında değişiklik yapılmasına gerek duyulmadığı gösterilmektedir. ⁶⁹ İlk bakışta bu düşüncenin doğru olduğu savunulabilmekle birlikte; Anayasa’daki yargı organını ilgilendiren hükümler incelendiğinde, hakimlerin bağımsızlığını sağlamaya yönelik önemli maddeler bulunduğu görülmektedir. Fakat

---

⁶⁵ Sibel İnceoğlu, Yargı Bağımsızlığı Bakımından Cumhuriyetimizin 100. Yılı, **GSÜHFD**, 2024, s. 261.

⁶⁶ Bülent Tanör, **Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri**, Der Yayınları, İstanbul, 1995, s. 121.

⁶⁷ Özkul, s. 74.

⁶⁸ Özkul, s. 74.

⁶⁹ Kemal Gözler, 2004, s. 25.

hükümetin istediği zaman hakimlerin görevlerine son verebilecek yetkiye sahip olması uygulamada da bağımsızlığın işlerlik kazanmasına engel olmuştur.⁷⁰

1.4.3.1921 Anayasası Dönemi

Anayasalar, devletlerin kuruluşundan organlarının oluşumu, işleyişi, bu organların birbiri ile ilişkilerini, temel hak ve özgürlükleri, bunların düzen ve denetimini yapan devlet statüsü özelliğine sahip hukuki belgelerdir. Ayrıca bu unsurlar maddi anlamda anayasanın içeriğini de meydana getirmektedir.⁷¹ 1921 Anayasası hazırlanış süreci ve kabul edilme usulü bakımından Türk anayasa tarihindeki en demokratik anayasa olarak kabul edilmektedir.⁷² Ayrıca toplumsal anlamda kurtuluş mücadelesinin verildiği bir dönemde gerçekleştirilmek istenen faaliyetlerin Anayasa aracılığı ile yürütülmek istenmesi, bu dönemdeki aydınların hukuk devleti düşüncesine olan yakınlıkları hakkında da bilgi vermektedir.⁷³

1921 Anayasası maddi anlamda değerlendirildiğinde devletin yönetim şekli, egemenlik biçimi, meclisin yönetimi, yerel yönetimler ile taşra idareleri ile ilgili hükümler taşıdığı görülmektedir.⁷⁴ Bu açıdan bakıldığında yargı organı ve bu organın işleyişi ile Anayasalarda bulunması gereken unsurlardan olan temel hak ve özgürlüklerin 1921 Anayasasında yer almadığı görülmektedir. Her ne kadar bu durum 1921 Anayasasının, anayasa sistematüğinden uzak ve bir takım eksik unsurlar bulundurması nedeniyle “geçiş dönemi anayasası” olarak adlandırılmasına sebep olsa da anayasal düzende büyük ve kalıcı izler bırakarak kendinden sonraki anayasaları da etkilediği yadsınamaz bir gerçektir.⁷⁵ Aynı zamanda 1921 Anayasası yönetim anlayışı

---

⁷⁰ Bülent Beder, Mehmet Altundiş, “ Yasama ve Yürütme Fonksiyonlarının Yargı Bağımsızlığına Müdahalesi”, **Yasama Dergisi**, S.13, 2009, s. 84.

⁷¹ Nilay Arat, Aslı Topukçu, **100. Yılında 1921 Anayasası'na Dair**, KHAS Hukuk Fakültesi Hukuk Bülteni, E.T. 09.03.2025

⁷² Osman CAN, 1921 Anayasası'nın 100. Yılı: Bir İstisnai Başarı Ve Dramatik Başarısızlık Hikâyesi, **Anayasa Yargısı**, Cilt. 38, S. 1, s. 127–170., 2021. Sayfa 127.

⁷³ Yavuz, Vedat Temel, 2016, s.77.

⁷⁴ Arat, Topukçu, E.T. 09.03.2025.

⁷⁵ Tanör, 2024, s. 253.

bakımından da büyük değişimi beraberinde getiriyordu. Zira ilk maddesinde vurgulandığı gibi egemenliğin kayıtsız ve şartsız millette olduğunu kabul ederek açıkça belirtilmese de Türkiye’yi demokratik bir sisteme taşıyacak zemin oluşturmaktaydı.⁷⁶

1921 Anayasası dönemi, Türk anayasa doktrinde “iki anayasalı dönem” olarak adlandırılmıştır. Ancak bu iki anayasanın birlikte varlığına ilişkin kapsamlı bir değerlendirme yapılmamıştır. Genel kabul gören görüşe göre, 1876 Kanun-i Esasi’nin 1921 Anayasası ile çelişmeyen hükümleri fiilen yürürlükte kalmış ve uygulamada geçerliliğini srdrmştir.⁷⁷ Bu bakımdan 1921 Anayasasında yargı konusunda bir düzenlemeye gidilmemesi bir eksiklik olarak görülmemiş; Kanuni Esasi’nin yargı konusundaki hükümleri ve Meclis’in açılması ile Anayasanın kabul arasındaki süreçte yer alan kanun ve kararların⁷⁸ bu boşluğu doldurduğu kabul edilmiştir. Ancak Heyet-i Vekile tarafından yargıya müdahalede anlamına gelecek kararlar alınması,⁷⁹ Meclis tarafından kabul edilen Hıyanet-i Vataniye Kanunu ve İstiklal Mahkemeleri’nin kurulması gibi durumlar Kanun-i Esasi’ye aykırılık oluşturmuştur. Bu dönemde yargı konusunda Kanun-i Esasi’nin yargıya ilişkin hükümlerine sık sık başvurulmuş olup en çok tartışılan konu Kanun -i Esasi’nin olağanüstü mahkeme kurulmasına dair getirdiği yasak olmuştur.⁸⁰

Bu dönemde Büyük Millet Meclisi, asli kurucu iktidar özelliğine sahip olup yasama ve yürütme yetkisini kendinde toplayarak kuvvetler birliğini kabul etmiştir. Teorik olarak yargı yetkisinin ise diğer iki kuvvet ile aynı yerde toplanması fikri

---

⁷⁶ İhsan Güneş, “Teşkilati Esasiye Kanunu’nun (1921 Anayasası’nın) Yapılış Süreci”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt/Vol.: 20 - Sayı/No: 2, s. 233-256.

⁷⁷ Nilay Arat, Aslı Topukçu, **100. Yılında 1921 Anayasası’na Dair**, KHAS Hukuk Fakültesi Hukuk Bülteni, E.T. 09.03.2025

⁷⁸ Sivas’ta geçici bir Temyiz Mahkemesi kurulmasına ilişkin 7 Haziran 1920 tarih ve 4 sayılı Kanun rnek gösterilebilir. Bkz. Tanör, s. 243.

⁷⁹ Tehcir suçundan tutuklanmış olanların salıverilmeleri ve tutuksuz yargılanmaları (8 Mayıs 1920), Kuva-yı Milliye mensuplarının asker kişiler gibi yargılanmaları (30 Haziran).

⁸⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: I, İçtima Senesi: 3, C. XVIII, 11. İçtima (Gizli Oturum), 20 Mart 1338, 1922, s. 107. ,

benimsenmemiştir.⁸¹ Ancak her ne kadar yargı yetkisinin yasama ve yürütme yetkileri ile aynı elde toplandığı fikri kabul edilmese de uygulamada yer alan karar ve işlemler yargı yetkisinin de mecliste olduğunu göstermektedir. Özellikle güçler birliği ilkesinin ve meclis hükümeti sisteminin bir sonucu olan ve üyelerinin meclis aracılığıyla, mebuslar arasından seçildiği İstiklal Mahkemeleri'nin kuruluşu da bu esasa dayanmaktadır.⁸² Şöyle ki güçler birliği ilkesinde genel anlamda yasama ve yürütme yetkilerinin nerede toplanacağı belli iken yargı yetkisinin bu yetkiler ile birlikte tek elde toplanması kabul edilmemektedir. Ancak her ne kadar 1921 Anayasası ile kabul edilen sistem meclis hükümeti sistemi olsa da zaman içinde tek seslilik ortaya çıkarak yürütme mutlak güç konumuna gelmiştir. İstiklal Mahkemeleri aracılığı ile yargı yetkisi de yürütmenin eline verilerek devletin üç erkinin de yürütmede toplanması sağlanmıştır.⁸³ Bu bağlamda, yargılama yetkisine sahip böyle bir makamın oluşumunun yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkelerine aykırılık oluşturduğu açıktır.

84

1.4.4.1924 Anayasası Dönemi

Anayasanın dördüncü bölümü yargı alanına ilişkin düzenlemelere yer vermektedir. Yasama ve yürütme organları için "vazife" kavramı kullanılırken, yargı için özellikle "kuvvet" ifadesinin tercih edilmesi, bu erk için anayasa tarafından

---

⁸¹ Hüseyin Şık, **1921, 1924 Anayasalarında Yargı Erki ve İstiklal Mahkemeleri**, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, s.113,

Mustafa Kemal Atatürk 4 Ocak 1922 tarihinde Lenin'e yazdığı mektupta şöyle demektedir: "Memleketin emniyet ve istiklalinin söz konusu olduğu fevkalade hallerde, halk temsilcileri adaleti İstiklal Mahkemeleri vasıtasıyla yerine getirmektedir. Gördüğümüz gibi, o bilinen kuvvetler ayrı lığı artık bizde mevcut değil. Batı'da, kapitalist sınıfın tüm millet üzerinde hâkimiyet kurmak, iktidarın imkânlarını sömüren bu sınıfı halkın nefretinden korumak için ustaca tezgâhlanmış bir sistemdir o. Bu bakımdan biz, Sovyet sis temine, kapitalist sisteme göre daha yakınlaşmış vaziyeteyiz." akt. Akyol; s. 122.

⁸² Tanör, 2024, s. 261.

⁸³ Şık, s. 125.

⁸⁴ Şahin, Temel, s. 77.

atfedilen önemi vurgulamaktadır.⁸⁵ Birinci fasılda yer alan 8. Madde “Hakkı kaza, Millet namına, usulü ve kanunu dairesinde müstakil mahakim tarafından istimal olunur.” şeklinde düzenlenerek yargı hakkının millet namına bağımsız mahkemeler aracılığı ile kullanılacağı, 53. Madde ile de mahkemelerin görev ve yetkileri, aynı zamanda bu organların her türlü dış müdahaleye karşı korunması hüküm altına alınmıştır. Yine 54. Madde ile davaların görülmesi ve karara bağlanması aşamalarında hakimlerin tamamen bağımsız ve bütün müdahalelerden uzak kalarak fakat kanun hükümlerine uygun karar vermeleri gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bağımsız mahkemelerce verilen kararlar üzerinde gerek TBMM gerekse Bakanlar Kurulu tarafından herhangi bir değişiklik yapılamayacağı, kararların yerine getirilmesinin geciktirilemeyeceği ve engel olunamayacağı hüküm altına alınmıştır. 57. Maddeye gelindiğinde hakimlerin kanunlar ile belirlenmiş olan görevleri dışında herhangi bir görev alamayacakları öngörülmüştür.⁸⁶ Genel anlamda, bu bölümde yer alan hükümler, yargı erkini yasama ve yürütme organlarından bağımsız kılmak ve bu bağımsızlığı anayasal güvenceye bağlamak amacıyla düzenlenmiştir.⁸⁷

Her ne kadar 1924 Anayasası ile yargı bağımsızlığı ilkesi kabul edilse de, Anayasanın uygulanması noktasında bu ilkenin gereklerinin yerine getirilmediği görülmektedir.⁸⁸ **1924 Anayasasında yer alan yargı ile ilgili hükümler yasama erki karşısında tam bir güvence sağlamamaktadır.**⁸⁹ Şöyle ki Anayasanın 55. Maddesinde “Hâkimler kanunen muayyen olan usul ve ahval haricinde azlolunamazlar.” hükmü ile azledilememe ilkesinin kabul edildiği ve devamında bu ilkeye yasa ile istisna getirilerek kapsamını belirleme yetkisinin yasama organına bırakıldığı görülmektedir. Yine 56. Maddesi “ Hâkimlerin evsafi, hukuku, vezaifi, maaş ve muhassatları ve sureti nasıp ve azilleri kanunu mahsus ile tâyin olunur.”

---

⁸⁵ Müzehher Yamaç , 100. Yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Anayasası 1924 Teşkilat-I Esasiye Kanunu, **HUMANITAS - Uluslararası Bilimler Dergisi**, <https://doi.org/10.20304/humanitas.1460613> 12 (Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), s. 266-282, ss. 276.

⁸⁶ www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/oncelki-anayasalar/1924-anayasasi/, E.T. 04.05.2025.

⁸⁷ Yamaç, s.276.

⁸⁸ Özkul, s. 78.

⁸⁹ Gözler, 2000, s. 67.

şeklinde düzenlenmiş olmakla yargı bağımsızlığını oluşturan önemli unsurların yasama organına bırakıldığı görülmektedir.⁹⁰ Ayrıca hakimlerin terfi, atama, nakil, tayin ve disiplin işlemleri ile ilgili yetkinin yürütme organında olduğu, yaş haddi göz önüne alınmaksızın resen emekliye sevkleri, yargı erkini yasama ve yürütme erkine bağlı duruma getirmiştir.⁹¹

2556 sayılı Hakimler Kanunu ile hakimlerin özlük işlerinde görevli olmak üzere Ayırma Meclisi kurulmuştur. Bu meclis iki ayrı grup olacak şekilde çalışmakla birlikte Yargıtay Başkanının bulunduğu grup hakimlerle ilgili, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının bulunduğu grupta ise savcılar ile ilgili terfi defteri düzenlemekteydi. Genel anlamda terfi defteri göz önüne alınsa da atama yetkileri Adalet Bakanındaydı. Buradaki önemli olan husus Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı seçme yetkisinin Adalet Bakanında, Yargıtay Başkanı seçme yetkisinin ise Bakanlar Kurulunda olmasıdır.⁹² Bu bağlamda yürütme organına geniş bir takdir yetkisi verilmiş olması yargıyı yürütme organına karşı güçsüz bir konuma sürüklemiş, böylece Anayasa ile düzenlenmiş olan hakimlerin bağımsızlığı ilkesi ile kararlarını özgürce vermeleri gerekliliğine ilişkin düzenlemelerin anlamsız kalmasına yol açmıştır.⁹³

Görüldüğü gibi, 1924 Anayasası yargı bağımsızlığı ilkesine dair kapsamlı düzenlemeler içermekte olup, bu durum hukuk devleti yönünde olumlu bir gelişim olarak değerlendirilebilir. Ancak, dönemin siyasal kültüründe etkili olan kanunilik anlayışı çerçevesinde yalnızca genel ilkelerle yetinilmiş olması ve özellikle Anayasa'nın 53. maddesiyle yargı erkini şekillendirme konusunda görev, yetki ve takdir yetkisinin büyük ölçüde yasama organına bırakılması, eleştiriye açık noktalar

---

⁹⁰ A. Şeref Gözübüyük ve Zekai Sezgin, **1924 Anayasası Hakkında Meclis Görüşmeleri**, AÜSBF Yayınları, Ankara, 1957, s. 414.

⁹¹ Özkul, s. 78.

⁹² Yener Ünver, “Yargı Bağımsızlığı Açısından Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 53, S. 1-4, İstanbul, 1990, s. 170; Şeref Ünal “Demokrasi Hukuk Devleti ve Yargı Bağımsızlığı”, **Yeni Türkiye Dergisi Yargı Reformu Özel Sayı**, S.10, 1996, s. 71.

⁹³ Özkul, s. 79.

arasında yer almaktadır.⁹⁴ Aynı zamanda yargı bağımsızlığına ilişkin açık düzenlemeler bulunsa da bu düzenlemeler sadece şekli anlamda hüküm ifade ederken uygulamada yargı organını devletin diğer organları olan yasama ve yürütmenin vesayetinden çıkarmayı başaramamıştır. Bunun temel nedeni ise hakimlerle ilişkin temel düzenlemelerin kanunlara bırakılmış olmasından kaynaklanmaktadır.⁹⁵

1.4.5.1961 Anayasası Dönemi

1961 Anayasası, katı ve düzenleyici bir yapıya sahip olup, genel esaslar bölümünde Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına ve anayasanın başlangıcında yer alan temel ilkelere dayalı milli, laik, ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu vurgulamaktadır.⁹⁶ 1961 Anayasası'nda yasama ve yargı organları bir "yetki" olarak tanımlanmışken yürütme organı "görev" olarak düzenlenmiştir. Yürütme organı bir erk olmanın yanında yetki olarak nitelendirilmemesinin temelinde yürütme organının etki alanını daraltma düşüncesi vardır. Aynı zamanda siyasi iktidarın gücünü sınırlandırarak sivil ve askeri bürokrasinin kontrol alanı genişletilmek istenilmiştir. Bu sebeple de siyasal çoğunluğu temsil edenlerin yetkileri sınırlandırılmak, sivil bürokrasiye ise güçlendirmeye yönelik MGK, Cumhuriyet Senatosu, DPT, AYM gibi bir takım kurumlar oluşturulmuştur. Doktrinde bu kurumlara vesayet kurumları denilmektedir.⁹⁷

1961 Anayasasının hazırlanmasına neden olan en önemli etkenlerden biri, esasen demokratik bir yapıya sahip olmasına rağmen, büyük ölçüde tek parti yönetimi altında uygulanan 1924 Anayasasının, çoğunlukçu demokrasi modelini kabul etmesi

---

⁹⁴ Köksal Şahin, Vedat Temel, 1921 Ve 1924 Anayasalarında Hukuk Devleti Ve Yargı Bağımsızlığı: Tarihsel Ve Kurumsal Bir Analiz, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, 2016, Cilt 11, S. 67 - 84 ss.78.

⁹⁵ Özkul, s. 79.

⁹⁶ Yavuz Atar, *Türk Anayasa Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 44.

⁹⁷ Mürşide Şimşek, "Çoğulculuk ve Vesayet İnkileminde 1961 Anayasası", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: TBMM'nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı, Kasım 2020, s. 226.

ve çok partili sistem için gerekli güvenceleri içermemesidir.⁹⁸ Bu bağlamda, 1961 Anayasası, 1924 Anayasası döneminde yaşanan uygulamaları göz önünde bulundurarak, yargı erkinin özellikle yürütme organından ayrılmasını sağlamak ve hâkimlerin bağımsızlığını teminat altına almak amacıyla önemli güvencelere yer vermiştir.⁹⁹ Öyle ki 1971 yılında yapılan değişikliklere kadar olan süreçte yargı bağımsızlığını sağlamak açısından bu güne dek yapılan anayasalar arasında en çağdaş anayasa olduğu ve hatta bu dönemin yargı bağımsızlığının altın çağı olduğunu savunan yazarlar da mevcuttur.¹⁰⁰

1961 Anayasası, bir yönüyle temel hak ve özgürlükleri çağdaş standartlar çerçevesinde güvence altında tutmayı hedeflerken, diğer taraftan bu hedefe ulaşmak için yasama ve yürütme yetkilerini yargısal denetime tabi tutmuş ve bu denetimi yerine getirecek olan yargı organının bağımsız olmasını sağlamayı amaçlamıştır. 1961 Anayasası ile yargı erki tam olarak bağımsız ve ayrı bir örgüt yapısına kavuşmuştur. 1924 Anayasasında olduğu gibi yargı erkinin kullanılması hususu kanunlara bırakılmamış, bizzat Anayasa ile düzenlenerek yargı bağımsızlığının güvencesi sağlanmıştır. Hatta bu dönemde TBMM üstün bir güç konumundan ayrılarak neredeyse yargı erkinin gerisinde bir konumu olan organ durumuna gelmiştir.¹⁰¹

1961 Anayasası'nda yargıya ilişkin hükümler, 132. ve 152. maddeler arasında kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Yargı bağımsızlığı düzenlenirken objektif ve subjektif bağımsızlık unsurları göz önüne alınmak suretiyle 132. Maddede mahkemelerin bağımsızlığından söz ederken 133. Maddede hakimlik teminatı düzenleme alanı bulmuştur.¹⁰² 1961 Anayasası'nın 132. Maddesi;

---

⁹⁸ Atar, s. 44.

⁹⁹ Yıldız, s. 105.

¹⁰⁰ Maksut Mumcuoğlu, Hukuk Devletinde Bağımsız Yargının Yeri ve Bağımsız Yargının Türkiye'de Gelişimi, **Ankara Barosu Dergisi**, 1989, S. 2, s. 285.

¹⁰¹ Fevzi Demir ,Cumhuriyet Dönemi Türk Anayasaları ve Hükümet Sistemleri,hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/Fevzi-Demir3.pdf, E.T. 02.04.2025.

¹⁰² Baki Kuru, **Hakim ve Savcılarının Bağımsızlığı ve Teminatı**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1966, s. 6.

“Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar. Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir veremez; genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında yasama meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare; mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.” şeklinde düzenlenerek yargı organının bağımsızlığı objektif boyutuyla ele alınmıştır.¹⁰³

1961 Anayasası öncelikle mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatını genel hükümlerle güvence altına almış, hâkimlerin tüm özlük işlemlerine ilişkin karar yetkisi ise yürütme organından tamamen bağımsız bir yapı olarak Yüksek Hâkimler Kurulu'na bırakılmıştır. Bu anayasanın en belirgin yönlerinden biri, mahkeme bağımsızlığı ve hâkimlik güvencesinin devletin tüm kurumları ile sağlanmış olmasıdır. Hâkimlerin özlük haklarına dair karar yetkisinin, yalnızca yüksek hakimlerden meydana gelen bir kurula verilmesi, bu ilkenin en somut göstergesidir.¹⁰⁴

1961 Anayasası'ndaki bu düzenlemeye yöneltilen bir takım eleştiriler de olmuştur. Bu eleştirilerin ilk sırasında Yüksek Hakimler Kurulu'na yasama meclisi tarafından üye seçilmesi usulü gelmektedir. Kurula yasama meclisi aracılığı ile seçilecek üyelere hakim olma koşulu aranmadığı için yüksek mahkeme üyesi olmayan kişiler de Kurul üyesi seçilebilmekteydi. Ayrıca siyasi iktidarın Millet Meclisi ve Senato'da çoğunluk sağlaması halinde kendi siyasi görüşüne taraf olan kişileri Kurul üyesi olarak seçme ihtimali mevcuttu.¹⁰⁵ Bir diğer eleştiri konusu ise birinci sınıfa ayrılmış olan hakimler aracılığı ile üye seçilmesi sistemidir. Hakimler arasında

---

¹⁰³ Yıldız, s. 105.

¹⁰⁴ Yener Ünver, s. 172.

¹⁰⁵ Özkul, s. 82.

bu bu şekilde bir ayrıma gidilerek Kurula üye seçme hak ve yetkisinin birinci sınıf hakimlere tanınarak hakimler arasında ayırım yapılmasını gerektiren bir haklı sebep bulunmamaktadır.¹⁰⁶ Her ne kadar yasama organı tarafından kurula üye seçme sistemi 1971 yılında 1488 sayılı kanun ile gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile kaldırılmış olsa da 1984 Anayasasında yapılan 2017 yılında 6771 sayılı kanun ile yapılan Anayasa değişikliği ile tekrar benimsenmiştir. Aynı değişiklikle Kurula üye seçme yetkisinin birinci sınıfa ayrılmış hakimlere verilmiş olması sistemi ise ortadan kaldırmıştır.¹⁰⁷

20.09.1971 tarih ve 1488 sayılı kanun ile 1971 yılında gerçekleştirilen değişiklikler, genel anlamda yargı bağımsızlığını sağlama yolunda geri bir adım olarak nitelendirilebilir. Bu dönemde yargı bağımsızlığı açısından gerçekleştirilen en önemli değişiklik Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmasıdır.¹⁰⁸ 1961 Anayasası'nda esasen olağanüstü mahkeme kurulması yasaklanmış iken 15.03.1973 tarih ve 1699 sayılı kanun ile Devlet aleyhine işlenebilen yeni suç türleri kabul edilerek, bu suçlardan doğan uyuşmazlıkların soruşturulmasında Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başsavcılığı, kovuşturmaların Devlet Güvenlik Mahkemelerince gerçekleştirilmesi kabul edildi.¹⁰⁹ AİHM tarafından da yargı bağımsızlığını ihlal ettiği kabul edilen Devlet Güvenlik Mahkemeleri, 5170 sayılı Kanun ile gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile sona erdirilmiştir.¹¹⁰

Bu mahkemelerin başkan, üye, yedek üye, savcılık ve savcı yardımcılığı kadrolarına yapılacak atamalar Bakanlar Kurulu tarafından her boş yer için bir kat fazla sayıda gösterilen adaylar arasından Yüksek Hakimler Kurulu aracılığı ile, askeri hakimler, savcılar ve yardımcılarına ilişkin atamalar ise özel kanunların göstermiş olduğu makamlar tarafından gerçekleştirilecekti.¹¹¹ Bu bağlamda mahkemenin sivil üyelerinin Bakanlar Kurulu tarafından seçilmesi konusunda yürütme organının yetkili kılınmış olması, sağlanmak istenen yargı bağımsızlığına açık bir aykırılık

---

¹⁰⁶ Kuru, 1966, s. 23.

¹⁰⁷ Yıldız, s. 109.

¹⁰⁸ Mumcuoğlu, s. 293.

¹⁰⁹ Özkul, s. 86.

¹¹⁰ Yıldız, s. 113.

¹¹¹ Mumcuoğlu, s. 293.

oluşturacaktı. ¹¹² Ayrıca Bakanlar Kurulu tarafından her boş yer için belli sayıda aday göstermesi usulü atama yapmakla yetkili Kurulun takdir yetkisine sınırlandırma getirdiği şekilde yorumlanmaktaydı. Bu durum yine yargı bağımsızlığının zedelenebileceğine yönelik eleştiriye sebep olmuştur. ¹¹³

1971 yılında gerçekleştirilen bir diğer değişiklik ile Anayasanın 143. ve 144. Maddeleri yeniden ele alınmış, Yargıtay Genel Kurulu'na Yüksek Hakimler Kurulu'nun üyelerinin tamamını seçme yetkisi verilmiştir. Bu durumda Kurula yönelik eleştiriler yapılmış, yasama organından kurul üyesi seçme hakkı alınması ile yargı organının millet iradesini temsil etme niteliğinden uzak kaldığı, sistemin ise saf kooptasyona yöneldiği, bu nedenle de üye seçme yetkisi yalnızca Yargıtay üyelerine verilmeyip tüm hakimlere tanınması gerektiği ifade edilmiştir. ¹¹⁴ Ayrıca Kurul üye sayısı 23 iken bu değişiklik ile birlikte 14'e düşürülmüş, daha önce hakimlik görevinden Kurul üyeliğine geçen üyelerin görev süresi 4 yıl olmakla birlikte tekrar seçilme hakkı yokken değişiklik ile görev süresi aynı kalsa da yeniden seçilme hakkı getirilmiştir. Yine değişiklikten önce Adalet Bakanı'nın Kurul toplantılarına katılabiliyor fakat oy kullanamıyorken değişiklik ile Adalet Bakanı gerekli görmesi hallerinde Kurul toplantılarına başkanlık ediyor ve hatta oy kullanabiliyordu. ¹¹⁵

1961 Anayasası'nın ilk halinde Yüksek Hakimler Kurulu kararları için başka merciiilere başvurulabilmekteyken 1971 yılında 144. maddede meydana gelen değişiklik ile artık Kurul kararları kesin olmakla birlikte meslekten çıkarma ya da disiplin cezaları için ilgili hakim ve Adalet Bakanı'na bir defa ile sınırlı olmak üzere yeniden inceleme talep etme hakkı tanınmıştır. Fakat bu düzenlemenin hukuk devleti ilkesi ile çelişmesi nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptaline karar verilmiştir. ¹¹⁶ Yine 20 Nisan 1971 tarihli değişiklik kapsamında Anayasa'nın 140. Maddesinde

---

¹¹² Özkul, s. 86.

¹¹³ Devlet Güvenlik Mahkemesi Hakkında Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu Raporu, Nuray Matbaası, Ankara, 1976, s. 8.

¹¹⁴ Şeref Ünal, 1996, ss. 78-79.

¹¹⁵ Özkul, s. 83.

¹¹⁶ Özkul, s. 84. Ayrıca Anayasa Mahkemesi kararı için bkz. AYM, E. 1976/46, K. 1977/4, K.T. 27.1.1977, R.G. 21.4.1977-15916.

gerçekleştirilen değişiklik ile Türk hukuk tarihinde ilk kez askeri kişileri ilgilendiren idari nitelikteki işlem ve eylemler sebebiyle ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünde görev almak üzere “ Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ” kurulmuştur. Ayrıca 147. Madde değişikliği ile kanunların anayasaya uygun olup olmadığını denetleme görevine sahip olan Anayasa Mahkemesi’ne bu görev yanında anayasa değişikliklerinin sadece şekli yönden denetimini yapma görevi de verilmiştir.¹¹⁷

Bu dönemde Cumhuriyet Savcılarının yargısal faaliyetler sırasında bağımsızlığını teminat altına almak amacıyla Yüksek Savcılar Kurulu oluşturulmuştur.¹¹⁸ Fakat Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdürünün Kurula dahil edilmesi, bu kişilerin yürütme organı içinde yer almaları nedeniyle yargı bağımsızlığını zedeleyebileceğinin düşünülmesine neden olmuştur. Kurulun verdiği kararlar kesin olmakla birlikte bu kararlar hakkında başka merciye başvurulamayacağına ilişkin hüküm yönünden yine Anayasa Mahkemesi tarafından iptal kararı verilmiştir.¹¹⁹

1975 yılına gelindiğinde Anayasa Mahkemesi’nin vermiş olduğu karar ile “1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun” bağımsızlık ve tarafsızlığın sağlanması açısından değerlendirme yapılarak Anayasa’ya aykırılık gerekçesi ile iptaline karar vermiştir.¹²⁰ Bu tarihten sonra 1983 yılına kadar tekrar bir düzenleme alanı bulmayan DGM’ler , 1982 Anayasası’nın 143. Maddesi ile 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile tekrar hukuk sistemimizde yer almıştır. Fakat 5170 sayılı Kanun ile yapılmış olan Anayasa değişikliği sonrasında DGM’lere tamamen son verilmiştir.¹²¹

---

¹¹⁷ Servet Armağan, 1961 Anayasasının Son Değişikliğinden Sonra Anayasa Mahkemesi, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 37/1-4, ss.125.

¹¹⁸ Serap Yazıcı, “Yüksek Yargı Konseyleri’nin Oluşturulmasında Demokratik Temsil İlkesi”, **Yargının Bağımsızlığı, Tarafsızlığı ve Etkinliğinin Uluslararası Sempozyumu**, ed., Ahmet Taşkın, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2009, s. 106.

¹¹⁹ AYM, 1977/82 E., 1977/117 K., K.T. 27.09.1977.

¹²⁰ AYM, 1974/35 E., 1975/126 K., K.T. 06.05.1975.

¹²¹ R.G. 22.5.2004-25469.

1.5.Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı Ayrımı

Yargı bağımsızlığı ilkesi ve bu ilkenin bir unsuru olan hâkim teminatı, esasen yargı gücünün ve onu temsil eden hâkimlerin tarafsızlığını güvence altına almak amacıyla oluşturulmuştur. ¹²² Tarafsızlık, kelime anlamı olarak yansız kalma ve bitaraf olma durumunu ifade ederken, hukuk alanında ise hâkimin, incelediği uyuşmazlıkla ilgili tüm süreçlerde davacı veya davalılara eşit mesafede durmasını, herhangi birine karşı önyargı ile yaklaşmamasını ifade eder. ¹²³

Tarafsızlık, hâkimin dış etkenlerden bağımsız olmasının yanı sıra, mümkün olduğunca kendi kişisel görüşlerinden, değer yargılarından ve öznel tutumlarından arınarak karar alabilme yetisini ifade eder. ¹²⁴ Tarafsızlık, bir başka ifadeyle, davanın sonucunu etkileyebilecek herhangi bir önyargının bulunmaması, özellikle mahkeme taraflara karşı herhangi bir olumlu ya da olumsuz duyguya ya da menfaate sahip olmaması anlamına gelir. ¹²⁵

Yargı, sadece belirlenen ölçülerde değil, mutlak manada da tarafsız olmalıdır. Bu sebeple, bahsedilen anlamda tarafsızlığın kurulabilmesi için hâkimlerin yalnızca şahsi görüşlerinden bağımsız olarak karar vermiş olmaları yeterli olmayıp, "hikmet-i hükümet" anlayışına ve devletin mevcut ideolojisinden de uzak kalmaları gerekmektedir. ¹²⁶ Çünkü "Bir yargıç, yargılama yaparken ve karar verirken, inançlarını ve kişisel görüşlerini duruşma salonunun kapısında bırakmalıdır." ¹²⁷ Bu bağlamda, hâkimlerin devlet ideolojisi yerine evrensel hukuki gelişmeleri takip ederek

---

¹²² İnanç İştin, "Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı", **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, 2014, 13(2), s.301.

¹²³ Güncel Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu İnternet Sitesi, <https://sozluk.gov.tr/?ara=tarafs%C4%B1zl%C4%B1k>, E.T. 30.03.2025.

¹²⁴ Serkan Cengiz, Fahrettin Demirağ, Teoman Ergül, Jeremy McBridge, Durmuş Tezcan, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları, Avrupa Konseyi ve Türkiye Barolar Birliği İşbirliği**, Şen Matbaa, Ankara, 2008, s.106.

¹²⁵ AİHM, 01.10.1982 tarihli Piersack/Belçika kararı, parag. 30; A. Şeref Gölcüklü ve Feyyaz Gözübüyük, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, Turhan Kitapevi, Ankara, 1994, s. 220.

¹²⁶ Erdoğan Teziç, **Anayasa Hukuku Genel Esaslar**, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2004, s. 162.

¹²⁷ Sami Selçuk, **Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1998, s. 19.

temel hukuk ilkelerini koruma ve güçlendirme konusunda kararlı bir tutum sergilemeleri gerekir. Aksi takdirde, hedeflenen tarafsızlığın yalnızca yazılı metinlerde kalacağı açıktır. Ünal'a göre de ¹²⁸, "Eğer hâkimlerin önyargılı oldukları izlenimi yaratılırsa, dava tarafları ve kamuoyunda hâkimlerin tarafsızlığına olan güven sarsılacak ve yargı erkinin etkinliği zarar görecektir."

Hâkimler, insan olmaları nedeniyle, yargısal görevlerini yerine getirirken kişisel algı, düşünce ve değerlerinin yanı sıra sosyal, politik ve ideolojik dünya görüşlerinden, ailelerinden edindikleri inanç ve değerlerden, içinde buldukları sosyal çevrenin ve yetiştikleri kültürün etkisinde kalabilirler. Bu etkilerin tamamından arındırılmış bir yargısal süreç oluşturmak zor olsa da, "Kanun önünde eşitlik ilkesi, yasaların tarafsız bir organ tarafından uyuşmazlıklara uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu işlevi yerine getirirken hâkimin, devletin diğer erklerine, çevresine ve hatta kendisine karşı da bağımsız olması gerekmektedir." ¹²⁹ Bu bağlamda tarafsızlık o kadar önemlidir ki, tarafsız olmayan bir yargının bağımsızlığından bahsetmek mümkün olamaz. Ayrıca, hâkimlerin yalnızca tarafsız olmaları yeterli değil; aynı zamanda tarafsız oldukları izlenimini de vermeleri gerekmektedir. ¹³⁰

Yargı organının tarafsızlığı, uluslararası belgelerde daima yargının bağımsızlığı ile birlikte ele alınmış ve bu iki unsur, ideal bir yargının ayrılmaz iki temel niteliği olarak kabul edilmiştir. Nitekim, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 10. maddesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde ve Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 14. maddesinde, "bağımsız ve tarafsız" mahkeme vurgusu birlikte yapılmıştır. ¹³¹

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre tarafsızlık, genel olarak önyargı ve taraf tutma durumlarının olmamasını ifade eder. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin

---

¹²⁸ Ünal, s. 45.

¹²⁹ Ender Ethem Atay, "Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı İlkesi Işığında Danıştay", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, s. 1138.

¹³⁰ Turan, s. 44.

¹³¹ İştin, s. 302.

6. maddesinin 1. fıkrası ¹³² çerçevesinde, tarafsızlığın varlığı farklı yöntemlerle değerlendirilebilir. Bu kapsamda, belirli bir davada bir hâkimin kişisel görüşlerini tespit etmeye yönelik sübjektif test ile bir hâkim hakkında haklı şüphelerin oluşmasını engelleyecek yeterli güvencelere sahip olup olmadığını belirlemeye yönelik objektif test arasında bir ayırım yapılmaktadır. ¹³³

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kararlarında tarafsızlık kavramını sübjektif ve objektif tarafsızlık adı altında iki farklı boyutta ele almaktadır. Sübjektif tarafsızlık, hâkimin bireysel düzeyde kişisel tarafsızlığını ifade ederken, objektif tarafsızlık ise mahkemenin dışarıya verdiği izlenimi, yani hak arayan bireyler nezdinde güven uyandıran bir tarafsızlığa sahip olup olmadığını ifade etmektedir. Sübjektif tarafsızlık, aksine dair somut bir kanıt bulunmadıkça var kabul edilir. Objektif tarafsızlık açısından ise mahkemenin genel görünümü dikkate alınmalıdır. ¹³⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu durumu, “Adalet yalnızca yerine getirilmemeli, aynı zamanda yerine getirildiği de görülmelidir” ilkesiyle açıklamaktadır. Bu anlayış, yargının hem tarafsız olması hem de kamuoyunda tarafsız olduğu yönünde bir güven oluşturmasını zorunlu kılmaktadır. ¹³⁵

Türkiye'deki mevzuata bakıldığında, Anayasa ve diğer ilgili yasal düzenlemelerde hâkimlerin tarafsız olması gerektiğini açıkça ifade eden doğrudan bir hükmün bulunmadığı görülmektedir. Bunun yerine, hâkimlerin tarafsız kabul edildiği varsayılmış ve usul kanunlarında, hâkimin tarafsızlığını zedeleyebilecek özel durumlar belirlenerek, bu durumlarda izlenmesi gereken prosedürler düzenlenmiştir. ¹³⁶ Benzer şekilde, 6100 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Hâkimin

---

¹³² Avrupa İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 6. Maddesinin 1. Fıkrası şu şekilde düzenlenmiştir : “Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil ve kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

¹³³ AİHM, 1 Ekim 1982 tarihli Piersack /Belçika kararı, parag. 30, <http://ihami.anadolu.edu.tr/aihmgoster.asp?id=56>, Erişim Tarihi: 07.03.2025.

¹³⁴ İşten, s.302.

¹³⁵ AİHM, 17.01.1970 tarihli Delcourt/Belçika kararı, parag. 27, <http://ihami.anadolu.edu.tr/aihmgoster.asp?id=11>, Erişim Tarihi: 07.03.2025.

¹³⁶ İşten, s.304.

Davaya Bakamaması ve Reddi" başlıklı (22-32. maddelerini kapsayan) 5. bölümünde, hakimin davaya bakamayacağı durumlar 22. maddede, hakimin reddi nedenleri ve ret talebinde bulunabilecek kişiler ise 24. maddede düzenlenmiştir.

Hâkimin çekinme ve ret durumlarına dair düzenlemeler dışında, Anayasa'da yer alan bazı hükümler, doğrudan hâkimin tarafsızlığını sağlamak amacıyla olmasa da, dolaylı olarak bu ilkeye katkı sağlamaktadır. Özellikle Anayasa'nın 138'inci maddesinde hâkim bağımsızlığına vurgu yapılarak, "Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler" hükmü, hâkimin yalnızca bağımsızlığına değil, aynı zamanda vicdani kanaatlerine dayanarak Anayasa, kanun ve hukuka uygun bir şekilde karar verme yükümlülüğüne de işaret eder.¹³⁷ Bu durum, hâkimin tarafsızlık ilkesine uygun hareket etmesini sağlar. Tarafsızlık ilkesi, aynı zamanda Anayasa'nın 2'nci maddesinde yer alan "demokratik hukuk devleti" ve "adalet" ilkeleriyle, 10'uncu maddedeki "kanun önünde eşitlik" ilkesine, 37'nci maddedeki "kanuni hâkim güvencesi"ne, 36'ncı maddedeki "adil yargılanma hakkı" ve "hak arama özgürlüğü"ne de temel bir katkı sağlar ve bu ilkelerin özünde yer alan bir kavram olarak kabul edilmektedir.¹³⁸

Yasama organı, yargı tarafsızlığının önemine istinaden, 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 1982 Anayasası'nın 9. maddesinde değişiklik yaparak, maddenin orijinal metninde yer alan "Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır." ifadesine, "bağımsız" kelimesinin ardından "ve tarafsız" ibaresini eklemiştir. Bu değişiklik, mahkemelerin yalnızca bağımsızlığı değil, tarafsızlığı da Anayasa ile güvence altına alınmıştır. Ayrıca, Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 68. maddesine göre, "hâkimin görevini doğru ve tarafsız bir şekilde yerine getiremeyeceği izlenimini uyandırması veya kişisel duygulara kapılarak görev yaptığı izlenimini vermesi" yerlerinin değiştirilmesi şeklindeki ceza için yeterli kabul edilmiştir. Aynı Kanunun 46.

---

¹³⁷ İştin, s.305.

¹³⁸ Ozan Ergül, "Anayasa Mahkemesi ve Hâkim Tarafsızlığı", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.54, 2004, s. 249 ; Merih Öden, "Anayasa Yargısında Yargıcın Davaya veya İşe Bakamaması", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ankara 1993, Cilt 43, S.1-4, s. 64.

maddesinde ise, "buldukları yerde kendi kusurları olmaksızın, herhangi bir sebeple hakimlik ve savcılık mesleğinin gerektirdiği tarafsızlıkla görev yapamayacakları anlaşılana, taleplerine bakılmaksızın buldukları bölge içinde başka bir yere atanacakları" hükme bağlanmıştır.¹³⁹

Hâkimin tarafsız olması, görevini yerine getirirken hiç kimseyi ayrıcalıklı kılmaması, kendi çıkarları veya bir tarafın lehine hareket etmemesi, duygusal etkilere kapılmaması, kişisel düşüncelerinin ve önyargılarının kararlarını etkilememesi gerektiğini ifade eder.¹⁴⁰ Hâkim, karşısındaki meseleleri tüm kişisel istek, duygu ve önyargılardan arındırarak, açık bir zihniyetle değerlendirmeli ve yalnızca hukuk kuralları içerisinde çözüm üretmelidir. Tarafsızlık ilkesi, hâkimin tarafsızlık konusunda herhangi bir şüpheye yol açacak tutum ve davranışlardan kaçınmasını zorunlu kılar. Aslında, tarafsızlıkla ilgili en önemli faktör, yargıcın dürüstlüğü ve hâkimlik görevine duyduğu hassasiyetle doğru orantılıdır.¹⁴¹

Hâkimin tarafsızlığı, bu bağlamda hâkim bağımsızlığından daha kapsamlı bir kavramdır. Hâkimin, dış baskılardan ve müdahalelerden uzak olması bağımsızlığını gösterirken, bunun yanı sıra, kendi önyargılarından ve kişisel eğilimlerinden arınarak objektif bir değerlendirme yapabilmesi ise tarafsızlığını ortaya koyar. Bağımsızlık tamamen sağlansa dahi, tarafsızlığın kendiliğinden var olacağını düşünmek doğru değildir. Dış etkenlerden korunmuş bir hâkim bile, kişisel inançları, ideolojik yönelimleri ya da şahsi menfaatleri doğrultusunda taraflı bir karar verebilir. Ancak bağımsızlığın olmadığı durumlarda, tarafsızlığın zedelenme olasılığı çok daha yüksek olacaktır. Bağımsızlığı bulunmayan ve dış baskılara açık bir hâkimin, hukukun gereklerine ve vicdani kanaatine göre değil, kendisine yöneltilen etkilere uygun şekilde karar alma riski fazladır. Bu bağlamda, bağımsızlık tarafsızlığın sağlanabilmesi

---

¹³⁹ Turan, s. 45.

¹⁴⁰ İştin, s. 306.

¹⁴¹ İştin, s. 307.

için temel bir ön koşul olarak değerlendirilebilir. ¹⁴² Bağımsızlık hâkimin, tarafsızlık ise bireyin güvencesidir.

---

¹⁴² Levent Gönenç, “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, **Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Anayasa Çalışma Metinleri 3**, s .9 ; İnceoğlu Sibel, “Adil Yargılanma Hakkı”, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, Ed. Sibel İnceoğlu, Avrupa Konseyi, 2013, s. 228.

İKİNCİ BÖLÜM

2)YARGI BAĞIMSIZLIĞININ TEMEL ARAÇLARI

2.1.Yargının Güçler Ayrılığı İle İlişkisi

Kuvvetler ayrılığı ilkesi, devletin üç temel gücü olan yasama, yürütme ve yargının varlığını öngörür ve bu güçlerin ayrı organlar tarafından kullanılmasını gerekli kılar. Yasama yetkisi, temsilî parlamentolar aracılığıyla kural koyma görevini üstlenirken; yürütme yetkisi, hükümet tarafından bu kuralların hayata geçirilmesini sağlar. Yargı yetkisi ise, mahkemeler eliyle uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan bir fonksiyon olarak işler.¹⁴³

Parlamentar demokrasilerde kuvvetler ayrılığı ilkesine dayalı bir sistem temel alınır. Demokratik yapının sağlıklı işleyebilmesi için yasama, yürütme ve yargı organlarının denetlenebilir olması, yaptıkları işlem ve eylemler açısından hukuki sorumluluk taşımaları ve birbirlerinin yetki alanına müdahale etmemeleri gerekir. Güçlerden birinin diğerine baskı uygulaması, demokratik işleyişi zedeleyen bir durum olarak kabul edilebilir.¹⁴⁴

Demokratik sistemlerde, çoğunluğun iktidarı söz konusu olsa da azınlık haklarının korunması esastır. Azınlık gruplarının hakları ihlal edildiğinde, bu hakları güvence altına almak yargı organının görevidir. Bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunabilmesi için yargının her türlü baskı ve etkiden uzak olması gerekmektedir. Yasamayı oluşturan çoğunluğun içinden doğan yürütme organı, çoğu

---

¹⁴³ Atay, s. 1136.

¹⁴⁴ Celal Ülgen, **Hukukun Üstünlüğü ve Kuvvetler Ayrılığı**, 30 Nisan 2010 Panel Notları, İstanbul Barosu Yayınları, 2010, s. 7.

zaman yasama ile uyum içinde hareket eder. Ancak yargının da yürütmeye bağımlı hale gelmesi, demokratik düzenin otoriterleşme sürecine girmesine yol açar. ¹⁴⁵

Yargı erkine bu sistem içinde uygun bir yer belirlemek oldukça güçtür. Montesquieu, yasama ve yürütme kuvvetlerine birbirini dengeleme yetkisi tanırken, yargıyı ayrı bir konuma yerleştirerek, toplum düzeni açısından en kritik işlevlerden biri olan yargı üzerinde, yasama ve yürütmenin etkisinden korumayı amaçlamıştır. ¹⁴⁶

Kuvvetler ayrılığı denildiğinde akla ilk gelen isim Montesquieu olsa da, bu teorinin temelleri aslında Aristo'ya kadar gitmektedir. Aristo, iyi bir hükümet sistemi oluşturmak amacıyla yaptığı incelemelerde, devletin işlevlerini üç ana başlıkta toplamış ve her bir işlevin farklı organlar tarafından yerine getirilmesini savunmuştur. Aristo, bu işlevleri müzakere etme, yönetme ve adaleti sağlama olarak tanımlamıştır. Yapılacak basit bir mantıksal çıkarım ile yönetme ve adaleti sağlama işlevlerinin yürütme ve yargı kuvvetlerinin karşılığı olduğu açıkça görülmektedir. Ancak müzakere etme işlevi söz konusu olduğunda, yasama erkinin kapsamından çok daha geniş bir alanın ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. ¹⁴⁷

Montesquieu'den önce, John Locke farklı bir yaklaşım sergilemiştir. Locke, yargıyı bağımsız bir kuvvet olarak görmemiştir. Ona göre, yasama erki toplumsal düzeni sağlamak amacıyla yasalar koyacak, yürütme erki bu yasaları uygulayacak ve konfederatif erk ise savaş ve barışa karar vererek dış ilişkileri yönetecektir. ¹⁴⁸ Locke, yargı kuvvetini yürütme erkinin bir parçası olarak değerlendirmiş ve onu bağımsız bir

---

¹⁴⁵ Ebru Karaman, “1982 Anayasası Çerçevesinde Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı Sorunu”, **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2015, C. 1, S. 1, s. 32.

¹⁴⁶ Gerçekten de Montesquieu, yargı erkine farklı bir statü kazandırarak onu “görünmez” bir güç haline getirmiştir. Bu yaklaşım, yargı erkinin siyasi özgürlükler açısından tehdit oluşturmayacak bir şekilde konumlandırılması amacını taşır. Ona göre, yargı yetkisi hiçbir zaman sürekli görev yapan bir senatoya bırakılmamalı; bunun yerine halk arasından geçici olarak seçilen kişiler eliyle kullanılmalıdır. Bu kişiler, yılın belirli aylarında ve kanunla belirlenmiş usuller çerçevesinde bir araya gelerek mahkemeyi oluştururlar. Mahkemeler yalnızca gerekli olduğu sürece görev yapar. Böylece yargı gücü, sürekli bir meslek grubuna veya ayrıcalıklı bir sınıfa bağlı olmaksızın, halktan gelen geçici temsilciler eliyle kullanılır ve bu sayede hem görünmez hale gelir hem de toplum üzerinde korku ya da baskı unsuru olmaktan çıkar. Bkz. Orhan Aldıkaçtı, *Modern Demokrasilerde ve Türkiye’de Devlet Başkanlığı, Doçentlik Tezi*, İstanbul, 1960, s. 39.

¹⁴⁷ Özkul, s. 28.

¹⁴⁸ Özkul, s. 28.

kuvvet olarak kabul etmemiştir. Ona göre, yasama kuvveti, üstün bir güçtür ve yalnızca doğal hukukla sınırlıdır. Bu bağlamda, yargının bağımsızlığına dair bir görüşü benimsememiştir.¹⁴⁹

Kuvvetler ayrılığı denildiğinde genellikle Montesquieu'nun akla gelmesinin sebebi bu konuyu önceki düşünürlerden farklı bir biçimde ele almış olması ve kişi özgürlüklerinin korunmasını kuvvetler ayrılığı ile sağlanan dengeye dayandırmış olmasıdır. Ayrıca Montesquieu, yasama ve yürütme erkiyle birlikte yargılama işlevini de üçüncü bir kuvvet olarak tanımıştır.¹⁵⁰ Eğer yargı yasama ile birleşirse keyfi bir yönetimin ortaya çıkmasına sebep olur çünkü bu durumda hâkim, yasama organının yerine geçerek kural koyucu konumuna gelir.¹⁵¹ Yargı fonksiyonunun yasamadan ayrılması, hâkimin somut olayları soyut ve tarafsız hukuk kuralları çerçevesinde değerlendirmesi gerektiği anlamına gelir.¹⁵² Benzer şekilde, yargı fonksiyonu ile yürütmenin birleşmesi, hâkimin baskıcı ve otoriter bir tutum sergilemesine yol açabilir.¹⁵³

Yargının, yasama ve yürütme organları üzerinde hukukilik denetimi yapabilmesi ve ihlal durumunda yaptırım uygulayabilmesi, ancak bu organlardan bağımsız olmasıyla mümkündür.¹⁵⁴ Bu sebeple, modern anlamda hukuk devleti ilkesi, güçler ayrılığıyla birlikte yargı bağımsızlığını da bünyesinde barındırmaktadır.¹⁵⁵ CCJE'nin 3 sayılı görüşünde, yargının tarafsızlığını tamamlayan ve onun ön koşulu olan bireysel ve kurumsal bağımsızlığın sağlanabilmesi için modern demokratik devletin güçler ayrılığı ilkesi temelinde yapılandırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, her bir hâkimin bu ilkenin korunması adına çaba göstermesi gerektiği ifade

---

¹⁴⁹ Ali Okumuş, "Türk Hukuk Sisteminde Yargı Erkini Bağımsızlığı", **İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi**, 2011, s.9.

¹⁵⁰ Erdoğan Teziç, **Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2016, s. 492.

¹⁵¹ Montesquieu, "İngiltere Esas Teşkilatı", s. 75.

¹⁵² Yıldız, s. 126.

¹⁵³ Montesquieu, s.75.

¹⁵⁴ Yıldız, s. 125.

¹⁵⁵ Sancar, "**Devlet Aklı**" **Kıskacında Hukuk Devleti**, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul , 2008, s.183.

edilmektedir.¹⁵⁶ AİHM, AİHS'nin, devletler açısından belirli bir güçler ayrılığı modelini zorunlu kılmadığını belirlemekle birlikte, içtihadında güçler ayrılığı ilkesi ile yargı bağımsızlığı arasındaki bağlantıyı açık bir şekilde vurgulamaktadır.¹⁵⁷

Günümüzde kuvvetler ayrılığı kavramı, yasama ve yürütme erkleri arasındaki ayrılıktan çok yargının bu iki siyasi erk karşısındaki bağımsızlığı bağlamında ele alınmaktadır. Hangi hükümet sistemi benimsenirse benimsensin, yargı bağımsızlığı, tüm demokratik rejimlerde vazgeçilmez bir ilke olarak değerlendirilmelidir. Hatta bazı görüşlere göre, kuvvetler ayrılığı teorisinin özü itibarıyla yargı bağımsızlığı ile eşdeğer olduğu savunulmaktadır. Demokratik toplumlarda, yargının kuvvetler ayrılığı çerçevesindeki en temel işlevlerinden biri, azınlığın çoğunluk karşısında korunmasını sağlamaktır. Bu ise ancak bağımsız ve tarafsız bir yargı mekanizmasıyla mümkün olabilir.¹⁵⁸ Anayasa Mahkemesi bir kararında¹⁵⁹

“ Çağımızda hem öz, hem de yöntem olarak tanımlanan, öğretide ve uygulamada en ileri yönetim türü olarak üzerinde birleşilen demokraside erkler ayrılığı ilkesinin yaşama geçirilişi, yargının özel yerinin korunmasıyla değerini sürdürmektedir. Yargı erkinin varlığı yeterli olmayıp bağımsızlığı vazgeçilmez geçerlik koşuludur. Yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsızlığı korunan yargı, genelde yönetime karşı yönetilenlerin güvencesidir. Adaleti sağlamakla görevli bilinen yargı gücü, güven ve inan sağlayarak kamusal düzeni koruyan hukuksal bir kaynaktır. Hukuk devletinin en belirgin Özelliği, güçler ayrılığına anlam kazandıran yargı bağımsızlığıdır. Hukuk devleti kendisini bağımsız yargısıyla korur. Günümüzde insan haklarının ve özgürlüklerinin başlıca güvencesi bağımsız yargıdır. Bağımsız olmayan yargı, gerçek bir yargı olarak karşılanamaz. Bağımsızlık, yargının karakteridir. Bu temel nitelikten yoksun olan yargı güdümlüdür ve öbür güçlerin, yasama ve yürütmenin etkisinde, egemenliğindedir. Devlet olmanın koşulu kabul edilen yargı

---

¹⁵⁶ CCJE 3 (2002), parag. 16.

¹⁵⁷ AİHM, Oleksandr Volkov/ Ukraine, no.21722/11, 09.01.2013, parag. 103.

¹⁵⁸ Özkul, s. 29.

¹⁵⁹ AYM, E.1988/32, K. 1989/10, K.T. 28.2.1989, R.G.22.6.1989 – 20203.

bağımsızlığı, uygarlık savaşının en önemli alanını oluşturmuştur. Demokrasinin ögesi durumuna yükselen yargı bağımsızlığı, yasama ve yürütme organının etki alanı dışına çıkarılarak sağlanmıştır. Yürütmenin gözetim ve denetimi altında gerçek bir yargı bağımsızlığından söz edilemez. Bağımsızlık, günlük devlet işlerinde, yürütme karşısındaki durumla anlam kazanır ve adalet ideali ancak bağımsız yargıyla gerçekleşir. Bu düşüncelerden esinlendiği anlaşılan Anayasakoyucu, yargı bağımsızlığını koruyacak önlemleri de gerekli kurullarla Anayasa'da almıştır. Bağımsız yargı, mahkemelerin bağımsızlığı ile Hakim güvencesinin temeli bulunduğundan çoğunlukla birisiyle öbürü de anlatılır ya da özetlenir. Anayasa'nın 9. maddesinde mahkemelerin bağımsızlığının, 138. maddesinde de Hakimlerin görevlerinde bağımsız olduklarının öngörülmesi, zaman zaman mahkemelerin bağımsızlığı ile Hakimlerin bağımsızlığı kavramlarının eşanlamı olduğu izlenimini vermektedir. Mahkemelerin bağımsızlığı, yargının, yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsız yapısını, yetkilerini kullanmayı, görevlerini yerine getirmeyi anlatmaktadır. Hakimlerin bağımsızlığı ise, yasama ve yürütme organlarına bağlı olmadan Anayasa'ya, yasaya ve hukuka uygun olarak vicdanî kanılarına göre hüküm vermelerini amaçlar. Öğretide objektif bağımsızlık ve kişisel bağımsızlık olarak ikiye ayrılan Hakim bağımsızlığında, kişisel bağımsızlık göreve ilişkin objektif bağımsızlığın güvencesi sayılmaktadır. Anayasa, bu doğrultuda bağımsızlık ve teminatı ayrı başlıklar altında düzenlemişse de, mahkemelerin bağımsızlığıyla hakimlerin bağımsızlığı birbirini tamamlayan, birbirinden ayrılması olanaksız, biri olmayınca öbürü de olmayan, birbirini anlatan hukuksal kurumlardır. Bağımsızlıkla teminat da, birbirini var edip değerlendiren, birbirine anlam veren, ancak ikisi birlikte geçerlik kazanıp gerçekleşen iki anayasal ilkedir.”¹⁶⁰

---

¹⁶⁰ AYM, E.1988/32, K. 1989/10, K.T. 28.2.1989, R.G.22.6.1989 – 20203.

2.2. Yargının Yürütme Organına Karşı Olan Bağımsızlığı

Yargı organına yapılacak en büyük müdahalenin yürütme organından geleceği düşünülmektedir. Yargı organının yürütme organından bağımsızlığı öncelikle idarenin tüm eylem ve işlemlerinin yargısal denetimine tabi tutulması, yani hukuk devleti ilkesinin kabul edilmesi ile temin edilir. Çünkü yargı, yürütmeden ne kadar bağımsız olursa, onu denetleyip sınırlama imkânına da o kadar çok sahip olur.¹⁶¹

Kapani'ye göre, "Yürütme organı genellikle siyasi parti üyelerinden oluşur ve yaptığı icrai işlemlerle toplumsal hayatta en fazla etkisini gösteren devlet organıdır. Yargı bağımsızlığı denilince ilk akla gelen, yürütme organına karşı bağımsızlık olsa da, uygulamada sağlanması en zor olan bağımsızlık da budur."¹⁶² Ayrıca, "Yargı bağımsızlığına yönelik en büyük tehdit her zaman yürütme organından gelmiştir."¹⁶³ Kapani, yürütme organı ve idarenin yargıya müdahalesinin, dava sürecinde gerekli bilgi ve belgelerin mahkemeye sunulmaması, gibi pasif bir şekilde olabileceği gibi, doğrudan aktif müdahalelerle de gerçekleşebileceğini belirtir.

Yargının yürütme organından bağımsızlığının bir görünümü olarak yürütmenin davaya bakan mahkemeyi yönlendirememesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Yürütme organının yargıya müdahalesi, hakimin verdiği kararların yürütme organı tarafından tekrar gözden geçirilmesi ve yargı kararlarını hükümsüz bırakacak şekilde yürütme organı tarafından yeni kararlar alınabilmesi şeklinde gerçekleşebilmektedir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin CM/REC (2010) 12 sayılı tavsiye kararı, hakimlerin verdikleri kararların, yalnızca kanunda belirtilen temyiz veya yeniden yargılama yollarıyla incelenebileceğini (16. İlke) ve yürütme ile yasama organlarının, yalnızca af

---

¹⁶¹ Yılmaz, s. 37.

¹⁶² Münci Kapani, **İcra Organı Karşısında Hakimlerin İstiklali**, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1956, s. 4.

¹⁶³ Kapani, s. 4.

ve benzeri tedbir kararları dışında, yargı kararlarını ortadan kaldıracak herhangi bir karar alamayacağını (17. İlke) ifade etmektedir. ¹⁶⁴

Yürütmenin yargıya müdahalesi, devam eden bir davaya doğrudan etki etme biçiminde gerçekleşebileceği gibi, mahkeme kararlarının uygulanmaması yoluyla da ortaya çıkabilir. ¹⁶⁵ Anayasa'nın 138. Maddesinde "Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz." Ve "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." Hükümleri yürütme organı tarafından yargıya yönelik gerçekleştirilecek müdahalenin her iki türünü de yasakladığı görülmektedir. Hakimlerin emir ve talimat almaması, onlara yalnızca bir hak tanımakla kalmaz, aynı zamanda bağımsız ve tarafsız bir şekilde karar verme sorumluluğunu da yükler. ¹⁶⁶

Hâkimler zaman zaman siyasi baskılar veya nüfuzlu çevrelerin etkisiyle karşı karşıya kalabilirler. Ancak bağımsız ve tarafsız bir yargı sisteminin varlığı, bu tür dış müdahalelerin karar süreçlerine etki etmesini önlemeyi amaçlar. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği, hâkimlerin yalnızca Anayasa, kanunlar ve vicdani kanaatlerine göre karar vermesi esastır. Bağımsızlık, herhangi bir makam ya da şahıstan talimat almamanın yanı sıra, baskı ve dış etkilerden uzak olmayı da kapsar. ¹⁶⁷

2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 9. Maddesinin ilk fıkrasında "Her yıl alınacak hâkim ve savcı yardımcısı sayısı, avukatlık mesleğinden alınacaklarla birlikte Türkiye Adalet Akademisinin görüşü alınmak suretiyle, kadro ve ihtiyaç durumuna göre Adalet Bakanlığınca tespit edilir." Hükmü düzenlenmiş olup bu düzenleme ile her yıl kaç hakim ve savcı alınacağı hususunda karar verme yetkisinin Adalet Bakanında olduğu görülmektedir. Aynı kanunun 9/A maddesinde ise yazılı

---

¹⁶⁴ Yıldız, s. 131.

¹⁶⁵ Selma Çetiner, **Yargı Etiği (Yargı Erki ve Değerler)**, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2016, s. 104.

¹⁶⁶ Yüksel, s. 82.

¹⁶⁷ Yıldız, s. 131.

sınavın geçilmesi halinde gerçekleşecek sözlü sınavda yer alacak kişiler şeklinde düzenlenmiştir. “Mülakat Kurulu; Adalet Bakanının görevlendireceği bakan yardımcısı başkanlığında, Adalet Bakanını'nınca görevlendirilen bakan yardımcısı başkanlığından Teftiş Kurulu Başkanı, Ceza İşleri, Hukuk İşleri ve Personel Genel Müdürleri ile Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreteri ve Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Kurulundan seçilen bir kişi olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur.”¹⁶⁸ Alınacak aday sayısının Adalet Bakanınca belirlenmesinin yargı bağımsızlığının zedelenmesine neden olmayacağı savunulabilir, zira ülkenin ihtiyacı olan hakim ve savcı sayısı belirlenirken en doğru bilginin yine Bakanlıktan alınabileceği kabul edilmektedir. Fakat Mülakat sürecinde bakanlığın bu denli etkili bir rol üstlenmesi, daha spesifik olarak Bakanlık bürokratlarının sözlü sınavı gerçekleştiren kurulun kararlarında belirleyici olması, yargı bağımsızlığı bağlamında eleştirilmesi gereken bir durumdur. ¹⁶⁹ 2003 yılında hazırlanan Avrupa Birliği Komisyonu İstişari Ziyaret Raporu'nda, adayların belirlenmesinde, doğası gereği siyasi bir yapı olan Adalet Bakanlığının bu kadar etkili olmasının yargı bağımsızlığıyla örtüşmediği ve hâkim bağımsızlığının temel ilkelerine aykırılık teşkil ettiği vurgulanmıştır. ¹⁷⁰

Yargı organının yürütme organına karşı bağımsızlığı incelenirken değerlendirilmesi gereken bir başka husus Cumhurbaşkanının yüksek mahkemelere üye seçme yetkisidir. Cumhurbaşkanı, yüksek mahkemelere üye atama yetkisini iki şekilde kullanmaktadır: ya doğrudan doğruya belirli sayıda üyeyi seçip atayarak bu yetkisini yerine getirmekte ya da başka organlar (örneğin Yargıtay, Danıştay, barolar, üniversiteler gibi) tarafından önerilen adaylar arasından tercih yaparak atama işlemini gerçekleştirmektedir. ¹⁷¹

---

¹⁶⁸ Özkul, s. 102.

¹⁶⁹ Özkul, s. 102.

¹⁷⁰ Kjell Bjonberg, Paul Richmond, **Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstişari Ziyaret Raporu**, 28.09.2003 – 10.10.2003 (Avrupa Birliği Komisyonu Brüksel), Avşaroğlu Matbaası, Ankara, 2004, ss. 22-23.

¹⁷¹ Asuman Çapar, Yargı Bağımsızlığı Ekseninde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yürütme ve Yargı İlişkisi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 13, Sayı 1, S. 148-165, 2022, ss.154.

Yüksek mahkemelerden biri olan Yargıtay'a ilişkin olarak Cumhurbaşkanının sahip olduğu yetkiler, Anayasa'nın 154. maddesinin dördüncü fıkrasında açıkça düzenlenmiştir. Bu hükme göre, *"Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcivekili, Yargıtay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından gizli oyla belirleyeceği beşer aday arasından Cumhurbaşkanı tarafından dört yıl için seçilirler."* Bu düzenleme, özellikle siyasi partilerin kapatılması gibi önemli yetkilere sahip Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı makamının belirlenmesinde Cumhurbaşkanının etkisini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, Cumhurbaşkanının bu makamları atama yetkisi, yargı alanındaki en dikkat çekici ve siyasi sonuçlar doğurma potansiyeline sahip yetkilerinden birini teşkil etmektedir.¹⁷²

Cumhurbaşkanının Danıştay üyelerini seçme konusundaki yetkisi, Anayasa'nın 155. maddesinin üçüncü fıkrasında açıkça belirtilmiştir. İlgili hükme göre: *"Danıştay üyelerinin dörtte üçü, birinci sınıf idari yargı hâkim ve savcıları ile bu meslekte sayılanlar arasından Hâkimler ve Savcılar (...) Kurulu; dörtte biri, nitelikleri kanunda belirtilen görevliler arasından Cumhurbaşkanı tarafından seçilir."* Bu hüküm çerçevesinde Cumhurbaşkanı, Danıştay üyelerinin dörtte birini doğrudan atama yetkisine sahiptir.

2017 Anayasa değişikliği ile Askeri Mahkemelerin kaldırılmasıyla Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısı da 17'den 15'e düşürülmüştür. Madde metni incelendiğinde mahkeme üyeleri belirlenirken belirleyici rolün yine Cumhurbaşkanı tarafından üstlenildiği görülmektedir. 15 üyenin 12'sinin seçiminde doğrudan ya da dolaylı da olsa Cumhurbaşkanı etkili olmakta, 3 üye ise yasama organınca belirlenmektedir. Mecliste gerçekleştirilecek seçimde karar yeter sayısı son turda basit çoğunluk olarak belirlenmiştir. Bu halde yasama organını oluşturan çoğunluk ile Cumhurbaşkanı aynı siyasi parti üyesi olması durumunda Anayasa Mahkemesi üyelerinin tamamı Cumhurbaşkanı tarafından seçildiği söylenebilecektir.¹⁷³

---

¹⁷² Çapar, s. 154.

¹⁷³ Özkul, s. 109.

Anayasa Mahkemesi üyelerinin çoğunluğunun Cumhurbaşkanı tarafından atanması, partili cumhurbaşkanlığı sisteminde yargının tarafsızlığına yönelik kaygılara yol açabilmektedir. Ancak üyelerin on iki yıl süreyle ve yalnızca bir dönem için seçilmeleri ile Cumhurbaşkanının görev süresinin sınırlı olması, bu etkinin sınırlanmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, görev sürelerine ilişkin anayasal düzenlemeler yargı bağımsızlığını korumaya yönelik denge mekanizmaları olarak değerlendirilebilir.¹⁷⁴ Bununla birlikte, partili cumhurbaşkanının Anayasa Mahkemesi'ne üye atama konusundaki yetkilerinin sınırlandırılması veya Amerikan başkanlık sisteminde uygulanan sistem gibi atama sürecinde meclis onayının aranması yargıya yapılan atamaların demokratik meşruiyetini artırabilir. Bu sayede, yapılan atamaların toplumun daha geniş kesimlerince benimsenmesi kolaylaşacak ve yargı bağımsızlığı ile tarafsızlığına yönelik olası kuşku­ların giderilmesi yönünde önemli bir adım atılmış olacaktır.¹⁷⁵

Cumhurbaşkanının, Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyelerinin bir kısmını atama yetkisine sahip olması da yargı bağımsızlığı açısından önemli bir rol oynamaktadır. Anayasa'nın 159/3'üncü maddesi "...Kurulun, üç üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar­ı arasında, bir üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcılar­ı arasında Cumhurbaşkanınca..." şeklinde düzenlenmiş olup cumhurbaşkanına HSK'ya üye seçimi yetkisi verilmiştir.

Kurulun altı üyesini doğrudan atayan Cumhurbaşkanı, geri kalan üyelerin seçiminde Meclis üzerinde etkili olma imkanına sahiptir. Çünkü Cumhurbaşkanlığı sisteminin bir gereği olarak yasama ve yürütme seçimlerinin eş zamanlı yapılması, Cumhurbaşkanının, Meclis'te çoğunluğu elinde bulunduran partiyle aynı siyasi

---

¹⁷⁴ Çapar, s. 155. Bu açı­da bakıldığında Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu bazı kararların, günümüzde Cumhurbaşkanının mensubu olduğu siyasi partinin görüş ve politikalarıyla zaman zaman örtüşmediği ya da çeliştiği gözlemlenmektedir. Örneğin bakınız; Anayasa Mahkemesi, Bireysel Başvuru Kararı, Yaman Akdeniz ve diğ­erleri, Başvuru No: 20014/3986, 02.04.2014; Erdem Gül ve Can Dündar, Başvuru No: 2015/18567, 25/2/2016, kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/3986, E.T. 17.05.2025.

¹⁷⁵ Çapar, s. 156.

eğilimden gelme olasılığını artırmaktadır. Bu durum, Meclis'teki çoğunluk partisinin genel başkanının aynı zamanda Cumhurbaşkanı olması şeklinde de açıklanabilir.¹⁷⁶ Sonuç olarak, Meclis'te çoğunluğu elinde tutan parti, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun geriye kalan yedi üyesini Cumhurbaşkanı'nın tercihleri doğrultusunda belirleyebilir. Netice itibarıyla, hâkimlerin atanması, disiplin işlemleri ve görev yerlerinin değiştirilmesi gibi konularda yetkili olan Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun oluşumunun yürütme organıyla bu derece iç içe olması, bağımsızlık açısından kurumsal güvencelerin yeterince sağlanamadığı izlenimini uyandırmaktadır.¹⁷⁷

2.3. Yargının Yasama Organına Karşı Olan Bağımsızlığı

Hukuk devletinin etkin şekilde iş yapabilmesi için yargının, diğer devlet güçlerinden bağımsız kalması ve bu bağımsızlığın güvencelere dayalı olarak gerçekleştirilmesi önemlidir. Bu çerçevede, hâkimlerin öncelikle yasama organına karşı belirli güvencelere sahip olması gerekmektedir.¹⁷⁸

1982 Anayasası, yargı organını yasama organından gelebilecek baskılardan korumaya yönelik düzenlemeler içermektedir. Anayasanın mahkemelerin bağımsızlığı başlıklı 138. Maddesinin 2. Fıkrasında

“...Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.” Hükmü düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile yasama organının, kanun çıkarma suretiyle dahi yargı faaliyetini yönlendiremeyeceği ve bir hakime talimat veremeyeceği ilkesi benimsenmiştir.¹⁷⁹

Bu çerçevede yasama yetkisini icra eden Türkiye Büyük Millet Meclisi, kanun yapma, parlamento kararları alma veya siyasi denetim mekanizmalarını kullanma

---

¹⁷⁶ Yıldız, s. 135.

¹⁷⁷ Yıldız, s. 136.

¹⁷⁸ Muharrem Özen, “Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2010, s. 35.

¹⁷⁹ Özkul, s. 95.

yoluyla mahkemelere ve hakimlere yargı yetkisinin icrası konusunda talimat veremeyecek, yönlendirme ve telkinde bulunamayacaktır. Bunun bir sonucu olarak da mahkeme kararlarını etkileyip değiştiremeyecek ve hükümlerin infazını engelleyemeyecektir.¹⁸⁰

1982 Anayasası'nın 138. maddesinin 3. fıkrası, Yasama Meclisi üyelerinin devam eden bir dava ile ilgili olarak yargı yetkisinin kullanılması konusunda soru sormalarını, görüşme yapmalarını ya da herhangi bir açıklama yapmalarını yasaklamaktadır. Bu hüküm, Yasama organı üyelerinin yargı mercilerinin işleyişine doğrudan müdahale etmelerini engellemek amacı taşıyarak yargı organının bağımsızlığını güvence altına almayı hedeflemektedir.¹⁸¹ Anayasa Mahkemesi, 1982 Anayasası'nın 3. fıkrasını değerlendirdiği bir kararında, Anayasa tarafından getirilen yasağın yalnızca devam eden davalarla sınırlı olduğunu vurgulamış; dolayısıyla bu kısıtlamanın yalnızca “görülmekte olan belirli bir davada kullanılan yargı yetkisi” ile ilgili olduğunu ifade etmiştir.¹⁸² Bu nedenle, belirli bir dava ile doğrudan bağlantılı olmayan, mahkeme önünde görülmekte olan bir davaya ilişkin bulunmayan konularda, yargı yetkisinin kullanımı hakkında soru sorulmasının, görüşme yapılmasının ve beyanda bulunulmasının mümkün olduğu kabul edilmelidir.¹⁸³

Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında yer alan düzenleme, yargı organını yasama organından gelebilecek baskılara karşı koruyan bir diğer önlemi oluşturmaktadır. Anılan düzenlemeye göre; “Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.” Bu düzenlemenin istisnası, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin genel ve özel af ilan edebilmesine ilişkin olarak Anayasa'nın 87. maddesinde yer almaktadır. Ayrıca, Anayasa'nın 104. maddesinde Cumhurbaşkanı'nın, sürekli hastalık, sakatlık veya yaşlılık gibi sebeplerle belirli kişilerin cezalarını hafifletebileceği veya kaldırabileceği

---

¹⁸⁰ Özen, s. 36.

¹⁸¹ Yavuz, s. 51.

¹⁸² AYM, 1970/25 E., 1970/32 K., K.T. 17.12.1970.

¹⁸³ Özkul, s. 96.

hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemeler sayesinde, mahkemeler tarafından kesinleşmiş ceza hükümlerinin tüm sonuçları veya yalnızca infaz sürecini ilgilendiren ceza bölümü, yasama organı tarafından değiştirilebilecek ya da tamamen kaldırılabilecektir.

184

Yürütme organının bir parçası olan Adalet Bakanlığının, yürüttüğü hizmetler hakkında bilgi edinme ve denetim yollarını kullanılmasında bir sınırlama söz konusu değildir. Yargı organı yasama organına karşı koruma altına alınırken, yasama organının da bilgi edinme hakkının engellenmemesi gerekir.¹⁸⁵

Ancak bu görüşe itiraz eden düşünürler de bulunmaktadır. Yasama organının sahip olduğu bilgi edinme ve denetim mekanizmaları, doğası gereği yargıyı etkileme ve baskı altına alma aracı olarak kullanılmaya elverişli yapılar olarak değerlendirilmektedir. Bu görüşü savunan yazarlara göre devam eden bir dava hakkında soru yöneltmesi, görüşme gerçekleştirilmesi veya herhangi bir beyanda bulunulmasının yasaklanması gerektiği gibi, bu kapsamda bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasının da engellenmesi zorunludur.¹⁸⁶

AİHM içtihadına göre yasamadan bağımsızlık; 1- hakimler yasama organı tarafından atanmış olsa dahi, atama sonrası üzerlerinde herhangi bir yönlendirme veya baskının olmaması, 2- hakim maaşlarının ve adalet hizmetleri için ayrılan bütçenin yargıya müdahale aracı olarak kullanılmaması ve 3- yasama yetkisinin, somut bir uyuşmazlığın çözümüne yönelik yargısal bir işlev üstlenecek şekilde kullanılmaması anlamına gelmektedir.¹⁸⁷ Yargı sürecine müdahale, mahkemelerin ve adliye yapısının demokratik ilkelerle ve hukuk devleti anlayışıyla uyumsuz olacak şekilde düzenlenmesinden ya da hakimlerin belirli bir görev süresi veya emeklilik yaşı olmaksızın görevden alınabilmesinden kaynaklanabilmektedir. Anayasamızda,

---

¹⁸⁴ Maksut Mumcuoğlu, “Ceza Adaletinde Yansızlık Sağlamak”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 1989., s. 270.

¹⁸⁵ Bahattin Aras, “ Yasamanın Bilgi Edinme Ve Denetleme Yollarının Yargı Bağımsızlığına Etkileri”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C.1, S.7, Ankara, 2011, s.188 ; Bkz. AYM, 1970/25 E., 1970/32 K., K.T. 17.12.1970.

¹⁸⁶ Aras, ss. 34-35.

¹⁸⁷ AİHM, Stran Greek Refineries And Stratis Andreadis / Greece, no. 13427/87, 09.12.1994, parag. 49.

hakimlerin özlük haklarına ilişkin düzenlemelerin mahkemelerin bağımsızlığı ve hakim güvenceleri esas alınarak yapılacağı belirtilmiş, böylece yasama organına karşı bağımsızlıkları güvence altına alınmıştır.¹⁸⁸

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir sonucu olarak, yasama organı yargısal bir işlev üstlenemez. Devlet fonksiyonlarında maddi ölçütlere göre yapılan ayırım çerçevesinde, yasama organının belirli bir uyumsuzluğu çözme niteliğinde kanun çıkarmaktan kaçınması gerekmektedir. Yasama yetkisinin genelliği ilkesi, yasama organına özgü belirli bir kanun alanının belirlenemeyeceğini ifade etmenin yanında, fonksiyonel ayırım gereğince yasama organı somut bir uyumsuzluğu çözme niteliğinde kanun çıkarmaktan kaçınması gerekmektedir.¹⁸⁹ Güçler ayrılığının fonksiyonlar ayrılığı temelinde açıklanması durumunda, anayasa açıkça belirtmese dahi yasama organının uyumsuzluk çözümü amacıyla karar alamayacağı kabul edilmelidir.¹⁹⁰

2.4. Yargının Yargı Organına Karşı Olan Bağımsızlığı

Yargının içsel bağımsızlığının sağlanması, yasama ve yürütme karşısındaki bağımsızlık kadar önemlidir çünkü hakimin tarafsız bir şekilde ve vicdani kanaatlerine göre karar verebilmesi için bu bağımsızlık gereklidir. Yargı organına karşı bağımsızlık, hakimlerin, meslektaşlarının baskı ve yönlendirmelerinden uzak olması ve mahkeme başkanlarının da yargı sürecine müdahalede bulunamaması anlamına gelmektedir.¹⁹¹ Anayasa'nın 138. Maddesinin 2. fıkrasındaki "...Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz." Düzenlemesindeki "hiçbir makam, merci" ifadeleri, yalnızca yasama ve yürütme fonksiyonlarını değil yargı fonksiyonunu da kapsamaktadır. Mahkemelerin birbirlerine karşı bağımsızlıkları güvence altına alınmadan yalnızca yasama ve yürütme organlarına

---

¹⁸⁸ Yıldız, s. 140.

¹⁸⁹ Bülent Yavuz, s. 53.

¹⁹⁰ Yıldız, s.141.

¹⁹¹ AİHM, Parlov – Tkalcic / Croatia, no.24810/06, 22.12.2009, parag. 86.

karşı koruyucu önlemler alınması, yargının bağımsızlık ve tarafsızlığını temin etmeye yeterli olmayacaktır.¹⁹²

Hakimlerin kararlarını verirken vicdani kanaatlerine dayanarak kanuni sınırlar içinde kalmaları, hem meslektaşlarından hem de yargı sisteminin hiyerarşik yapısından etkilenmeden, bağımsız bir şekilde karar almalarını gerektirir.¹⁹³ İlk derece mahkemelerinin, kendilerine eş statüdeki mahkemelerin kararlarından faydalanmalarında bir engel yoktur, çünkü eş statüdeki mahkemelerin aldığı kararlar mahkemeler için bağlayıcı nitelik taşımamaktadır. Ancak, asıl önemli olan nokta ilk derece mahkemelerinin, usul hukuku çerçevesinde daha yüksek dereceli mahkemelere karşı korunması gerektiğidir.¹⁹⁴

Üst mahkeme, usul hükümleri çerçevesinde yüksek yargı mercii olarak ilk derece mahkemesinin kararlarını değerlendirirken, bu mahkemeye herhangi bir talimat veremeyeceği gibi, davanın seyrini etkileyebilecek bir açıklamada da bulunamaz. Ancak üst mahkemenin, incelediği kararın hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmesi, Anayasa'nın 138. maddesinde yer alan yasak kapsamına dahil edilmemektedir.¹⁹⁵ Ayrıca, kanunla belirlenmiş olması koşuluyla, üst mahkemeler usul ekonomisini gözeterek, ilk derece mahkemesinin yerine geçip karardaki hatayı düzelterek onama şeklinde karar verebilir. Üst mahkemenin bu şekilde karar vermesi de Anayasa'nın 138. maddesinde düzenlenen emir ve talimat yasağına aykırılık teşkil etmeyecektir.¹⁹⁶ Anayasa Mahkemesi, bir kararında, ilk derece mahkemelerince verilen kararların kanun yolu çerçevesinde üst mahkemeler tarafından incelenmesini, mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine aykırı bir müdahale olarak değerlendirmemektedir.¹⁹⁷

Ancak 30.09.2016 tarih ve 29843 sayılı Resmi Gazete ile uygulanmaya başlanan “Kanun Yolu Değerlendirme Formlarının Düzenlenmesine Yönelik

---

¹⁹² Özkul, s. 111.

¹⁹³ Fatih Özkul, Anayasalarımızda Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, **Ankara Barosu Dergisi**, S.3, 2016, s. 213.

¹⁹⁴ Özkul, s. 111.

¹⁹⁵ Yılmaz, s. 48.

¹⁹⁶ Özkul, s. 111.

¹⁹⁷ AYM, 1967/11 Esas, 1968/7 Karar, K.T. 13.02.1968.

Yönetmelik” nedeniyle kanun yolu inceleme sürecine dair önemli bir sorun bulunmaktadır. Şöyle ki Yüksek yargıda görev alan hâkimler, alt dereceli hâkim ve savcılara ilişkin terfi sürecinde yetkiye sahip olduklarında, bu durum alt dereceli yargı mensupları üzerinde baskı oluşturabilir. Başka bir deyişle, ilk derece mahkemesi hakimler ve savcılarının terfi edebilmeleri, üst dereceli mahkemelerin inceledikleri kararlar doğrultusunda verdikleri değerlendirmelere bağlı hale gelmektedir. Bu düzenleme, yargı bağımsızlığı açısından değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemeleri üzerinde olumsuz etkilere yol açabilecek bir yapıya sahiptir.¹⁹⁸

Yargının bağımsızlığı açısından ilk derece mahkemeleri ile temyiz mercileri arasındaki önemli konulardan biri de içtihatları birleştirme kararlarıdır.¹⁹⁹ Bu kararların yargı bağımsızlığı üzerindeki etkisi konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bazı yazarlar içtihatları birleştirme kararlarının bağlayıcılığını yargı bağımsızlığı açısından bir sakınca olarak görmezken,²⁰⁰ diğer bazı yazarlar ise bu kararların içtihat değişimini ve hukukun gelişimini kısıtladığını, dolayısıyla yargı bağımsızlığına ve Anayasa’ya aykırı olduğunu savunmaktadır.²⁰¹

Bu görüşü savunanlar, içtihatları birleştirme kararlarının bağlayıcı olması durumunda yargı bağımsızlığının zedeleneceğini, hâkimin vicdani kanaatine göre karar verme özgürlüğünün kısıtlanacağını ifade etmektedir. Ayrıca, hukuk kurallarının zamanla farklı şekillerde yorumlanmasının gerekliliğine dikkat çekerek, içtihatları birleştirme kararlarının bağlayıcılığının kabul edilmesi hâlinde hukuki yorum yöntemlerinin dar bir çerçeveye hapsedileceğini ve hâkimin hukuka katkısının sınırlanacağını ileri sürmektedirler.²⁰²

---

¹⁹⁸ Özkul, s. 111

¹⁹⁹ İlhan Postacıoğlu, **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1975, s. 75.

²⁰⁰ Baki Kuru, **İçtihatların Birleştirilmesi Yoluyla İlgili Bazı Sorunlar**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977, Ankara, s.11; Bilge Necip, **Yargısal İchtihatların Bağlayıcı Gücü ve İchtihadı Birleştirme Kararları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara,1993, s. 15.

²⁰¹ Lütfi Duran, “Tevhidi İchtihat Nedir?”, **Siyasal İlimler Mecmuası**, 1953, s. 229.

²⁰² Özkul, s. 115.

Anayasa Mahkemesi de bu hususta, alt derece mahkemelerinin Yargıtay tarafından verilen içtihadı birleştirme kararlarına uymasının yargı bağımsızlığı ilkesine aykırılık teşkil etmediğini belirtmiştir. Mahkeme, bağımsızlık kavramının, yargı organının dışarıdan gelebilecek olumsuz etkilerden korunabilme yetisi olarak anlaşılması gerektiğini vurgulamıştır. Aynı kararda, bir hakimin verdiği kararın bir başka hakim tarafından denetlenmesinin veya bir hakimin karar verirken Yargıtay'ın ilgili konudaki görüşünü göz önünde bulundurmasının yargı bağımsızlığına aykırılık teşkil etmeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca, somut bir olayda uygulanması gerekli olan kuralın Yargıtay'ın içtihadı birleştirme kararı ile belirlendiği durumlarda, hakimin bu doğrultuda hüküm tesis etmesi gerektiği vurgulanmıştır.²⁰³

Yargının, yargı organı içinde de bağımsız olabilmesi için kurumsallaşma sürecinde ve işleyişinde kooptasyon sisteminin önüne geçilmesi gerekmektedir. Kooptasyon, hâkimlerin üst derecedeki hâkimler ile yalnızca bu göreve tahsis edilmiş hâkimlerden oluşan bir kurul tarafından atanması anlamına gelir. Bu sistem, yargının diğer erklerden bağımsızlığını sağlama noktasında önemli bir güvence sunmakla birlikte, yargı içindeki bağımsızlığı tam anlamıyla temin edememektedir.²⁰⁴

2.5. Kamuoyuna ve Basına Karşı Bağımsızlık

Kitle iletişim araçları, toplumu yönlendirme ve toplumsal kanaat oluşturma açısından en etkili unsurlardan biri haline gelmiştir. Günümüzde kamuoyu büyük ölçüde basın aracılığıyla şekillenmektedir. Demokrasiyi oluşturan temel unsurlarından biri olarak kabul edilen özgür basın, kamuoyunu bilgilendirme işlevi doğrultusunda yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin yanında adeta dördüncü bir erk olarak konumlanmıştır.²⁰⁵

---

²⁰³ AYM, 1968/378 Esas.,1969/34 Karar, K.T. 12.06.1969.

²⁰⁴ Yıldız, s. 147.

²⁰⁵ Özkul, s. 119.

Anayasa Mahkemesi'ne göre, basın ve yayın organlarının en temel işlevi, devleti denetleyen bir kamu gözcüsü olarak hareket etmeleridir. Bu sayede basın, devletin kötü yönetimine ilişkin uygulamaların toplum tarafından öğrenilmesini sağlamaktadır. Bu görevin yerine getirilebilmesi için basın ve yayın organlarının özgür olması gerekir. Dolayısıyla basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve hayati bir hak olarak kabul edilmelidir.²⁰⁶

Kamuoyunun bilgi edinmesini sağlayan önemli araçlardan biri olarak kabul edilen basın, hakimın tarafsız bir şekilde hareket etmesini teşvik eden bir işlev görebilmektedir. Ancak, basının etkisi altında kalan bir hakimın bağımsızlığı zedelenabilir ve bu durum yargılama sürecini tehdit edebilir. Başka bir ifadeyle, basın, üçüncü bir güç olarak yargı üzerinde etkili olabilir. Nitekim, basının dava konusuna ilişkin yaklaşımı, taraflı bir tutum sergileyerek yargılama sürecini yönlendirme, belirli bir sonuca ulaşılması için baskı kurma veya aksi takdirde yargıyı sorgulama şeklinde tezahür edebilir. Bu durum, hakim üzerinde ciddi bir psikolojik baskı yaratabilir ve bağımsız karar alma sürecini olumsuz etkileyebilir.²⁰⁷

Bağımsız bir basın, elde ettiği haber ve bilgileri yorumlayarak kamuoyunun şekillenmesine katkıda bulunur, siyasal iktidarı sürekli denetleyip gerektiğinde eleştirerek özgürlüklerin korunmasına yardımcı olur. Ancak, basın organları yaptıkları haberlerle dava sürecine etki edebilmekte, davanın tarafları ve yargılamadaki gelişmeler hakkında bilgi sunarak izleyicinin veya okuyucunun adalet algısını doğrudan şekillendirebilmektedir.²⁰⁸ Basının kamusal özgürlüğe hizmet ettiği kabul edilmekle, yaptığı tüm haberlerin basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi doğru bir yaklaşım olmayacaktır.²⁰⁹ Ülkemizde basının zaman zaman gerçeğe aykırı haberlerle kamuoyunu yanlış yönlendirdiği, bireylerin şeref ve itibarına zarar verdiği,

---

²⁰⁶ AYM, 1997/19 E., 1977/66 K., K.T. 23.10.1997.

²⁰⁷ Bülent Yavuz, s. 107.

²⁰⁸ Aslı Tunç, "Türkiyede Adli Olayları Haber Yapmada Kullanılan Dil Bakımından Yaşana Sorunlar, Çağdaş Demokrasilerde Yargı ve Medya İlişkileri Uluslararası Sempozyumu, ed., Yalçın Şahinkaya", **Adalet Akademisi Yayınları**, Ankara, 2010, s. 67.

²⁰⁹ Özden Çankaya, , Melik Batur Yamaner, **Kitle İletişim Özgürlüğü**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006, s. 57.

hatta yargı organını baskı altına almaya yönelik yayınlar yaptığı bilinmektedir. Özellikle kamuoyunun ilgisini çeken ceza yargılamalarına ilişkin davalar hakkında yapılan yorumlar, yalnızca davaya bakan hakimi etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda tarafların adil yargılanma haklarını da ihlal edebilmektedir.²¹⁰

Basın ve yayın organları tarafından yargıya müdahale edilmesi, yargı mensupları üzerinde baskı oluşturma, adil yargılanma sürecini etkileme, dava konusu hakkında gizli kalması gereken bilgileri ortaya çıkarma, ses ve görüntüleri izinsiz kaydetme ve yargılamada görevli hakim ile savcılar eleştiri yoluyla baskı altına alma şeklinde kendini göstermektedir. Bu tür müdahaleler, yargılama sürecinin sağlıklı bir şekilde işlemesi, yargı organına duyulan güvenin ve saygının korunması, tarafsızlığın sağlanması, soruşturmanın gizliliğinin korunması, kişilerin adil yargılanma haklarının güvence altına alınması ve suçsuzluk karinesine saygı gösterilmesi amacıyla dengeli bir biçimde sınırlanmalıdır.²¹¹

Yargıya ilişkin ifadeler yalnızca karar aşamasındaki etkileme sürecine indirgenemez. Bu tür ifadeler, yargının tarafsızlığını zedelemeyi amaçladığı sürece, ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra, mahkemenin verdiği kararlara yönelik yapılan sonraki eleştiriler de dikkate alınmalıdır. Demokratik ülkelerde, devletin diğer organları ve idareye yönelik eleştiriler gibi, yargıya ve yargı kararlarına yönelik eleştiriler de kaçınılmazdır. Ancak bu eleştirilerin, yargı bağımsızlığını tehdit etmeden, hukukun üstünlüğü ilkesine zarar vermeden yapılması gerektiği unutulmamalıdır.²¹²

Yargı kararlarının tartışılmaz olduğu savunusu, yargıya müdahale etmemenin gerekliliğiyle çelişen bir yaklaşım olabilir. Zira bu tür bir görüş, yargılamanın gerekliliği ve doğru işleyişi üzerinde yapılacak tartışmaların engellenmesi anlamına gelebilir ve bu da dolaylı yoldan yargıya müdahale anlamına gelir. Buradaki denge, sadece yargıya yönelik eleştirilerde değil, aynı zamanda yürütme ve yasama

---

²¹⁰ Özkul, s. 120.

²¹¹ Özlem Koçak Süren, "Basın Yoluyla Yargıya Müdahale", **İstanbul Barosu Dergisi**, C.81, S.2, s. 64.

²¹² Yıldız, s. 151.

organlarından gelecek eleştiriler açısından da korunmalıdır. Yargı bağımsızlığını zedelemeyen, bu organların eleştirel yaklaşımlarının demokratik bir tartışma ortamı içinde yapılması gerektiği aşıkardır. Yürütme ve yasama organları, hakimlerin kararları hakkında yargı bağımsızlığını tehdit edebilecek veya kamuoyunun yargıya olan güvenini sarsacak herhangi bir eleştiriden kaçınmalıdır. Bu organlar, temyiz başvurusu dışında, hakimlerin kararlarının geçerliliği veya bağlayıcılığına dair herhangi bir tartışma yaratacak ifadelerden de uzak durmalıdır. Yargının bağımsızlığı, bu tür dış müdahalelerle zedelenmemeli ve her türlü eleştirinin, demokratik çerçevede, yargı organlarının özerkliğine zarar vermeyecek şekilde yapılması sağlanmalıdır.²¹³

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre ifade özgürlüğü, mutlak bir hak değildir ve bazı durumlarda sınırlanabilir. Sözleşme, ifade özgürlüğünün sınırlandırılabilmesi, ancak bunun yalnızca kanunda öngörölmüş, demokratik bir toplumun gereklilikleri doğrultusunda ve meşru sebeplerle yapılması gerektiğini belirtmektedir. Meşru sebepler 10 maddenin ikinci fıkrasında “ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü veya kamu güvenliği, kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlık veya ahlak başkalarının şöhret ve hakları, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması” olarak belirlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, yargıya ilişkin ifadelerin değerlendirilmesinde çeşitli ölçütleri dikkate alır. Bu ölçütler arasında ifadenin kimden kaynaklandığı, nerede ve ne zaman söylendiği ve etkisi yer alır. Mahkeme, bu unsurlar üzerinden bir değerlendirme yaparak, ifadenin yargıya ve yargı bağımsızlığına yönelik olup olmadığını analiz eder. Eğer bir ifade, yargıya yönelik soru işaretleri yaratma potansiyeline sahipse ve özellikle yargı organının bütününe hedef alıyorsa, bu durumda toplumda yargıya olan güvenin zedelenmiş olabileceği gerekçesiyle ifade sınırlanabilir.²¹⁴ Mahkeme, ifadenin kamu düzeni ve toplumun adalet algısı üzerindeki

---

²¹³ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin CM/REC (2010) 12 Sayılı Tavsiye Karar, parag.18. rm.coe.int/4-cm-rec-2010-12-tr/1680a6d6a8, E.T. 19.05.2025.

²¹⁴ AYM, Azat Yıldırım, no: 2017/15279, 29.01.2020, parag. 40.

olası etkilerini göz önünde bulundurarak, Sözleşme'nin ihlal edilip edilmediğine karar verir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, duruşma salonlarında sesli ve görüntülü kayıt yapılmasını yasaklayarak, yargılama faaliyetlerinin basın ve diğer dış etkenlerin etkisi altında yürütülmesini engellemeyi amaçlamaktadır. Bu düzenleme, adil yargılamanın sağlanması için kritik bir önlem olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, Türk Ceza Kanunu'nun 288. maddesinde, adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs eden kişilerin cezalandırılacağı belirtilmektedir. Bu kapsamda, yazılı veya sözlü beyanda bulunarak yargılama sürecine müdahale eden kişiler, yargı bağımsızlığını ihlal ettikleri gerekçesiyle cezai sorumluluk taşıyacaklardır. Bu düzenlemeler, yargılamaların güvenli, tarafsız ve bağımsız bir şekilde yürütülmesini temin etmeye yönelik önemli adımlardır.²¹⁵ Yargılamanın “Kamuoyu kanıtı” ile yapılması ve hüküm tesis edilmesi, ülkemizde yargının tarafsızlığı açısından büyük bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.²¹⁶

Dava sürecine ilişkin görüşlerin, hüküm kesinleşene kadar kamuoyunda tartışılmaması gerektiği, hakimin vicdanına göre özgür bir kanaate varabilmesi açısından temel şartlardan biridir. Kamuoyunun etkisi altında kalmadan, bağımsız bir şekilde yargılama yapılması, adaletin doğru ve tarafsız bir şekilde tecelli etmesini sağlamak için hayati önem taşımaktadır.²¹⁷ Ülkemizde, özellikle siyasilerle ilgisi olan veya magazin değeri taşıyan, bazı durumlarda ise kamuoyu vicdanını yaralayan davalarda, hakimin kendi vicdani kanaatine göre karar vermesi zorlaşabilmektedir. Her ne kadar kamuoyunda merak uyandıran bir davada basın tarafından bilgilendirme yapılması doğal karşılanırsa da basının, bir davanın gelişimini ve ayrıntılarını aktarırken haber niteliğinden ayrılarak yargılamayı etkileyecek şekilde yorum yapmaması gerekmektedir.²¹⁸

---

²¹⁵ Yıldız, s. 150.

²¹⁶ Selçuk, s. 48.

²¹⁷ Selçuk, s. 50.

²¹⁸ Yıldız, s. 150.

2.6. Savcılarının Bağımsızlığı

Cumhuriyet savcılarının temel görevi, ceza yargılaması süreçleriyle ilgilidir. Soruşturma sürecinin başlatılması ve neticelendirilmesi yetkisi Cumhuriyet savcılarına aittir. Şikayete bağlı suçlar ve kovuşturulması talebe bağlı olan suçlar haricinde, soruşturma başlatma ve kamu davası açma yetkisi yalnızca Cumhuriyet savcısına tanınmıştır.²¹⁹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun tanımları içeren 6. maddesinde, Cumhuriyet savcısının "yargı görevi yapan" kişiler arasında yer aldığı ifade edilmiştir. Ayrıca, Kanun'un 277. maddesinde, yürütülmekte olan bir soruşturmada gerçeğin ortaya çıkarılmasını önlemek veya hukuka aykırı bir durum yaratmak amacıyla yargı görevini ifa eden kişileri (bu kapsamda Cumhuriyet savcılarını da) etkilemeye teşebbüs edenlerin hapis cezası ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Ancak, 28.06.2014 tarih ve 29044 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6545 Sayılı Kanun'un 69. maddesi ile yapılan değişiklikle, soruşturma sürecinde Cumhuriyet savcısına yukarıdaki amaçlarla emir verme, baskı uygulama, nüfuz kullanma veya hukuka aykırı biçimde etkilemeye teşebbüs etme fiilleri, ilgili madde kapsamında suç unsuru olmaktan çıkarılmıştır. Buna rağmen Türk Ceza Kanunu'nun 288. maddesine göre, soruşturma sürecini de içine alacak şekilde yargı görevini yürütenleri ve dolayısıyla Cumhuriyet savcısını hukuka aykırı biçimde etkileme amacıyla açıkça sözlü ya da yazılı beyanda bulunulması, en az 50 gün adli para cezası ile cezalandırılmaktadır.²²⁰

Doktrinde bazı görüşlere göre, savcılık, bir suçun işlenip işlenmediğini araştırmak, suç işlendiğine kanaat getirilirse elde edilen delillerle birlikte mahkemeye başvurma yükümlülüğüne sahip olduğu için, savcılarının faaliyeti idari faaliyet olarak değerlendirilir. Bu görüşe göre, savcılık iddia makamı olarak faaliyet gösterdiğinden, savcılarının çalışmaları yargısal faaliyet kapsamında sayılmaz. Anayasa'da da savcılara

---

²¹⁹ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2007, s. 307.

²²⁰ Mustafa Paksoy, "Cumhuriyet Savcısının Bağımsızlığı Meselesi", **Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2014 s. 52.

bağımsızlık tanınmamış olduğundan, savcılar bağımsız ve tarafsız değil, hiyerarşi altında görev yapan kamu görevlileri olarak kabul edilir. ²²¹

Diğer bir görüşe göre ise, savcılarının, şüphelilere ait lehine ve aleyhine olan tüm delilleri elde ederek gerçeği ortaya çıkarma ve adaletin gerçekleşmesine katkı sağlama görevine sahip olmaları nedeniyle bağımsız olmaları gerektiği savunulmaktadır. Bu bağımsızlık, yürütme organının savcılar aracılığıyla yargıya müdahalesini engelleyebilir ve temel hak ve özgürlüklerin daha etkili bir biçimde korunmasına katkı sağlayabilir. ²²²

Cumhuriyet savcısının gerçekleştirdiği bir işlemin bağımsızlık kapsamında değerlendirilmesi için öncelikle bu işlemin yargısal bir görev çerçevesinde mi yoksa idari bir görev kapsamında mı yapıldığının belirlenmesi gerekmektedir. ²²³ Bazı görüşlere göre, savcılarının gerçekleştirdiği faaliyetlerin idari bir nitelik taşıdığı kabul edilmelidir. Savcılarının görevleri, bir kişinin suç işleyip işlemediğini incelemek ve eğer suç işlediğine dair yeterli delil bulunursa, bu kişi hakkında yargılama başlatmak amacıyla mahkemeye başvurmak; ayrıca, kanunların ihlali durumunda, devlet adına suç duyurusunda bulunmaktan ibarettir. Bu faaliyetler, ne yargılama sürecine ne de yasama faaliyetlerine dâhil edilir. Dolayısıyla, geriye yalnızca idari bir faaliyet kalır ve savcılarının görevleri bu bağlamda değerlendirilmelidir. ²²⁴

Başka bir görüşe göre, savcının temel görevi hakikati ortaya çıkarmak ve kanunların olaylara uygulanması için çaba göstermek olduğundan bu görev yargısal bir nitelik taşır. Hiyerarşik yapısına sahip olması, savcılığın idari bir yapıya sahip olduğunu gösteren bir unsur olsa da, savcılar tarafından hazırlanan mütalaalarının yargısal bir nitelik taşıması, savcılığın bir yargı organı olduğunu ve idari organlardan ayrı olduğunu ortaya koyar. Adalet Bakanı'nın savcılar üzerindeki yalnızca genel

---

²²¹ Bahri Savcı, **Türkiye'de Yargı Kuvveti**, Kanuni Esasının Yüzüncü Yıl Armağanı, Ankara, 1978, s. 65.

²²² Turan, s. 75.

²²³ Paksoy, s. 62.

²²⁴ Nurullah Kunter, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1989, s. 76.

denetim amacı güden bir yetkisi vardır. Bu çerçevede, savcılarının bağımsızlıklarının tanınması gerektiği sonucuna varılmaktadır.²²⁵

Savcılık, milli egemenliğin temsilcisi olmanın yanında idari yapıda yer alan bir adalet organıdır. Savcı, yürütme organının değil, halkın mahkemelerdeki temsilcisi konumundadır. Savcının görevleri, yargılama sürecini başlatmak, süreci denetlemek ve hukuk kurallarının uygulanmasını sağlamak olduğundan, savcı da adalet erki içinde adli yetkililerden biridir ve bir adalet organı olarak kabul edilmelidir.²²⁶

İkinci önemli mesele ise, savcılarının Adalet Bakanı'ndan emir alması meselesidir ve bu durum, CMK'da açık bir şekilde belirtilmiştir. CMK'na göre, Adalet Bakanı, savcıya kanun yararına bozma davası açma emri verme yetkisine sahiptir. Savcının Adalet Bakanı'ndan dava açma konusunda emir alabilmesi, savcının bağımsızlığına dair tartışmalar yaratmıştır. Bir görüş, savcılarının bazı teminatlara sahip olmasının, onların bağımsızlıklarını garanti etmeyeceğini belirtmiş ve Adalet Bakanının bu emri verebilmesi üzerinden hareketle, savcılığın bağımsız olmayan bir meslek olduğunu savunmuştur.²²⁷ Diğer bir görüşe göre, savcılık, milli iradeyi temsil eden bir adalet organı olarak idari yapının bir parçası olup, bir yandan yürütme organının emrine tabi iken, diğer yandan bağımsızdır. Savcının bağımsızlık durumu göz önünde bulundurulduğunda, Adalet Bakanı'nın verebileceği tek emir, kanun yararına bozma davası açılmasına yöneliktir.²²⁸ Savcı, gerekli soruşturmayı tamamlayıp kanun yararına bozma davasını açtıktan sonra, iddia ve mütalaalarını belirlerken tam bir serbestiye sahiptir.²²⁹ Bu açıdan bakıldığında, savcılarının

---

²²⁵ Selahattin Keyman, **Ceza Muhakemesinde Savcılık**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, s. 70.

²²⁶ Keyman, ss. 83-84.

²²⁷ Kunter, s. 427.

²²⁸ 2004 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. Maddesi'ne göre Adalet Bakanlığı, istinaf veya temyizden geçmeden kesinleşen kararların hukuka aykırı olduğunu düşünürse, gerekçesiyle birlikte Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirimde bulunabilir. Bu durumda Başsavcı, kanun yararına bozma istemiyle Yargıtay'a başvurmakla yükümlüdür. Bu yol, kararın esasına dokunmaz, sadece hukuka aykırılığı tespit eder.

²²⁹ Mustafa Saldırım, **Özel Hukukta Cumhuriyet Savcısının Görevleri**, Turhan Kitapevi, Ankara, 2005, s. 21.

bağımsızlığı ile mahkemelerin bağımsızlığı kıyaslandığında savcılarının bağımsızlığının sınırlı bir nitelik taşıdığı görülmektedir.²³⁰

Savcılarının bağımsızlığı sorunu uluslararası düzeyde incelendiğinde ise, savcılarının iddia makamı olarak devleti temsil etmelerine rağmen, adil yargılamanın temel unsurlarından biri olmaları gerektiği için tarafsızlık ilkesine ayrıca dikkat çekilmektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler'in 7 Eylül 1990 tarihli "Savcılarının Rolüne Dair İlkeler"inin 13/a maddesinde, "Savcılar görevlerini icra ederken, tarafsızlıkla hareket eder ve her türlü siyasi, sosyal, dinsel, ırksal, kültürel, cinsel veya başka herhangi bir ayrımcılıktan kaçınırlar" ifadesiyle, savcılarının tarafsız bir tutum sergileme zorunluluğu vurgulanmıştır.²³¹ Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri'nin Bağımsızlık başlığını taşıyan maddesi ise şu şekilde düzenlenmiştir :

“Yargıtay Cumhuriyet savcıları, görevlerini, hukuka uygun ve bağımsız olarak yerine getirirler.

Yargıtay Cumhuriyet savcıları, tarafların ve toplumun gözünde, hâkimlerle aralarında en küçük bir danışıklılık veya görev alanlarına müdahale izlenimi doğurmayacak şekilde bağımsız davranırlar.”²³²

---

²³⁰ Paksoy, s. 62.

²³¹ BM, 7 Eylül 1990 tarihli "Savcılarının Rolüne Dair İlkeler" Metin için bkz. hukukbook.com/tag/birlesmis-milletler-savcilarin-rolune-dair-ilkeler-yonergesi/, E.T. 02.04.2025.

²³² Yargıtay Cumhuriyet Savcıları Etik Davranış İlkeleri, www.yargitay.gov.tr/documents/YargitayCumhuriyetSavcileriEtikDavranisIlkeleri.pdf, E.T. 02.04.2025.

2.8. Hakimlerin Atanması ve Terfi

2.8.1. Hakimler Ve Savcılar Kurulu

2.8.1.1. 1982 Anayasasına Kadarki Dönem

Ülkemizde, 1924 Anayasası döneminde, 1926 yılında yürürlüğe giren 766 Sayılı yasa ile hakimlerin statüsü düzenlenmiş, 1934 yılında ise yürürlüğe giren 2556 sayılı Hakimler Kanunu ile hakimlerin özlük işleri için Ayırma Meclisi ihdas edilmiştir. Bu meclis, Yargıtay Başkanı başkanlığında Cumhuriyet Başsavcısı, 4 Yargıtay Üyesi, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı, Hukuk İşleri Genel Müdürü, Ceza İşleri Genel Müdürü ve Özlük İşleri Genel Müdüründen oluşmaktadır. Ayırma meclisi, hakimler ve savcılar için ayrı ayrı olmak üzere görev yapmış, hakimlerin ve savcılarının atanmaları ise Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Adalet Bakanı tarafından imzalanan ortak kararname ile gerçekleştirilmiştir.²³³

Türkiye'de hakimlerin özlük hakları ile ilgili işlemlerin yargısal kurul aracılığıyla gerçekleştirilmesi uygulaması, anayasal düzeyde ilk kez 1961 Anayasası ile başlamıştır.²³⁴ Daha önceki sistemdeki aksaklıkların fark edilmesi üzerine, yargının özellikle yürütme organının etkisi altında olmaması gerektiği önemle vurgulanmıştır. Bu nedenle, yargı organının hakimlik mesleği ve teminatları anayasa tarafından düzenlendikten sonra, yürütme organına karşı bağımsızlığını sağlamak amacıyla hakimlerin özlük işleriyle ilgili karar verme yetkisi yürütme organından alınarak, 1961 Anayasası ve 45 sayılı Kanun ile Yüksek Hakimler Kurulu'na verilmiştir. Ayrıca, 20.9.1971 tarihli ve 1488 sayılı Kanun ile Anayasa'da belirtilen çerçevede Yüksek Savcılar Kurulu da kurulmuştur.²³⁵

---

²³³ Kırmaz, s. 125.

²³⁴ Yusuf Şevki Hakyemez, “Yargı Raporu-Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurulları”, **Stratejik Düşünce Enstitüsü**, Öncü Basımevi, Ankara, 2010, s. 59.

²³⁵ Yener Ünver, s.184.

1961 Anayasası, kuvvetler ayrılığı ilkesinden hareketle çoğulcu demokrasi ilkelerine uygun olarak, çeşitli özerk kurum ve kuruluşların oluşmasına olanak tanımıştır. Bu çerçevede, yargı erki için kooptasyon sistemini (meslek kuruluşlarının kendi temsilcilerini belirleme usulü) benimseyerek Yüksek Hakimler Kurulu'nu oluşturmuştur.²³⁶

Bu kurul, 22.04.1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hakimler Kurulu Kanunu ile düzenlenmiştir. Kurul, on sekiz asıl ve beş yedek olmak üzere toplam yirmi üç hakimden oluşmaktadır. 45 sayılı Kanunun 5. Maddesinde bu durum "*Yüksek Hâkimler Kurulunun altı asıl ve iki yedek üyesini Yargıtay Genel Kurulu, altı asıl ve bir yedek üyesini birinci sınıfa ayrılmış hâkimler, üç asıl ve bir yedek üyesini Millet Meclisi, üç asıl ve bir yedek üyesini Cumhuriyet Senatosu seçer.*" şeklinde düzenlenmiştir.

1961 Anayasası'nın öngördüğü yapıda, yasama organına üye seçme imkanı tanıyarak daha demokratik meşruiyete yakın bir model oluşturulmuştur. Ayrıca, birinci sınıf hakimlere de Yüksek Hakimler Kurulu'nun oluşumunda söz sahibi olma yetkisi verilmiştir.²³⁷ Aynı maddeye göre, Adalet Bakanı, oy hakkına sahip olmayan "gönüllü iştirakçi" olarak kabul edilmiş ve yüksek yargıçlardan oluşan tüm üyelerin, Kurul'da buldukları süre boyunca başka bir görev alamayacakları da öngörülmüştür.²³⁸

Yüksek Hakimler Kurulu'nun üyelerinin seçilme yöntemi, 1971 yılında 143. madde ile değiştirilerek Meclislerin üye seçmesini esas alan sisteminden vazgeçilmiştir. Yeni düzenlemeyle, Kurul 11 asıl ve 3 yedek üyeden oluşacak şekilde belirlenmiş, üyelerin Yargıtay Genel Kurulu tarafından kendi üyeleri arasından seçilmesi kuralı getirilmiştir. Böylece, 1961 Anayasası'nın 143. maddesi ile kurulan Yüksek Hakimler Kurulu'na seçilmişlerin üye seçmesi kısıtlanmış ve 1971 değişikliği

---

²³⁶ Şeref Ünal, 1994, s. 89.

²³⁷ Cemal Baltacı, "Demokrasi ve Yargı Bağımsızlığı Bağlamında Türkiye'de Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, S.1, Sivas, 2013, s. 161.

²³⁸ Özay, s. 111.

ile Kurul üyelerinin tamamının Yargıtay tarafından seçilmesi ilkesi benimsenmiştir.²³⁹ 1971 askeri müdahalesinden sonra yapılan anayasa değişikliklerinden biri, 20.9.1971 tarihli ve 1488 sayılı değişiklik ile savcıların özlük işleri hakkında karar vermek üzere Yüksek Savcılar Kurulu'nun ihdas edilmesidir. Bu Kurul, Adalet Bakanının başkanlığında, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Adalet Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürü, Yargıtay'dan seçilen üç asıl üye ve Cumhuriyet Başsavcısından oluşmaktadır.²⁴⁰

2.8.1.2. 1982 Anayasası Dönemi

Yargının temel işlevlerinden biri, yasama ve yürütme organlarının hukuk devleti ilkesine uygun şekilde hareket etmelerini temin etmektir. Bu işlevin tarafsız ve etkili bir biçimde sürdürülebilmesi, yargının diğer erklerden bağımsızlığını zorunlu kılar. Bu sebeple, pek çok ülkede hâkimlerin özlük haklarına ilişkin kararların yasama ve yürütme organlarından bağımsız kurullar eliyle alınması, yargı üzerinde oluşabilecek baskı ve müdahale risklerini en aza indirmeyi amaçlamaktadır.²⁴¹

12 Eylül askeri darbesinin ardından, Milli Güvenlik Konseyi tarafından 13 Mayıs 1981 tarihli ve 2461 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu kabul edilerek Kurul, anayasal düzene geçilmeden önce kurulmuştur. Ardından, 1982 Anayasası ile hâkim ve savcılarının özlük hakları, disiplin işlemleri, atama ve nakilleri gibi birçok yetki Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna verilmiştir. Ancak, 2010 yılında 5982 sayılı Kanun ile yapılan anayasa değişikliğine kadar Kurul; hâkim ve savcılar üzerinde oldukça kapsamlı yetkilere sahip olmakla birlikte, yapısı, işleyişi ve kararlarının yargı denetimine kapalı olması gibi nedenlerle eleştirilmiştir.²⁴²

---

²³⁹ Abdulkadir Yıldız, Hâkimler Ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Demokratik Meşruiyeti, EÜHFD, C. 18, S. 1-2, 2014, ss. 127-141, s. 130.

²⁴⁰ Süleyman Özar, "Yargı Bağımsızlığı Bağlamında Adalet Bakanı'nın HSYK ve Cumhuriyet Savcısı ile Arasındaki İlişkinin Hukuki Esas ve Kapsamı", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 17, 2014, s. 447.

²⁴¹ Fazıl Hüsnü Erdem, "Türkiye'de Yargı Bağımsızlığının Mevzuattan Kaynaklanan Sorunları Ve Çözüm Önerileri", **DÜHFD**, 2022, C. 27, S. 47, ss. 315-355.

²⁴² Yıldız, s. 160.

2010 Anayasa değişikliğinden önce yürürlükte olan düzenlemeye göre, Anayasa'nın 159. maddesinin ikinci fıkrasında, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun üye yapısı şu şekilde belirlenmişti:

“Kurulun başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay Genel Kurulunun, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay Genel Kurulunun kendi üyeleri arasından, her üyelik için gösterecekleri üçer aday arasından Cumhurbaşkanınca, dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilirler. Kurul, seçimle gelen asıl üyeleri arasından bir Başkanvekili seçer.”

Kurulun oluşumunda yüksek yargı organlarının belirleyici konumda olması, yargı teşkilatında hiyerarşik bir yapılanma olduğu izlenimi doğurmakta ve bu durum, yargı içi bağımsızlığın zedelendiği şekilde değerlendirilebilmekteydi.²⁴³ Ayrıca, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerinin Yargıtay ve Danıştay üyelerini belirleme yetkisine sahip olması, yüksek yargının idaresi ve denetiminin hukuk devleti ilkesine aykırı düşebilecek bir yapı kazanmasına neden olmaktadır. Kurulun yapısının oluşturulmasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne herhangi bir rol verilmemesi, demokratik meşruiyet bağlamında eleştiriye açık bir alan oluşturmaktaydı.²⁴⁴

2010 Anayasa değişikliği öncesinde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na yöneltilen eleştirilerden biri de, kurulun üye yapısına ilişkindi. Kurulda Adalet Bakanı ile Bakanlık Müsteşarının bulunması, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkeleriyle bağdaşmadığı gerekçesiyle eleştirilmekteydi.²⁴⁵ Özellikle Adalet Bakanının yürütme organına mensup olması ve siyasi bir kimlik taşıması, kurulun iktidarın politik eğilimleri doğrultusunda yönlendirilmesi ihtimaline dair ciddi kaygılara yol açmaktaydı. Bu endişelerin yersiz olmadığı açıktır. Zira 2010 Anayasa değişikliğinde önceki yapıda kurul yalnızca yedi üyeden oluşmaktaydı ve Adalet Bakanı ile müsteşar,

---

²⁴³ Metin Yüksel, “Türkiye’de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, 2010, S.27, s.219-272, 2010, s. 254.

²⁴⁴ Yıldız, s. 161.

²⁴⁵ Hikmet Sami Türk, **Daha İyi Bir Anayasa İçin**, TESAV Yayınları, Ankara, 2003, s. 363.

kurul içinde kayda değer bir etkiye sahipti. Bakan ve müsteşarın, kuruldan istedikleri kararı çıkarabilmeleri için yalnızca iki üyenin desteğini almaları yeterliydi. Bu noktada esas beklenti, Bakan ve müsteşarın kurul çalışmalarında yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığı ilkelerine uygun davranış sergilemeleriydi.²⁴⁶

12 Eylül 2010 tarihinde gerçekleştirilen Anayasa Değişikliği ile Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda birtakım değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu değişikliklerle HSYK'nın üye seçim usulü şu şekilde belirlenmiştir :

“Kurulun başkanı Adalet Bakanıdır Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun dört asıl üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen; yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Cumhurbaşkanınca üç asıl ve üç yedek üyesi Yargıtay üyeleri arasından Yargıtay Genel Kurulunca, iki asıl ve iki yedek üyesi Danıştay üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca, bir asıl ve bir yedek üyesi Türkiye Adalet Akademisi Genel Kurulunca kendi üyeleri arasından, yedi asıl ve dört yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli hakim ve savcılar arasından adli yargı hakim ve savcılarınca, üç asıl ve iki yedek üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hakim ve savcılar arasından idari yargı hakim ve savcılarınca, dört yıl için seçilir.”

5982 sayılı Kanun ile hâkim ve savcıların Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyelerini belirlemede söz sahibi olmaları, 1961 Anayasası'ndaki uygulamayı yeniden yürürlüğe koymuş ve başlangıçta olumlu karşılanmıştır. Ancak bu düzenleme, zamanla yargı mensupları arasında gruplaşmalara ve siyasal eğilim temelli listelere yol açarak yargının tarafsızlığına ilişkin bazı endişeleri beraberinde getirmiştir. 2010 Anayasa değişikliğiyle HSYK kararlarının yargı denetimine açılması, özellikle meslekten çıkarma gibi ağır yaptırımlar bakımından önemli bir ilerleme olarak görülmüştür.

---

²⁴⁶ Özkul, s. 152. Ayrıca bu konudaki Anayasa Mahkemesi kararı için Bkz. AYM, 1992/37 E., 1993/18 K., K.T., 27.04.1993.

Ancak aynı düzenleme kapsamında TBMM'ye üye seçme yetkisi tanınmaması, Kurul'un demokratik meşruiyeti açısından eleştirilere neden olmuştur.²⁴⁷

2017 yılına gelindiğinde yapılan Anayasa değişikliği ile Anayasa'nın 159. maddesi

“Hâkimler ve Savcılar Kurulu onüç üyeden oluşur; iki daire halinde çalışır.

Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir. Kurulun, üç üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adli yargı hâkim ve savcılar arasından, bir üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcılar arasından Cumhurbaşkanınca; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilir. Öğretim üyeleri ile avukatlar arasından seçilen üyelerden, en az birinin öğretim üyesi ve en az birinin de avukat olması zorunludur.” şeklinde düzenlenmiştir.

2010 ve 2017 yıllarında gerçekleştirilen anayasa değişikliklerinin öncesinde ve sonrasında, Kurulun üye sayısı ile yapısına ilişkin çeşitli eleştiriler gündeme gelmiştir. Bu eleştirilerin ortak noktası, Kurulun yasama ve yürütme organının etkisine açık bir yapıya sahip olması nedeniyle yargının siyasallaşmasına dair riskler barındırmasıdır.²⁴⁸ Venedik Komisyonu'na göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin aynı gün yapılması, Cumhurbaşkanının yasama organında çoğunluğu elde etmesini büyük ölçüde güvence altına almaktadır. Bu durum, Cumhurbaşkanı tarafından seçilen Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeleri ile yasama organınca seçilen üyeler arasında bir birlik oluşturulmasını mümkün kılmaktadır. Komisyon, bu yapının Cumhurbaşkanının tüm kontenjanlarda belirleyici konuma gelmesine neden olabileceğini, bunun da yargı bağımsızlığını ciddi şekilde zedeleyebileceğini

---

²⁴⁷ Yıldız, s. 162.

²⁴⁸ Özkul, s. 185;

Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, 18. Baskı, Ankara, 2014, s. 358.

vurgulamaktadır. Ayrıca Komisyon, HSK'nın bu biçimde denetim altına alınmasının, hâkim ve savcılarının da dolaylı olarak siyasi denetim altına girmesi anlamına geleceğine dikkat çekmektedir.²⁴⁹

Anayasa'nın 159. Maddesinin 3. Fıkrası

“Kurulun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilecek üyeliklerine ilişkin başvurular, Meclis Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon her bir üyelik için üç adayı, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada aday belirleme işleminin sonuçlandırılmaması halinde ikinci oylamada üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu aranır. Bu oylamada da aday belirlenmediği takdirde, her bir üyelik için en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile aday belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Komisyon tarafından belirlenen adaylar arasından, her bir üye için ayrı ayrı gizli oyla seçim yapar. Birinci oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu; bu oylamada seçimin sonuçlandırılmaması halinde, ikinci oylamada üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu aranır. İkinci oylamada da üye seçilemediği takdirde en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile üye seçimi tamamlanır.” şeklinde düzenlenmiş olmakla birlikte kurumsal aday gösterme yönteminin kaldırılması sonucunda, yasama organınca seçilecek olan adayların başvurularını doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yapmaları gerekmektedir. Bu bireysel başvuru yöntemi, adaylık sürecinde çeşitli çevrelerin etkili olabileceği kulis faaliyetlerine zemin hazırlayabilecek niteliktedir. Mevcut düzenleme çerçevesinde, çoğunluğun desteklediği adayların seçilmesi kaçınılmaz hâle gelmektedir..²⁵⁰

---

²⁴⁹ Venice Commission, 2017, “Opinion on the Amendments to the Constitution Adopted by the Grand National Assembly on 21 January 2017 and to be Submitted to A National Referendum on 16 April 2017,” [www.coe.int/en/web/venice-commission/-/CDL-AD\(2017\)005-e](http://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/CDL-AD(2017)005-e), E.T. 08.04.2025.

²⁵⁰ Fazıl Sağlam, “Anayasa Değişikliklerinde Hakimler Ve Savcılar (Yüksek) Kurulun'nun Konumu”, **Güncel Hukuk Dergisi**, Mart 2017/3, s. 43.

Hakimliğin kendine has statüsü, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun özel bir konumda yer almasına neden olmaktadır.²⁵¹Anayasa Mahkemesi bir kararında, Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun yargı bağımsızlığını temin eden ayrı bir yürütme organı olduğuna işaret etmiştir : “Anayasa koyucunun anılan kurulu yargının hükümete yani kendi içindeki yürütme olarak düşünmüş olduğu” ve bu bağlamda, HSK'nın atama kararları, genel yürütme işlemleri olarak değerlendirilmemelidir.²⁵²

Kurul kararlarının yargı denetimi dışında bırakılması uzun süredir tartışılan bir konu olup, 2010 Anayasa değişikliği ile meslekten çıkarma kararlarına karşı sınırlı yargı yolu imkânı tanınmıştır. Ancak, 2017 değişikliği ile bu konuda herhangi bir gelişme sağlanmamış ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararlarının yargısal denetime kapalı olması, hukuk devleti ve hak arama özgürlüğü ilkeleri açısından önemli bir eksiklik olarak kalmıştır. Bu durum, yargı teşkilatının işleyişine ve hâkimlerin özlük haklarına ilişkin idari işlemlerin denetim dışı bırakılması sebebiyle anayasanın hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.²⁵³

2.8.2. Türkiye’de Hakimlerin Atanması

Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca, her yıl alınacak aday sayısı, Adalet Bakanlığı tarafından, Türkiye Adalet Akademisi'nin görüşü de alınarak, kadro ve ihtiyaç durumuna göre belirlenmektedir. Bakanlık tarafından belirlenen mesleğe alınacak aday sayısı, yargının bağımsızlığı açısından sorgulanabilir bir durum yaratmaktadır. Bakanlığın, ihtiyaç olmasına rağmen kadro sınırlaması yapabilmesi ya da yargıda olası bir dönüşüm endişesiyle fazla sayıda hakim alabilmesi, yargının bağımsızlığı ile ilgili eleştiriler doğurabilir.²⁵⁴

Aynı Kanun'un 8. maddede belirtilen hakimlik şartlarına sahip olanlar, yazılı yarışma sınavı ve mülakatta başarı gösterdikleri takdirde, başarı derecelerine göre

---

²⁵¹ Yılmaz, s. 97.

²⁵² AYM, 1992/37 E., 1993/18 K, K.T. 27.4.1993, R.G. 12.10.1995- 22431.

²⁵³ Özkul, s. 188.

²⁵⁴ Yıldız, s. 171.

sıralanarak, Adalet Bakanlığı tarafından önceden belirlenen ihtiyaç sayısına göre, daha önceki görevlerinde elde ettikleri kadro, maaş ve derece hakları dikkate alınarak, lisans, lisansüstü ve doktora öğrenim durumlarına göre Devlet memurluğuna giriş derecesi ve kademesiyle ya da bu derecelerden daha düşük olmayan müktesep haklarıyla adaylığa atanırlar.²⁵⁵

Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 9/A maddesine göre, yazılı yarışma sınavı, Adalet Bakanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından düzenlenmektedir. Yazılı sınavda, yüz tam puan üzerinden en az yetmiş puan almış olan adaylar, en yüksek puan alandan başlamak üzere, sınav duyurusunda belirtilen kadro sayısının iki katı kadar mülakata davet edilir. Bu çağrıya, en düşük puanı alan adayla aynı puanı elde eden kişiler de dahil edilir.²⁵⁶

Mülakat, adayın aşağıdaki niteliklerinin puanlama yöntemiyle değerlendirilmesidir: a) muhakeme gücü, b) bir konuyu kavrayıp özetleme ve ifade etme yeteneği, c) genel ve fiziki görünüm, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğu ile liyakati, d) yetenek ve kültürel birikimi, e) çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı. Bu özellikler, her biri yirmişer puan üzerinden değerlendirilerek mülakat yapılır. Mülakat Kurulunun her bir üyesi tarafından verilen puanlar ayrı ayrı tutanağa kaydedilir. Başarılı sayılabilmek için, üyelerin verdikleri puanların yüz tam puan üzerinden aritmetik ortalamasının en az yetmiş olması gerekmektedir (m. 9A/8 - 9)

Türkiye'de hakimlerin mesleğe kabulüyle ilgili en çok tartışılan konulardan biri mülakattır. Yargının tarafsızlığına ilişkin yapılan eleştirilerde, mülakatın kendisi ve mülakat kurulunun yapısı, özellikle Adalet Bakanlığı ile olan ilişkisi nedeniyle, mesleğe kabul sürecinde objektif kriterlerden sapılarak siyasi etkenlerin rol oynadığına dair bir algı oluşmaktadır.²⁵⁷

---

²⁵⁶ Yıldız, s. 173.

²⁵⁷ Yıldız, s. 174.

Adli ve idari yargıda hâkim ve savcı yardımcılığına atananların meslek öncesi eğitim süresi iki yıl olup, bu süre; hazırlık eğitimi, staj dönemi ve son eğitim dönemi olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır.²⁵⁸ Meslek öncesi eğitimi tamamlayan hakim ve savcı yardımcıları, eğitim süresince verilen derslerle ilgili yazılı sınava tabi tutulur. Bu sınav, Türkiye Adalet Akademisi Yönetim Kurulu tarafından belirlenen kurul tarafından uygulanır ve yüz tam puan üzerinden değerlendirilir. En az yetmiş puan alan adaylar başarılı sayılarak sözlü sınava katılmaya hak kazanırken, başarısız olanlara iki ay içinde ikinci bir sınav hakkı tanınır.²⁵⁹

Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 13. maddesine göre, meslek öncesi eğitimi tamamlayıp sınavları başarıyla geçen ve askerlik durumu uygun olan hakim ve savcı yardımcıları mesleğe kabul edilir. Görev yerleri ise adli ve idari yargı adaylarının ihtiyaçları, eş durumu gibi kriterler göz önünde bulundurularak Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından kura yöntemiyle belirlenir. Atama kararları ise Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından alınarak Resmi Gazete'de yayımlanır.²⁶⁰

2.8.3. Terfi

Hakimlerin tarafsızlığını sağlamak için terfi sisteminin objektif ve şeffaf bir şekilde düzenlenmesi önemlidir.²⁶¹ Bu, hakimlerin bağımsızlığını güvence altına alırken, aynı zamanda kararlarının dışsal etkilere karşı daha dirençli olmasını sağlar. Terfi sistemi, hakimlerin mesleki yükselme beklentilerini siyasi veya idari baskılardan etkilenmeden, yalnızca performans ve objektif kriterlere dayalı olarak belirlemelidir.²⁶²

Türkiye'de hâkim ve savcılarının kariyer gelişimi, Hakimler ve Savcılar Kanunu'nda düzenlenmiş olan kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi kurallarına

---

²⁵⁸ Nesibe Kurt Konca, Hakim Yardımcılığı Kurumu ve Hâkim Yardımcılığı Kurumu Ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, **Seta Raporu**, 2016, s. 44.

²⁵⁹ Konca, s. 50.

²⁶⁰ Yıldız, s. 176.

²⁶¹ Berkin, s. 355.

²⁶² Yıldız, s. 179.

tabidir. Bu kurallar, meslek mensuplarının liyakat esasına göre yükselmesini sağlamayı hedeflemektedir.²⁶³ 18. maddesi uyarınca, her yıl bir kademe ilerlemesi yapılır. Ancak bu ilerlemenin gerçekleşebilmesi için, hakkında mahkeme kararı veya disiplin cezası bulunmamalıdır. Her iki yılda bir derece yükselmesi yapılır. Bunun için kademe ilerlemesinde olduğu gibi herhangi bir hukuki veya disiplin engeli olmaması gerekir. Kanun'un 21. maddesine göre, derece yükselmesi için hâkimlerin yalnızca kıdemine değil, aynı zamanda mesleki ve etik performansına da bakılır. Bu unsurlar: ahlaki gidiş, mesleki bilgi ve anlayış, gayret ve çalışkanlık, alternatif uyuşmazlık çözüm çalışmaları, işlerin birikimine sebep olup olmadığı, çıkardıkları işlerin miktarı ve mahiyeti, göreve bağlılık ve devam, kanun yolu incelemesi ve değerlendirmesi, mesleki eser ve yazılar, meslek içi ve uzmanlık eğitimleridir.

Kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi, yalnızca kıdem esasına dayalı bir sistem değil, aynı zamanda hâkim ve savcılarının mesleki ve etik yeterliliklerinin de ölçüldüğü bir mekanizmadır. Bu, yargı mensuplarının liyakat temelinde ilerlemesini sağlamayı ve yargı hizmetlerinin kalitesini artırmayı hedefleyen bir sistemdir.²⁶⁴

Türkiye'de teftiş sistemi, hâkimlerin mesleki performanslarını ve sorumluluklarını değerlendiren önemli bir mekanizmadır. Hal kağıtları bu sistemin temel araçlarından biri olarak, hâkimlerin hem terfi süreçlerinde hem de mesleki sorumluluklarının denetlenmesinde kritik bir rol oynar. Teftiş sistemi, doğru uygulandığında yargının etkinliği ve güvenilirliği için faydalı bir araçtır. Ancak sistemin yargı bağımsızlığına zarar vermemesi için şeffaf, tarafsız ve nesnel bir şekilde işletilmesi gereklidir. Bu şekilde teftiş, hem terfi süreçlerinin objektifliği hem de yargı bağımsızlığının korunması açısından katkı sağlayabilir.²⁶⁵

---

²⁶³ Yıldız, s. 180.

²⁶⁴ Yıldız, s. 180.

²⁶⁵ Yıldız, s. 180.

2.9. Hakimlik Teminatı

Yargı erkini oluşturan hâkimlerin, her dönemde toplumsal yaşam ve devlet yapısı içinde önemli bir rol üstlenmesi, onların kamu hizmeti yürüten diğer personelden farklı olarak özel bir korumaya tabi tutulmasını gerektirmiştir.²⁶⁶ Bu durum aynı zamanda demokratik toplumlardaki hukuk sisteminde görev alan yargı organının bağımsız ve tarafsız olabilmesinin sağlanması açısından bir gerekliliktir.²⁶⁷ Bu sebeple, hâkimlerin tam anlamıyla bağımsız ve tarafsız bir şekilde görev yapabilmeleri, kendilerine Anayasa ve yasalarla sağlanan güvenceler aracılığı ile mümkün olabilecektir.²⁶⁸ Hâkimlik teminatı, yalnızca hâkimlerin korunmasını sağlamak için değil, esas olarak bireylerin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde yargılanma hakkını güvence altına almak amacıyla düzenlenmiştir.²⁶⁹

Hâkimlik teminatı, dar ve geniş anlamlarıyla tanımlanabilir. Dar anlamda, hâkimlerin keyfi bir şekilde görevden alınmaması olarak tanımlanır. Geniş anlamda hâkimlik teminatı, hâkimlerin yalnızca kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında görevden alınmamalarını, rızaları olmadan görev yerlerinin değiştirilememesini, zorla emekliye sevk edilmemelerini ve mali haklarının kısıtlanmamasını kapsayan güvenceleri içerir.²⁷⁰ Hâkimlik teminatı geniş anlamıyla yorumlanmalıdır çünkü hâkimlerin görevden alınmaları dışında, mesleki yaşamlarına ve özlük haklarına müdahale edilmesi, hâkimlik teminatının amaçlarına ters düşebilir.²⁷¹ Hâkimlik teminatı, hâkimlerin kişisel güvencelerine yönelik olup temel amacı, hâkimlerin

---

²⁶⁶ Attila Özer, **Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkim Teminatı**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009, s. 22.

²⁶⁷ Bkz. Venedik Komisyonunun Yargı Bağımsızlığına İlişkin Raporu, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)004-tur](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)004-tur), s. 18.

²⁶⁸ Cansu Büşra Ölmez “Hâkimlerin Özel Bağımsızlığı: Hakimlik Teminatı”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 19/1, 2024, 413-463. s. 420.

²⁶⁹ AYM, 1992/39 E., 1993/19 K., K.T. 29.04.1993, R.G. 17.10.1995-22436.

²⁷⁰ Ölmez, s. 420.

²⁷¹ Gürsel Özkan, “Yargı Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı”, **Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı**, S.10, Ankara, 1996, s. 437.

yürütme karşısında güvence altında olmalarını sağlamak ve kararlarını herhangi bir baskı, korku veya endişe duymadan verebilmelerine imkân tanımaktır. ²⁷²

Hâkimlik ve savcılık teminatı, yalnızca yasama ve yürütmeye karşı değil, aynı zamanda atama ve disiplin işlemlerini yürüten kurullara karşı da koruma sağlamalıdır. Bu kurulların hâkimlerin kararlarına müdahaleden uzak durması, yargı bağımsızlığının gerçek anlamda teminat altına alınabilmesi açısından zorunludur. Zira kurullara karşı bağımsızlığı güvence altına alınmayan bir yargı mensubunun, diğer erkler karşısındaki bağımsızlığı da anlamını yitirecektir.²⁷³

Hakimlik teminatı, hakimlerin bağımsızlığını güvence altına almaya yönelik en önemli kurumlardan biridir. Hakimlik bağımsızlığı objektif bir değerken, hakimlik teminatı kişisel bir ayrıcalık olarak değerlendirilir. Ancak, bu ayrıcalığın amacı kişisel nüfuz veya itibar sağlamak değil, adaletin her türlü baskıdan uzak bir şekilde topluma dağıtılmasını güvence altına almaktır. ²⁷⁴

Hâkimlik ve savcılık teminatı, işlevi gereği demokratik hukuk devletinin gelişmesine ve korunmasına katkı sağlamaktadır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi çerçevesinde, yasama ve yürütme organlarının hukuka aykırı işlemlerini denetlemekle yükümlü olan yargı organının, hâkimlerin bağımsız olmadığı bir ortamda bu görevini gereği gibi gerçekleştirebilmesi mümkün değildir. Hâkimlik ve savcılık teminatı, Anayasamızın 139. maddesinin birinci fıkrasında, hâkimlerin azledilememesi, özlük haklarından mahrum bırakılmaması ve Anayasa’da öngörülen emeklilik yaşından önce emekli edilememesi şeklinde güvence altına alınmıştır. ²⁷⁵

---

²⁷²Fahri Mutlu Tosun, “Yargı Ve Demokratik Meşrutiyet”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.88, 2020, s. 18.

²⁷³ Özkul, s. 60.

²⁷⁴ AYM, 1992/37 E., 1993/18 K., K.T. 28.02.1989 benzer bir başka karar için bkz. AYM, 1963/125 E., 1963/112 K., K.T. 28.06.1963.

²⁷⁵ Özkul, s. 139.

2.9.1. Azledilememe

Azledilemezlik teminatı, hâkim ve savcılarının hukuken geçerli bir neden olmaksızın görevlerinden uzaklaştırılmayacağını ifade eder. Yargı erki görevini ifa ederken tarafsız ve bağımsız hareket edebilmesini güvence altına alan bu teminat sayesinde, hâkim ve savcılar yalnızca yasalarla önceden belirlenmiş haklı sebepler çerçevesinde görevlerinden alınabilirler. Bu ilke benimsenmemiş ve güvence altına alınmamış olsaydı, yasama ve yürütme organları yetkilerini suistimal ederek yargıyı etkileme girişiminde bulunabilirlerdi. Bu durumda, mesleğin sürdürülemez hale geldiğini düşünen bir yargı mensubu, istifa etmeyi tercih edebilir ya da emekliliğe ayrılmayı tercih edebilir.²⁷⁶ Ancak, azledilemezlik ilkesinin mutlak bir güvence taşıdığı söylenemez. Anayasada öngörülen belirli durumların gerçekleşmesi halinde, hâkim ve savcılarının görevleri sona erdirilebilir. Anayasanın 139. Maddesinin ikinci fıkrasında “Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır.” Şeklinde düzenlenen hüküm ile 2802 sayılı Hakimler Ve Savcılar Kanunu’nun 44. Maddesi aynı şekilde kaleme alınmıştır.

Azledilememe ilkesi, teorik anlamda yargının bağımsız ve devletin üç temel gücünden biri olmasına dayanır. Bu nedenle, yasama ve yürütme organlarının yargıya müdahale etmesi mümkün değildir.²⁷⁷ İş teminatı, hâkimlerin görevlerini bağımsız bir şekilde yerine getirebilmeleri için zorunlu bir güvencedir. Bir hâkimin, kararlarını adalet ve hukuka yaraşır şekilde verebilmesi için azledilme korkusundan uzak olması ve herhangi bir baskı altında kalmaması gerekir.²⁷⁸ Aksi durumda, yasama veya yürütme organı, hoşnut olmadığı bir hâkim kararını iptal edebilir ve böylece yargının devletin diğer erklerini denetleme görevi zayıflayarak hukuk devletinin işlerliği

---

²⁷⁶ Bülent Yavuz, s. 149.

²⁷⁷ Kapani ,s. 11.

²⁷⁸ Yıldız, s. 185.

tehlikeye girebilir. ²⁷⁹ Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri'nin 18. maddesine göre, hâkimler yalnızca görevlerini yerine getiremeyecek duruma gelmeleri veya hâkimlik mesleğiyle bağdaşmayan davranışlar sergilemeleri hâlinde görevden alınabilirler. Bu ilke, yargının bağımsızlığını güvence altına alarak, hâkimlerin keyfi olarak görevden uzaklaştırılmasını önlemeyi amaçlamaktadır. ²⁸⁰

Hâkimler için görevden alınamama ilkesi mutlak bir güvence olarak değerlendirilmemelidir. Azledilme yasağının, belirli yasal ve evrensel sınırları bulunduğu kabul edilmelidir. Bu sınırların en başında, hâkimin meslek etiğiyle bağdaşmayan suçlardan mahkûm olması gelmektedir. Böyle bir durumda, yargının bağımsızlığını koruma amacıyla getirilen güvence, toplumun hukuk düzenine olan güvenini sarsmayacak şekilde uygulanmalıdır. ²⁸¹ Hâkimlerin hangi nedenlerle ve hangi yöntemlerle görevden alınabileceği, anayasa ve ilgili yasal mevzuatta açıkça belirlenmiştir. Dolayısıyla, hâkimlerin görevlerine son verilmesi keyfi bir uygulama değil, önceden öngörülmüş hukuki prosedürlere bağlı bir süreçtir. ²⁸² Burada göz önünde bulundurulması gereken en önemli husus, bir hâkimin görevine son verilmesinin, niteliği bakımından ciddi bir yaptırım olması sebebiyle, hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde açık ve belirgin gerekçelere dayanması gerektiğidir. Meslekten çıkarma işlemi, keyfilikten uzak, hukukun öngördüğü objektif ve somut nedenlere dayandırılmalıdır. Bu durum, hakimlere yönelik gerçekleştirilen mesleki güvence olması açısından büyük bir önem arz etmekte ve hâkimlerin hukuki bir güvenceye sahip olmalarını sağlayarak, keyfi bir şekilde görevlerinden alınmalarının önüne geçmektedir. Bu güvencenin temel gayesi, hâkimlerin, baskı ya da müdahale olmadan, sadece hukuka uygun ve objektif kararlar verebilmelerini temin etmektir. ²⁸³

1982 Anayasası'nın 139. maddesinin ikinci fıkrasında, hâkim ve savcılarının görevden alınamayacaklarına dair güvenceye istisnalar belirlenmiştir. Bu düzenleme,

---

²⁷⁹ Yavuz, s. 148-149.

²⁸⁰ Yıldız, s. 185.

²⁸¹ Ölmez, s. 430.

²⁸² Özer, s. 23.

²⁸³ Ölmez, s. 430.

2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda benzer bir şekilde yer bulmuştur. Buna göre, meslekle bağdaşmayacak bir suçtan dolayı mahkûmiyet kararı almak, Anayasa ve kanunda belirtilen azil yasağına bir istisna teşkil etmektedir.²⁸⁴ Bir başka istisna ise 2802 sayılı kanunun 69. Maddesinin 4. Fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir :

“Hükümlülüğü gerektiren suç, mesleğin şeref ve onurunu bozan veya mesleğe olan genel saygı ve güveni gideren nitelikte görülürse, Kanunda daha alt derecede bir disiplin cezası öngörülmemiş olmak kaydıyla, cezanın miktarına ve ertelenmiş veya 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesindeki ceza veya tedbirlerden birine çevrilmiş olup olmadığına bakılmaksızın, meslekten çıkarma cezası verilir.” Bu düzenlemeye göre meslekten çıkarılmayı gerektiren suçtan dolayı verilen cezanın miktarının azaltılması, cezanın ertelenmesi veya seçenek tedbirlere çevrilmesi durumunda bile, hâkim veya savcıya meslekten çıkarılma cezası verilebilmektedir.

Aynı maddenin 5. Fıkrası;

“Disiplin cezasının uygulanmasını gerektiren fiil suç teşkil etmezse ve hükümlülüğü gerektirmese bile mesleğin şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak nitelikte görüldüğü takdirde de meslekten çıkarma cezası verilir.” Şeklinde düzenlenmiştir.

Hakim veya savcı, yalnızca bir suçtan ötürü açılan soruşturma nedeniyle değil, disiplin soruşturması neticesinde de meslekten ihraç edilebilir. Bu durum, Hakimler ve Savcılar Kurulu'na geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır. Ancak, mesleğin sahip olduğu şeref ve onuru, memuriyet nüfuz ve itibarı şeklinde nitelendirilen kavramlar, değer yargısına bağlı olarak her fiilin bunlardan birine girebileceği için, bu takdir hakkı, yargıyı etki altına almak maksadıyla kullanılabilir. Bu nedenle, hangi

---

²⁸⁴ HSK m. 69/2 68 inci maddenin (e) bendinde yazılı hallerden dolayı hangi sınıf ve derecede olursa olsun iki defa, diğer hallerden dolayı bir derecede iki veya derece ve sınıf kaydı aranmaksızın üç defa yer değiştirme veya derece yükselmesinin durdurulması cezası almış olmak veya taksirli suçlar hariç olmak üzere, altı aydan fazla hapis veya affa uğramış olsa bile 8 inci maddenin (h) bendinde yazılı suçlardan biri ile kesin hüküm giymek meslekten çıkarılmayı gerektirir.

durumların meslek şeref ve onuruna zarar verdiği ve hangi eylemlerin memuriyet nüfuz ve itibarını bozabileceği açıkça düzenlenmelidir.²⁸⁵

2.9.2. Emekliye Sevk Edilememe

Hâkimlerin, göreve başladıktan sonra belirli bir yaşa ulaşmadan ve kendi istekleri dışında görevden ayrılmalarının mümkün olmaması, onlar açısından büyük bir güvence teşkil etmektedir.²⁸⁶ Hâkimlerin, kendi istekleri dışında ve Anayasa ya da kanunlarda belirtilen yaş sınırından önce re'sen emekliye sevk edilememeleri hâkimlik teminatının bir yansıması olup, her ülke kendi koşullarına göre bu yaş sınırını belirlemekte, bazı ülkelerde ise yüksek mahkeme hâkimleri ömür boyu görevde kalabilmektedir.²⁸⁷

Hâkimlerin belirli bir yaştan önce emekliliğe sevk edilememesi teminatı, Türk hukukunda anayasal düzeyde güvence altına alınmış olup, 1982 Anayasası'nın 140. maddesine göre hâkimler 65 yaşını bitirinceye kadar görev yaparlar; ancak bu yaş sınırı, günümüz yaşam koşulları ve çağın gerekleri açısından eleştirilere konu olmaktadır. 65 yaş sınırının, bilgi ve tecrübenin en verimli kullanılabileceği bir dönem olması nedeniyle artırılması gerektiği, nitekim pek çok demokratik devlette bu sınırın daha ileri yaşlara çekildiği ifade edilmektedir.²⁸⁸

Emekliye sevk edilmeme de, azledilememe teminatı gibi yargı organının bağımsızlığı açısından büyük önem arz etmektedir. Emekliye sevk edilememe teminatı ile yargı organı görevlilerinin, yasama ve yürütme organlarının yapacağı işlemler ile istekleri dışında emekliye sevk edilmeleri engellenmekte, hakim ve savcıların bağımsızlığı pekiştirilmektedir. Emekliye sevk edilememe teminatı, azledilememe güvencesiyle birlikte yargı bağımsızlığının önemli yapı taşlarından biridir. Bu teminat

---

²⁸⁵ Özkul, s. 143.

²⁸⁶ Ömer Anayurt, Anayasa Hukuku Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram Ve Kurumlar). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 735.

²⁸⁷ Ölmez, s. 438.

²⁸⁸ Ölmez, s. 441.

sayesinde hâkim ve savcılarının, yürütme veya yasama organlarının keyfi müdahalesiyle görevlerinden uzaklaştırılması engellenmekte, görev süreleri boyunca dış baskılardan uzak, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre karar verebilmeleri sağlanmaktadır.²⁸⁹

2.9.3. Mali Teminat

Yargı görevlerinin taşıdığı önem ve hâkimin bu görev nedeniyle taşıdığı sorumluluk, aynı zamanda belirli bir yaşam standardını da zorunlu kılmaktadır.²⁹⁰ “Maaş teminatı” veyahut “hakimin ekonomik bağımsızlığı” olarak da adlandırılabilen bu teminat, hakimin önündeki uyuşmazlığın taraflarından bağımsızlığını sağlamada büyük önem taşır.²⁹¹

Yeterli miktarda gelire sahip olmak, nitelikli kişilerin mesleğe olan ilgisini artırır ve mevcut hâkimlerin görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmelerine olanak sağlar.²⁹² Bu sayede hâkim, geçim kaygısı duymadan tamamen görevine odaklanabilir ve mesleğinin gerektirdiği dikkat ve özeni göstererek görevini ifa edebilir. Ayrıca, hâkimin mesleki bilgi düzeyini artırması ve gerekli araştırmaları yapabilmesi için gelirinin tatmin eden bir seviyede olması da büyük önem taşır.²⁹³

Uluslararası düzenlemelerde, hâkimlerin maaşları ile emekli aylıklarının, siyasi organların müdahalesine açık olmayacak şekilde yasal güvenceye kavuşturulması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu gelirlerin, hâkimlik mesleğinin saygınlığı ve üstlenilen sorumluluklarla uyumlu olması, ayrıca ülkenin ekonomik koşulları çerçevesinde belirli aralıklarla güncellenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Böylece, yargı bağımsızlığının ekonomik güvencelerle de desteklenmesi amaçlanmaktadır.²⁹⁴

---

²⁸⁹ Özkul, s. 146.

²⁹⁰ Ünal, s. 39.

²⁹¹ Kapani, s. 4.

²⁹² Yıldız, s. 195.

²⁹³ Ünal, s. 39.

²⁹⁴ Bangalor Yargısal Davranış İlkeleri Yorumu, parag. 26, www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/commentary_on_the_bangalore_principles_of_j

Yargı bağımsızlığını güvence altına alan mali teminatın tam anlamıyla sağlanabilmesi için hâkim ve savcılarının aylık ve ödeneklerinin belirlenme usulü büyük önem taşımaktadır. Hâkimlerin maaş ve ödeneklerinin belirlenmesi sürecinde yasama ve yürütme organları belirleyici bir konumda bulunmaktadır. Birçok ülkede, hâkimlerin maaşları ya doğrudan yasalarla belirlenmekte ya da en azından maaşların belirlenme esasları yasal çerçevede düzenlenmektedir. Bazı durumlarda, hâkimlerin maaşlarının belirlenmesinde yürütme organı da etkili olabilmektedir. Örneğin, İngiltere’de hâkimlerin maaşlarının belirlenmesi sürecinde hükümetin özel bir görevlisi olan Lord Şansölye yetkilidir.²⁹⁵

2.9.5. Coğrafi Güvence

Coğrafi teminat, hâkimlerin görevlerini yerine getirirken huzur ve güven içinde olmalarını sağlayan güvencedir. Yer teminatı olarak da bilinen bu düzenleme, hâkimlerin kendi rızaları olmadan, terfi ettirilseler dahi görev yaptıkları yerden başka bir yerde görevlendirilmeyeceklerini ifade eder. Aynı zamanda bu teminat ile, hâkimler tarafından verilen kararlar nedeniyle mecburi tayin ve nakil işlemleri uygulanmasının engellenmesi amaçlanmaktadır.²⁹⁶ Hâkimin verdiği karar sonucunda görev yaptığı yerin değişmesi endişesi taşıması, o hâkimden adil ve objektif kararlar beklemeyi zorlaştıracaktır. Bu sebeple, coğrafi teminat, adalete ve kanuna uygun kararların verilmesini teşvik eden önemli bir güvence konumundadır. Hâkimlerin, kendi talepleri dışında görev yaptıkları yerden bir başka yerde görevlendirilmelerinin mümkün olması durumunda coğrafi teminattan söz edilemez. Böyle bir durumda ise yargının gerçekten bağımsız olduğundan bahsetmek de mümkün olmayacaktır.²⁹⁷ Aynı zamanda kalkınma seviyesi yüksek ve imkânlarla erişimin oldukça kolay olduğu bir bölgede

---

[udicial_conduct/bangalore_principles_turkish.pdf](#), E.T. 04.04.2025; BM “Yargı Bağımsızlığı Hakkında Temel İlkeler”, İlke 11, www.hsk.gov.tr/eklentiler/dosyalar/51159f30-8d0e-4bb4-becc-1446b51d1a5d.pdf, E.T. 04.04.2025.

²⁹⁵ Ölmez, s.442.

²⁹⁶ Özer, s. 26.

²⁹⁷ Ölmez, s. 447.

görev yapan hâkimin, imkanlara ulaşılmasının elverişsiz olduğu bir bölgeye nakledilme ihtimali, üzerinde baskı oluşturulmasına neden olabilecektir.²⁹⁸

Hakimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şartı, coğrafi teminatın hâkimler için bir kural niteliğine sahip olduğunu belirtmiştir. Ancak, bu kuralın bazı istisnaları da vardır. Şart'a göre, hâkimlerin yer değiştirmesine yol açan istisnalar arasında disiplin cezası, mahkemelerde meydana gelen sistem değişikliği ve geçici görevlendirme yer almaktadır. Ayrıca, hâkimin iradesi dışında bir yer değişikliği söz konusu olduğunda, bu değişikliğin denetimini talep etme hakkı da bulunmaktadır.²⁹⁹ Türkiye'de coğrafi teminat, 1961 Anayasası döneminde 1972 yılına kadar uygulanmaktaydı. Ancak, 1972 yılında kabul edilen 2556 sayılı Hakimler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, bölge sistemine geçilmiştir. Bu değişikliklerle birlikte, hâkimlerin görev yerleri daha merkezi bir sistemle belirlenmeye başlanmış ve hâkimlerin coğrafi teminatı sınırlanmıştır. 1982 Anayasası döneminde de aynı bölge sistemi uygulanmaya devam etmiştir.³⁰⁰

Coğrafi teminatın öneminin arttığı bir diğer durum ise, hâkimlerin seçim kurullarında görev almalarıyla ilgilidir. Seçim sürecinde alınan kararlar nedeniyle, bu kurullarda yer alan hâkimlerin özellikle iktidar partisi ya da diğer siyasi partilerle çeşitli uyuşmazlıklar yaşama ihtimali doğabilir. Ayrıca Adalet Bakanı'nın aynı zamanda Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanı olması dikkate alındığında, hâkimlerin kendi istekleri dışında başka bir yargı çevresine atanma olasılığı gündeme gelebilmektedir. Böyle bir durumda, coğrafi teminatın sağladığı koruma, hâkimin görev yerinin keyfi biçimde değiştirilmesinin önüne geçerek, siyasi baskıdan uzak şekilde görev yapmasına katkı sağlar. Bu yönüyle, seçim güvenliği ve tarafsız yargı ilkesinin korunmasında coğrafi teminat önemli bir güvencedir.³⁰¹

---

²⁹⁸ Uran Murphy, Peri. **Teorik Çerçeve de Türkiye'de Yargı Bağımsızlığı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2016, s. 152.

²⁹⁹Hakimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şart, parag. 3-4 metin için bkz. www.hsk.gov.tr/eklentiler/dosyalar/6b93439f-7312-4e49-a52d-7e0e2790845a.pdf, E.T. 03.04.2025.

³⁰⁰ Yıldız, s. 192.

³⁰¹ Ölmez, s. 450.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YARGI BAĞIMSIZLIĞI İLE İLGİLİ SORUNLAR

3.1. Yapısal Sorunlar

Yargının bağımsızlığı konusundaki sorunlar, hakimin tarafsızlığını engelleyen en önemli faktörler arasındadır. Yargı bağımsızlığının yalnızca kurumsal düzeyde sağlanması yeterli değildir; bu mekanizmaların etkili bir şekilde işlemesi ve kurumsallaşması da gereklidir. Bu çerçevede, bazen mekanizmaların işleyişine, bazen de hakimlerin niteliklerine bağlı sorunlar ortaya çıkabilmektedir.³⁰²

Yargının tarafsızlığına dair sorunlar, hem yargı sisteminin işleyişinden hem de hakimlerin niteliklerinden kaynaklanabilir. Ayrıca, yargıya müdahale ve yargı yetkisinin hukukilik denetimi dışında kullanılması, yargının siyasallaşmasına yol açarak tarafsızlığını ortadan kaldırmaktadır.³⁰³

3.1.1. HSK Üye Seçimi

1961 ve 1982 Anayasalarımızda Cumhurbaşkanı'nın konumuna bakıldığında söz konusu iki anayasamızda da Cumhurbaşkanı partisinden istifa ederek tarafsız bir konumda görevini yürütmekteydi. Ancak 1982 Anayasası'nda yapılan 2017 değişiklikleri ile Cumhurbaşkanı'nın partisi ile ilişkisinin kesilmesi usulüne son verilerek yeni bir sisteme geçilmiş ve Cumhurbaşkanı'nın partisiyle bağını devam ettirmesine imkan tanınmıştır. Bu çerçevede Cumhurbaşkanının halk tarafından da seçildiği göz önüne alındığında yeni sistemdeki Cumhurbaşkanı'nca yapılacak HSK üyesi tercihlerinin yargı bağımsızlığı açısından sakıncalar barındırdığını ifade eden görüşler de vardır.³⁰⁴

---

³⁰² Yıldız, s. 253.

³⁰³ Yıldız, s. 253.

³⁰⁴ Turan, s. 160.

Yapılan değişiklikle hakim ve savcıların oy kullanabilmesi yetkisi imkanı kaldırılarak ilk derece mahkemelerinden hakim ve savcıların Kurul üyesi olması uygulaması sonlandırılmış, diğer yandan Yargıtay ve Danıştay'ın kendi üyeleri arasından HSK'ya doğrudan üye seçme yetkisi sona erdirilmiştir. Böylelikle 2017 Anayasa değişiklikleriyle, HSK üyelerinin tamamının yasama ve yürütme organlarınca seçileceği düzenlendiğinden, anılan iki organın HSK'daki rolleriyle hakim ve savcıların bağımsızlığına etki edebilmesinin daha mümkün hale geldiği ve yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığının zedelenebileceği ileri sürülebilir.³⁰⁵

Özbudun'a göre ³⁰⁶; “Benimsenen hükümet sistemi ne olursa olsun, bütün uygar ve demokratik ülkelerde yargı organının siyasal organlar olarak nitelendirilebileceğimiz yasama ve yürütme organları karşısında bağımsızlığı ilkesi kabul edilmiştir”. 2010 ve 2017 Anayasa değişikliklerini karşılaştıran Özbudun'un; üyelerinin çoğunluğu hakimler tarafından seçilmiş hakimlerden oluşan bir kurulun yerini, hiçbir üyesi hakimler tarafından seçilmeyip, aksine bütün üyeleri iki siyasal organ tarafından seçilen bir kurul aldığına değinerek 2017 değişikliklerinin yargı bağımsızlığı açısından olası olumsuz sonuçlarına yer verdiği görülmektedir.

Yargısal atamalarla ilgili, kısa adıyla Venedik Komisyonunun raporlarının yol gösterici özelliği burada ön plana çıkarılabilir. Raporlar hem prensip karar niteliğinde hem de Türkiye ile ilgili ayrıntılı hükümler içermekte ve çok özetle; siyaseten sorumlu kişi ya da kurumlarca bu tür yargısal kurumlara sınırlı şekilde atamalar yapılabilmesini, yargının gerekli hesap veriliğinin sağlanması açısından dengeleyici bir yol olarak görmektedir.³⁰⁷ Öte yandan Karşılaştırmalı hukuk sistemlerinde yüksek yargı organlarına üye atama yetkisinin yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında paylaştırıldığı görülmektedir. Fransa, İtalya ve Portekiz gibi ülkelerde meclislerin bu süreçte daha belirleyici bir rol üstlendiği dikkati çekmektedir. Başkanlık sistemine

---

³⁰⁵ Turan, s. 159.

³⁰⁶ Özbudun, 2014, s. 366.

³⁰⁷ Venedik Komisyonu'nun Yargısal Atamalara Dair Raporu(CDL AD(2007)028), [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)004-tur](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)004-tur), E.T. 17.05.2025.

sahip ülkelerde ise federal ya da üniter yapının, atamaların meclis tarafından denetlenmesi açısından belirleyici bir fark yaratmadığı gözlemlenmektedir. Hatta bazen yüksek yargıçların doğrudan halk tarafından seçimle belirlendiği örnekler de bulunmaktadır.³⁰⁸

AB'nin 2018 Türkiye Raporu'nda; HSK ile ilgili yapılan 2017 Anayasa değişikliklerinin, Kurulun yürütme organından bağımsızlığına daha fazla gölge düşürdüğüne dikkat çekildiği, öte yandan, HSK üyelerinin atanma usulüyle ilgili olanlar başta olmak üzere, Kurula ilişkin değişikliklerin Kurulun yürütme erkinden bağımsızlığı konusunda ciddi endişeler uyandırdığı, HSK üyeliğine aday olan bazı kişilerin, iktidar partisi ve hükümet ile yakın bağları olduğu algısının, yargının daha fazla siyasetleştirilmesi konusunda ihtilafa yol açtığı belirtilmiştir.³⁰⁹ Venedik Komisyonu raporlarında da 2017 Anayasa değişiklikleri kapsamında Cumhurbaşkanının artık nötr bir güç olarak hareket etmesine gerek kalmadığının ve yapacağı HSK üyesi atamalarının parti yanlısı olma riskini doğuracağına altının çizildiği, Cumhurbaşkanının görevindeki değişikliğin netice itibarıyla hakimlerin atanması konusundaki görevini azaltması gerekirken arttırdığına vurgu yapıldığı gözlenmektedir.³¹⁰

Nitekim, AKBK, Venedik Komisyonu ve CCJE kararlarında genel olarak; yargı kurulu üyelerinin önemli bir kısmının ya da en az yarısının yargı mensupları arasından yargının tüm seviyelerindeki meslektaşları tarafından doğrudan seçilmeleri, yargı kurullarındaki hakim üyelerin yasama ve yürütme tarafından seçilmemesi, yasama ve yürütme temsilcilerinin yargı kurullarında bulunmamaları, kurul üyelerinin siyaseten pasif olmaları gerektiği yönünde tavsiyeler getirildiği gözlenmektedir. Hakimlerin Statüsüne Dair Avrupa Şartı'nda da yargı kurulunun yürütme ve yasama organlarından bağımsız ve en azından yarısı yargının en geniş şekilde temsili sağlanarak hakimler

---

³⁰⁸ Hilal Yazıcı, “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı İlkesi Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Sistemi”, *Liberal Düşünce Dergisi*, 2019, s. 27.

³⁰⁹ AB Komisyonu 2018 Türkiye Raporu, www.ab.gov.tr/siteimages/pub/komisyon_ulke_raporlari/2018_turkiye_raporu_tr.pdf, E.T. 17.05.2025.

³¹⁰ Turan, s. 159.

tarafından seçilmiş hakimlerden oluşan bağımsız bir otoritenin varlığının gerekliliğine dikkat çekilmiştir.³¹¹

Bu çerçevede, öncelikle üç devlet organının da bulunduğu HSK'da, gerek ilk derece ve bölge mahkemeleri, gerekse de yüksek mahkemelerden seçilecek üyelerin tamamının yargı mensuplarınca doğrudan seçilmesinin ve HSK üye sayısının en az yarısından bir fazlasını yine yargı mensupları içinden seçilen üyelerin oluşturmasının yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının güçlendirilmesi bağlamında bir gereklilik olduğu ifade edilebilir. Yasama ve yürütme organının seçeceği üyelerin ise yargı mensubu olmayanlar arasından seçilmesi gerektiği söylenebilir. Zira, anılan iki organa yargı mensupları arasından üye seçme hakkının tanınması hakim ve savcılar bağımsızlığı ve tarafsızlığı üzerinde olumsuz etkiler meydana getirebilir.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer bir husus ise yasama ve yürütme organlarınca yargı mensupları dışından (üniversitelerden, barolardan vs.) seçilecek üyelerin aktif siyasetin içerisinde olmaması ve üye seçildikten sonra da yasama ve yürütme organları bünyesinde bir görev alabilmelerinin yasaklanması gereklilikleri olarak sıralanabilir.

3.1.2. Hakimler ve Savcılar Kurulu ile Adalet Bakanlığı Arasındaki Güçlü Bağ

1982 Anayasamızın 159. maddesinde yer alan; “Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabii üyesidir.” Hükmü de eleştiri alan maddelerden olmuştur. HSK'ya Adalet Bakanı ile Bakan Yardımcısının doğal üye olmaları eskiden beri şiddetle eleştirilmiştir. Üstelik yeni sistemde Adalet Bakanı bir hükümet üyesi olmayıp yürütme görevlisidir. Adalet Bakanı Yardımcısı ise Bakana göre daha alt düzeyli bir kamu görevlisidir. Adalet Bakanı ve Bakan Yardımcısı doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından belirlendiğinden, Cumhurbaşkanı, HSK'nin iki üyesini doğrudan belirlemiş olmaktadır. Dolayısıyla yürütmenin HSK üzerinde etkili

---

³¹¹ Turan, s. 159.

olma ve yargı bağımsızlığını tehlikeye düşürme potansiyeli, yeni sistemde, Cumhurbaşkanının bakan ve müsteşarla ilişki biçimi nedeniyle artmıştır.³¹²

Adalet Bakanı ve Bakan Yardımcısı Cumhurbaşkanı tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeksizin görevden alınabilirler ve bu nedenle Cumhurbaşkanıya itirazda bulunmaları ne hukuki olarak ne de pratik olarak mümkün değildir. Dolayısıyla Cumhurbaşkanının HSK üzerinde etkili olmak ve siyasal kararlar verilmesini sağlamak istemesi halinde Adalet bakanı ve Bakan Yardımcısına talimat vermesi yeterli olacaktır.³¹³

Adalet Bakanının yargı mensuplarının disiplin süreçlerinde sahip olduğu yetkiler de uzun zamandır tartışılmaktadır. Anayasa'nın 159/9. madde hükmüne göre, "Hâkim ve savcıların görevlerini; kanun ve diğer mevzuata (hâkimler için idarî nitelikteki genelgelere) uygun olarak yapıp yapmadıklarını denetleme; görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hal ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma işlemleri, ilgili dairenin teklifi ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanının oluru ile Kurul müfettişlerine yaptırılır". Bu hüküm, hâkimlerin karar ve işlemlerinin herhangi bir sınırlama olmaksızın denetlenmesine yol açma riski taşımaktadır.³¹⁴ Adalet Bakanı'na tanınan bu denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma olur yetkisinin, yürütme organı adına hareket eden Adalet Bakanı'nın yargı üzerinde doğrudan etki doğurabilmesini sağlayabilecek bir yetki olduğu ifade edilebilir.

Hakimler ve Savcılar Kurulunun oluşumunda Adalet Bakanı ve Müsteşarının bulunması yargı bağımsızlığı açısından ülkemizde zaman zaman şiddetle eleştirilmekte ve bu kurulun sadece yargı organları tarafından seçilmiş hakimler ve savcılardan oluşması istenmektedir. HSK'nın bütün üyelerinin doğrudan yargı

---

³¹² Fahri Bakırcı, "Yargı Bağımsızlığının Sağlanmasında Hâkimler ve Savcılar Kurulu ile Anayasa Mahkemesine Üye Seçimi Üzerine", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, S. 1, Ocak 2022, s. 34.

³¹³ Bakırcı, s. 35.

³¹⁴ Erdem, s. 348.

organları tarafından seçilmelerinin fayda ve sakıncaları konusunda pek çok söz söylenebilir. Şüphesiz böyle bir sistem hakimlerin yasama ve yürütme organı karşısındaki bağımsızlığını en yüksek noktasına ulaştırır. Ancak öte yandan hakimlerin hakimler tarafından seçilmesi anlamına gelen ‘kooptasyon’ sisteminin bir çeşit kast zihniyetine sahip bir yargı teknokrasisinin oluşmasına, yargı organının toplumdaki değişimlere duyarsız kalmasına yol açabileceği de ileri sürülebilir. Üstelik, devlet bünyesi içinde son derece önemli bir görev ifa eden böyle bir kuruluşun, dolaylı ve dolaysız olarak milli iradeye dayanmasının milli egemenlik ve demokrasi ilkelerine uygun düşüp düşmeyeceği de tartışılabilir.³¹⁵

3.1.3. Hakimler ve Savcılar Kurulu Kararlarının Yargısal Denetimi

Ulusal mevzuatımızda, mahkeme kararlarının da hatalı ve hukuka aykırı olabileceği gerçeğinden hareketle itiraz, istinaf, temyiz, karar düzeltme gibi usuller hayata geçirilmişse de, tartışmasız bir şekilde idari bir organ olan ve yargısal fonksiyonu bulunmayan HSK’nın yalnızca meslekten çıkarma cezası işlemine karşı ilk derece mahkemesi olarak Danıştay’a yargı yolu açık tutulmuştur. Bunun dışındaki tüm HSK işlemleri yargı denetimi dışındadır. Özünde bu durumun, Anayasamızın 125. maddesindeki “İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.” hükmüyle ve 36. maddesindeki “Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.” düzenlemesiyle çeliştiği ifade edilebilir.³¹⁶

1982 Anayasası’nın gerekçesinde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararlarının yargı denetimi dışında tutulması ile ilgili olarak; “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulmuş ve görevini bu esaslar dâhilinde yapmakla görevlendirilmiştir, Kurul’un çoğunluğu Hâkimlik teminatını haiz olanlardan meydana geldiğinden, Kurulun

---

³¹⁵ Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınevi, 8. Baskı, Ankara, 2005, s. 362.

³¹⁶ Turan Yıldırım, **Türkiye’nin İdarî Teşkilatı**, 3. Baskı, Alkım Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, 2002, s. 48.

kararlarına karşı yargı mercilerine başvurulmasına gerek duyulmamıştır” denilmektedir.

Kurul’da teminatla donatılmamış olan Adalet Bakanı ve Yardımcısı vardır. Öte yandan gerekçede, Kurul üyelerinin çoğunluğunun hâkimlerden oluştuğundan bahsedilse bile, kararların hâkimlerin çoğunluğu ile çıkacağına garanti bulunmamaktadır. Hâkim üyelerden üç tanesinin muhalefet ettiği bir kararın oluşumunda, diğer iki hâkim üyenin Adalet Bakanı ile Bakan Yardımcısı yönünde oy kullandığında, kararın çıkmasında hâkim üyeler değil, parti mensubu olabilen bakan ile idarenin elemanı olan üye etkin hâle gelecektir. Gene Kurul üyelerinin çoğunluğu hâkim üyelerden oluşsa bile, Kurulun yaptığı işler ve aldığı kararlar idarî nitelikte olduğundan, bir başka deyişle Kurul yargı yetkisiyle donatılmadığından, kararlarının idarî yargı denetimine tabi olması gerekir.³¹⁷

Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığının Temel İlkeleri’nde, yargı mensuplarına ilişkin disiplin, uzaklaştırma ve göreve son verme kararlarının yargı denetimine tabi olması gerektiği belirtilmiştir. 1983 yılına ait Yargı Bağımsızlığı Evrensel Bildirgesi’nde (Montreal Bildirgesi) de; yargı mensuplarına verilen disiplin cezalarına karşı üst mahkemeye başvuru yapma hakkının gerekli olduğu ifade edilmiştir. Hakimlerin Statüsüne Dair Avrupa Şartı’nda yargı kurullarının tüm cezalarına karşı yargı yolunun açık olması gerektiği, CCJE’nin tavsiye kararlarına göreyse yargı kurullarının tüm işlemlerine karşı yargı yolu açık olmalıdır. Venedik Komisyonu ve GRECO’nun Türkiye’ye yönelik yayımladığı raporlarında da; HSK’nın meslekten çıkarma cezası dışındaki işlemlerine yargı yolunun kapalı tutulmasına yönelik pek çok eleştiri getirildiği ve bu kapsamda HSK’nın tüm işlemlerine karşı yargı yolunun açılması yönünde tavsiyeler getirildiği gözlenmektedir.³¹⁸

---

³¹⁷ Ferman Demirkol, s. 88-89

³¹⁸ Turan, s. 181.

3.1.5. Hakim ve Savcı Kararlarının Notlandırılması ve Bunun Yükselme ile Bağımsızlık Üzerindeki Etkisi

2802 sayılı Hakimler Savcılar Kurulu Kanununun 28. Maddesinde yer alan düzenlemeye göre hakim ve savcılar için kanun yolu değerlendirme formu düzenlenmektedir. Kanun yolu değerlendirme formu uygulamasının; soruşturma, kovuşturma veya yargılama işlemlerinin usul hükümlerine uygun olarak doğru ve zamanında yapılması, yargılamanın hedef sürede tamamlanması gibi pek çok yönden olumlu olduğu ifade edilmelidir. En başta bu yolla yargının hesap verebilirliğinin bizzat yargı içerisinde sağlanmasının mümkün hale geldiği ifade edilebilir. Ancak doktrinde hakim ve savcılarının yükselme ve terfilerinde önemli olan ve istinaf veya temyiz mercilerince düzenlenen bu formların yargı bağımsızlığını zedeleyebileceği yönünde eleştirilerin bulunduğu gözlenmektedir.³¹⁹

2802 sayılı Kanun'un 21. ve 33. maddelerine göre kanun yolu değerlendirme formlarının hakimlerin yükselme ve terfileri yoluyla mesleki kariyerlerini etkilemekte olduğu görülmekte olup, orta ve zayıf not takdir edilmesinin ise verilecek kararlar yönünden hakim ve savcılarının iradeleri üzerinde etki doğurabilmesi mümkündür. Hakimlerin daha iyi not alabilmek için kendi vicdani kanaatlerine göre değil, kararlara not takdir verecek mercilerin yaklaşımlarına göre karar verme riskinin bulunduğu da ifade edilebilir. Böylelikle yargının iç bağımsızlığının zedelenebileceği söylenebilir. Takdir edilecek nota karşı yargı yolunun açılmasının (ya da bir üst mahkemede itiraz imkanı sağlanmasının), diğer yandan not takdir edilen kararı veren hakim ya da savcının hukuki görüş farklılığından kaynaklı olarak hakim veya savcıya orta ya da zayıf not takdir edildiği durumlarda nota esas alınan kararın yüksek mahkeme içtihatlarına ve uluslararası hukuk ilkelerine uygunluğu yönünden (not kararını alan merci dışındaki bir merci tarafından) değerlendirilmesini sağlayacak mevzuat

---

³¹⁹ Turan, s. 184.

düzenlemelerinin hayata geçirilmesinin yargının bağımsızlığı açısından faydalı olabileceği ileri sürülebilir.³²⁰

3.1.6. Hakim ve Savcı Yardımcılarının Alım Usulü

2802 sayılı Hakim ve Savcılar Kanununun, “Hâkim ve savcı yardımcılarının nitelikleri” başlıklı 8. maddesinde; “Hâkim ve savcı yardımcılığına atanabilmek için : ... 1) Yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı göstermek, şarttır...” düzenlenmesine, “Hâkim ve savcı yardımcılığına atama” başlıklı 9. maddesinde; “Her yıl alınacak hâkim ve savcı yardımcısı sayısı, avukatlık mesleğinden alınacaklarla birlikte Türkiye Adalet Akademisinin görüşü alınmak suretiyle, kadro ve ihtiyaç durumuna göre Adalet Bakanlığınca tespit edilir...” hükmüne, “Atama” başlıklı 13. maddesinde; “Hâkim ve savcı yardımcılığı süresi sonunda başarılı olan ve mani hâli olmayan, erkekler için askerliğini yaptığını veya askerlikle ilişkisi olmadığını belgeleyen hâkim ve savcı yardımcılarının mesleğe kabullerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir...” hükmüne yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere hakim ve savcı olmak için öncelikle yazılı ve mülakat sınavında başarı gösterilmesi, bilahare yardımcılık döneminin başarı ile tamamlanması ve son olarak da HSK'nın mesleğe kabul kararı vermesi gerekmektedir. Hakim ve savcı yardımcıları, yardımcılıkları süresince 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamında Genel İdare Hizmetleri sınıfında görev yapmaktadırlar.

Mevzuat hükümlerinden de görüleceği üzere ülkemizdeki hakim ve savcı alım usulünün yürütme organının bir parçası olan Adalet Bakanlığının kontrolünde işlediği belirtilebilir. Zira, alınacak hakim ve savcı yardımcısı sayısının belirlenmesinden, hakim ve savcı yardımcılarının yargı mercilerindeki görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esaslarına, hakim ve savcı yardımcılarının hakimliğe veya Cumhuriyet savcılığına

---

³²⁰ Turan, s. 184.

atanacak şekilde ayrılmasından, sözlü sınav komisyonun teşekkülüne kadar Adalet Bakanlığının sahip olduğu yetkiler doğrudan göze çarpmaktadır. Böylelikle, mesleğe yardımcı sıfatıyla alınan ve yardımcılık dönemi sonunda neredeyse tamamı HSK tarafından mesleğe kabul edilen yargı mensuplarının alımının doğrudan Adalet Bakanlığının tasarrufuna bırakıldığı söylenebilir.

Sözlü sınavı gerçekleştiren mülakat kurulunun toplam 7 üyesinden 5'inin doğrudan Bakanlık üst görevlileri olduğu, bir üyenin yine Adalet Bakanlığının ilgili kuruluşu konumundaki Akademi'den seçildiği, diğer üyenin ise HSK Genel Sekreteri olduğu görülmektedir. İlk bakışta en azından bir üyenin HSK tarafından belirlenmesinin temsil ve çoğulculuk bağlamında olumlu bir adım olduğu düşünülebilirse de HSK Genel Sekreteri'nin HSK'ın önerdiği üç aday arasından HSK Başkanı sıfatıyla Adalet Bakanı'nca seçildiği nazara alındığında bu düşüncenin gerçek durumla bağdaşmadığı ifade edilebilir. . Hakimlik ve savcılık mesleklerine ilk giriş aşamasında gerçekleştirilen sözlü sınavın, yürütme organı adına hareket eden Adalet Bakanlığı yetkililerinin çoğunlukta olduğu bir kurulca gerçekleştirilmesinin yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrılığı ilkeleri ile bağdaşmadığı söylenebilir.

Bu çerçevede, hakim ve savcı yardımcılarının alınması ve eğitim dönemlerine ilişkin yukarıda yer verilen Adalet Bakanlığı yetkilerinin tamamının mahkemelerin bağımsızlığı ile hâkimlik ve savcılık teminatı esaslarına göre kurulan ve faaliyet gösteren HSK'ya devredilmesinin yargı bağımsızlığının güçlendirilmesine katkı sağlayabileceği ileri sürülebilir. Bu yolla, hakim ve savcılarının (yardımcılarının) mesleğe alınmasında siyasi etkenlerin etkili olduğu yönündeki iddiaların da önüne geçilmiş olacaktır. Kapani'nin ifadesiyle; "Hakimlerin hakimler tarafından seçilmesi, hakimlere icra (yürütme) organı karşısında tam bir istiklal sağlayacaktır."³²¹

---

³²¹ Turan, s. 174.

3.1.7. Danıştay Üyelerinin Bir Kısmının Yürütme İçerisinden Yürütme Organınca Seçilmesi

2017 yılında yapılan anayasa değişiklikleriyle "Türk Tipi Başkanlık Sistemi"ne geçilmesiyle birlikte Cumhurbaşkanı'nın tarafsız konumundan vazgeçilerek partisiyle bağıını sürdürebilmesi mümkün hale gelmiştir. Bunun sonucunda, Cumhurbaşkanı'nın bir yüksek mahkeme olan Danıştay'a idari görevlerden üye seçmesi, siyasi saiklerle hareket edilme ihtimali nedeniyle yargı bağımsızlığını zedeleyebileceği ve kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca, uzun süre yürütme organı bünyesinde hiyerarşik bir yapıda kamu görevi yürüten bir kişinin, yüksek mahkeme üyesi seçildikten sonra, özellikle taraflardan birinin idare olduğu davalarda tarafsız ve bağımsız davranmasının zor olabileceği de ifade edilmektedir.³²² CCJE'nin (2015) 18 sayılı Tavsiye Kararı'nda³²³, mahkemelerin yapılandırılmasında yürütme erki mensuplarının görev almalarının önlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Cumhurbaşkanı tarafından seçilen üyelerin, hakim ve savcı adaylığı/yardımcılığı gibi mesleki deneyimlerinin ya da ilk derece ve istinaf mahkemelerinde görev yapmış olmamalarının yanı sıra, idare ve vergi mahkemelerinin görev alanına giren dava türlerinin genişliği ve davaların niteliği göz önünde bulundurulduğunda, bu uygulamanın yargının işleyişi üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği söylenebilir.

3.1.8. Anayasa Mahkemesi Üye Seçimi

Anayasa mahkemelerinin yasaları ve anayasa değişikliklerini denetlemesi, bu mahkemeyi sıklıkla siyasi tartışmaların merkezine yerleştirmektedir. Mahkemenin verdiği kararlar, hukuki sınırlar içerisinde olsa bile, siyasi etkilere ve tartışmalara yol

---

³²² Turan, s. 196.

³²³ CCJE'nin (2015) 18 sayılı Tavsiye Kararı, www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9ac7b34d-ba28-4969-b031-cf7e3820e761.pdf, E.T. 18.05.2025.

açmaktadır. Sonuç olarak, mahkemenin denetlediği düzenlemeler, genellikle siyasal iktidar ile muhalefet arasındaki çatışmaların yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, anayasa mahkemesinin kararlarının siyasi çevreler ve kamuoyu tarafından tartışılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, anayasa mahkemeleri, yargının siyasallaşması tartışmasında önemli bir rol oynamaktadır.³²⁴

2010 yılında yapılan değişikliklerle birlikte, Anayasa Mahkemesi'nin üye dağılımı, yasama organına üye seçme yetkisi verilerek daha çeşitlenmiştir. TBMM'nin Mahkeme'ye üye seçme yetkisi, Mahkeme'nin demokratik meşruiyetine katkı sağlamaktadır. Ancak, yasama organı tarafından seçilecek üyelerin seçiminde ilk turda nitelikli çoğunluk, ikinci turda salt çoğunluk ve üçüncü turda basit çoğunluk aranması, iktidarda bulunan partiye büyük bir avantaj tanımaktadır. Bu durum, iktidar partisinin üyelerin seçiminde belirleyici olmasını sağlamaktadır. Ancak, iktidar partisinin bu belirleyiciliğini sınırlayan bir faktör bulunmaktadır; yasama organı, Sayıştay'dan ikisi ve serbest avukatlardan biri olmak üzere, üç üyeyi kendisine sunulan üç aday arasından seçmek zorundadır. Bu düzenleme, yasama organının ve dolayısıyla büyük ölçüde iktidar partisinin takdir yetkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir.³²⁵

Öncelikle, Cumhurbaşkanının yanı sıra, yasama organının da Anayasa Mahkemesi'ne üye seçme yetkisine sahip olması, olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Özellikle değişiklik öncesinde tüm üyelerin Cumhurbaşkanı tarafından atanmış olduğu sistemle karşılaştırıldığında, yeni düzenleme kesinlikle daha olumsuz bir sonuç doğurmamaktadır.³²⁶ Bununla birlikte, bu değişiklik, Mahkeme'nin siyasallaşma tehlikesini tamamen ortadan kaldırdığı anlamına gelmemektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, belirlenen adaylar arasından yasama organının yapacağı seçimde, iktidar partisinin belirli bir takdir yetkisine sahip olması, uzlaşma kültürünün gelişmediği ülkelerde olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bununla

---

³²⁴ Rıza Adıgüzel, “Yargının Siyasallaşması: Kavramsal Bir Çerçeve”, DÜHFD, C. 27, S. 47, 2022, s. 563-593, s. 584.

³²⁵ Bülent Yavuz, s. 251.

³²⁶ Yavuz, s. 253.

birlikte, aynı durum, üyelerin Cumhurbaşkanı tarafından atanması halinde de geçerli olmaktadır.

3.2.Siyasallaşma ve Aktivizm

Siyasal sadakatın liyakat ilkesinin yerine geçmesiyle, kamu yararını gözeten yargı mensupları arka planda kalırken, siyasi bağlılığını ortaya koyanlar ön plana çıkmaya başlar. Bu tür bir durum, yargı bağımsızlığının giderek zayıflaması ve siyasi iktidarın memnuniyetini esas alan bir yargı sisteminin kurumsallaşmasıyla sonuçlanır. Kısa vadede bu durum, belirli bir siyasi iktidarın lehine görünebilir; ancak yargı bağımsızlığını kaybetmiş bir devletin hukuk devleti olarak nitelendirilemeyeceği gerçeği düşünüldüğünde, bu süreçten kazanan kimse olmayacaktır.³²⁷

Türkiye, yargının siyasallaşması konusunun yoğun şekilde tartışıldığı ülkelerin başında gelmektedir. 1961 Anayasası ile yargının bir erk olarak tanınmasından günümüze kadar, yargıyı bu tartışmaların merkezinden uzaklaştırmak mümkün olmamıştır. 1982 Anayasası, yargının bağımsızlığını sağlamaya yönelik temel ilkelere yer vermiş olsa da, yargı organlarının oluşumunda yürütmenin sahip olduğu geniş yetkiler, ülkenin siyasi kültürüyle birleşerek karamsar bir tablo ortaya koymuştur. Yargının, temel hak ve özgürlüklerin güvencesi olmanın ötesinde, “ele geçirilmesi gereken bir mevzi” olarak algılanması, tamamen siyasallaşmış bir yargının altyapısını oluşturmuştur. Türkiye’de yargının siyasallaşmasının arkasında pek çok neden bulunmakla birlikte, bunların önemli bir kısmı yapısal sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Yargının siyasallaşmasının temel nedenlerinden biri, demokratik sistemlerde önemli bir role sahip olan anayasa yargısının bazı tutum ve yaklaşımlarıdır. Anayasa mahkemelerinin, yasamanın işlemlerini denetleme ve iptal etme yetkisi, bu mahkemelerin kararlarının hukuk çerçevesinden çıkarak siyasi sonuçları üzerinden değerlendirilmesine sıklıkla neden olmaktadır. Bir yasa hükmünün iptalini talep

---

³²⁷ Bakırcı, s. 57.

edebilecek kurumlara bakıldığında ise genellikle yürütmenin başı konumundaki devlet başkanı ve ana muhalefet partisi öne çıkmaktadır. Bu mekanizma, anayasa mahkemelerinin verdiği kararların çoğunun kaçınılmaz bir şekilde siyasi tartışmaların merkezinde yer alacağını ortaya koymaktadır.³²⁸

Anayasa yargısını benimsemiş ülkelerde sıkça gündeme gelen ve tartışılan konuların başında yargısal aktivizm (judicial activism) ile yargının kendi kendini sınırlandırması (judicial restraint) yer almaktadır.³²⁹ Yargısal aktivizm, anayasa mahkemesinin pozitif hukukun sınırlarını aşarak yetki alanını yasama organı aleyhine genişlettiği durumları ifade eder. Buna karşılık, yargının kendi kendini sınırlandırması, anayasa mahkemesinin yetkisi dahilinde olsa bile bazı yasama tasarruflarını denetlemekten bilinçli olarak kaçınmasını ifade etmektedir.³³⁰

Yargısal aktivizm terimi, esasen anayasa yargısının hukuk devleti ve insan haklarına uygun kararlar verme amacıyla ulusal mevzuatın dışına çıktığı durumlar için değil, yargıçların kişisel politik görüşlerini yargılama süreçlerine yansıttıkları durumlar için kullanılmaktadır.³³¹ Bu nedenle, kavramı bu dar anlamda değerlendirmek daha uygun olacaktır. Yargıç, evrensel hukuk ilkelerini değil de kendi ideolojik bakış açısını temel alarak pozitif hukukun sınırlarını aştığında, yalnızca seçilmiş parlamentonun yerine geçmekle kalmaz; aynı zamanda yargının temel varlık sebebi olan adaleti tesis etme ve devleti birey hak ve özgürlükleri lehine sınırlandırma misyonundan da uzaklaşır.³³²

Kendi kendini sınırlama yaklaşımında, yargısal aktivizmin tersine, anayasa denetimi yapan yüksek mahkemenin anayasa metnine sıkı bir şekilde bağlı kalması temel ilkedir. Bu yaklaşım, mahkemenin demokratik süreçlere saygı göstererek demokratik meşruiyetini güçlendirmeyi amaçlar. Aksi bir tutumun, mahkemeyi

---

³²⁸ Adıgüzel, s. 584.

³²⁹ Ergun Özbudun, “Türk Anayasa Mahkemesinin Yargısal Aktivizmi ve Siyasal Elitlerin Tepkisi”, **AÜSBF Dergisi**, S. 62-3, s. 258.

³³⁰ Adıgüzel, s. 584.

³³¹ Adıgüzel, s. 585.

³³² Mustafa Erdoğan, **Özgürlük Perspektifinden Hukuk ve Demokrasi**, Kesit Yayınları, 2013, s. 108.

siyasallaştırılabileceği düşünölmektedir. Bu perspektif, "çoğunlukçu demokrasi" anlayışının izlerini taşımaktadır.³³³

3.3. Hakimlerin Niteliklerinden Kaynaklanan Sorunlar

Hakimlerin mesleklerini etik ilkelere uygun şekilde yerine getirmeleri, belirli şartlar ve vasıflar doğrultusunda mesleğe kabul edilmelerini ve bu vasıfları sürdürdükleri sürece görevde kalmalarını gerektirir. Hakimlik, sıradan bir meslek değildir; bu nedenle hakimlerin belirli niteliklere sahip olmaları beklenir. Bunlar, "hukuk ilmine derin bir hâkimiyet, sosyal ilişkilerin gerekliliklerini ve halkın ihtiyaçlarını, gelenekleri ve görenekleri anlayacak geniş bir kültür, dışsal etkilere karşı direnç gösterebilecek karakter, ahlaki değerler ve kişisel özelliklere sahip olma" gibi unsurlardır.³³⁴

3.3.1.Hakimin Adalet Hissiyatı

Hakim, bireylerin en temel haklarını; can, mal, ırz, akıl ve din dokunulmazlıklarını koruyan ve bu değerleri güvence altına alan devlet gücünü temsil eden bir görev üstlenmektedir.³³⁵ Bu nedenle, hakim yalnızca kanunu uygulayan bir otorite olmanın ötesinde, adaleti sağlamak için kanunun amacına uygun bir şekilde yorumlar getiren bir konumda yer almaktadır. Yargının tarafsızlığının sağlanması için, adaletin yalnızca gerçekleşmesi değil, aynı zamanda bunun görünür kılınması gerektiği ilkesine dayanarak, hakimlerin mesleki ve kişisel faaliyetlerinde, ilişkilerinde tarafsızlık izlenimi yaratabilecek durumlardan ve yargıya olan güveni zedeleyecek davranışlardan kaçınmaları zorunludur. "Hakim, tüm faaliyetlerinde,

---

³³³ Adıgüzel, s. 587.

³³⁴ Hüseyin Çeliker, **İslam Hukukunda Yargı Bağımsızlığı**, 1.Baskı, Hacegan Akademi Kitaplığı, İstanbul, 2005, s. 219.

³³⁵ Çetiner, s. 80.

hukukun üstünlüğüne saygılı olduğunu gösterir, yargının dürüstlüğüne ve bağımsızlığına halkın güvenini artıracak şekilde davranır".³³⁶

Hakimin yalnızca kanun bilgisi değil, aynı zamanda kişisel olarak kendini geliştirmiş olması, toplumsal bir gelişmişliği de yansıtır.³³⁷ Çünkü yargının adalet dağıtma kapasitesinin gelişmiş olması, toplumsal barışın, ahlakın, kültürün ve nihayetinde medeniyetin göstergesidir. Hakimin hukuku kültürel bir perspektiften ele alması ve adaletin bu doğrultuda sağlanması, hukuku sıradan bir teknik olmaktan çıkarıp toplumu ileriye taşıyabilecek bir güç haline getirir. Toplumsal kültür, hukukun temelini oluşturduğu gibi, kültürel değerlere dayalı bir hukuk da adil kararlar veren hakimler aracılığıyla toplumu daha ileriye götürebilir.³³⁸

Bu mesleği icra eden bir kişinin, yalnızca adalet dağıtma ve adaleti tesis etme amacını gütmesi, kanunu da bu doğrultuda uygulaması gerekmektedir. Hukukun, düzen sağlama işlevinin yanı sıra kültürel bir işlevi olan adaleti sağlama yönünün göz ardı edilmesi, hukukun ahlaki temelini zedeler.³³⁹ Bu bakımdan, hakim sadece normatif bir temele dayanarak kararını vermemeli; normu, vicdani kanaatini göz önünde bulundurarak adalet terazisinde tartmalı ve uygulamalıdır.³⁴⁰

3.3.2. Hakimin Mesleğe Yaraşırılığı

Yargı fonksiyonu, devletin diğer işlevlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve vatandaşların devlete duyduğu güvenin sağlanması açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu nedenle, yargılama sürecini yürüten hakimlerin bu sorumluluğun bilincinde olmaları gerekir. Yargılama süreci, hakimin üç temel sıfatı birleştirdiği bir süreçtir: Birincisi, hakkın ispatı açısından şahitlik görevi; ikincisi, hukukun emirlerini

---

³³⁶ Yıldız, 20s. 268.

³³⁷ Çetiner, s. 81.

³³⁸ Yıldız, s. 269.

³³⁹ Yıldız, s. 271.

³⁴⁰ Abdulkadir Yıldız, "6771 Sayılı Kanunla Anayasaya Eklenen Yargının Tarafsızlığının Anlamı Üzerine", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Ekim 2017, s. 368.

uygulayıp haksızlıkları engelleme bakımından müftülük görevi; ve üçüncüsü, verilen emirleri ve yasakları yerine getirme yetkisiyle infaz gücünü sağlamaktır.³⁴¹

Hakimin mesleğe uygunluğu, dürüstlüğü, tarafsızlığı ve yetkinliği, doğrudan birbirleriyle ilişkilidir. Bu özellikler, bir hakimin adaletin doğru ve eksiksiz bir şekilde sağlanabilmesi için sahip olması gereken temel niteliklerdir. Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri'nde de bu önemli noktaya vurgu yapılmış ve hakimin mesleki yeterliliğinin, etik değerlerle uyumlu bir şekilde görev yapması gerektiği belirtilmiştir. Hakim, hem yargılama sürecinde hem de mesleki faaliyetleri dışında, mesleğine uygun bir tutum sergilemelidir. Hakimin mesleğe uygunluğu, yargıya duyulan güvenin oluşturulması ve devam ettirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, hakim, sıradan bir vatandaştan daha fazla sorumluluk taşıyan kişisel sınırlamaları kabul etmeli ve bunlara özenle uymalıdır.³⁴²

3.3.3.Hakimin Liyakati

Yargılamanın tarafsızlığını temin etmek amacıyla öngörülen kurumlar ve mekanizmalar, modern devletlerin hukuki yapılarında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, yargılama bir zihinsel süreç ve insani bir ürün olduğundan, yeterli kurumlar ve hukuki güvenceler ne kadar sağlanırsa sağlansın, bu altyapı insan unsuru, yani yetkin hakimler ile desteklenmediği sürece tam anlamıyla işlevsel hale gelmez ve devletin yargı erki adalet dağıtamaz.³⁴³

Hakim olarak atanacak bireyin, hem pozitif hukuka hem de uluslararası hukuka hakim olması ve bunların yanı sıra derin bir hukuk kültürüne sahip bulunması gereklidir. Bu sayede, bir uyuşmazlığı en adil şekilde çözme kapasitesine sahip olur.

---

³⁴¹ A. Refik Gür, **Osmanlı İmparatorluğunda Kadılık Müessesesi**, 2. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2017, ss. 34-35.

³⁴² Yıldız, 2020, s. 285.

³⁴³ Özer, s. 5.

Mecelle’de, hakimin yalnızca yeterli hukuk bilgisine sahip olması değil, aynı zamanda bu bilgiyi doğru şekilde uygulama yeteneği de vurgulanmaktadır.³⁴⁴

Gerçekten de, hakimin hukuki bilgiye sahip olması, tarafsızlığını koruması açısından bir zorunluluktur. Eğer hakim yeterli bilgi ve yetkinliğe sahip değilse, yargılama süreci ve adalet tehlikeye girecek, bu durum hukuk güvenliği ilkesini zedeleyecektir. Hakim, hukuku adil bir şekilde uygulama yeteneğine sahip olmadığında, dış etkilere, yönlendirmelere ve müdahalelere karşı savunmasız hale gelir.³⁴⁵

---

³⁴⁴ Yıldız, 2020, s. 274.

³⁴⁵ Yıldız, 2020, s. 275.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Çoğulcu demokrasilerin iki temel dayanağı, kuvvetler ayrılığı ve hukuk devleti ilkeleridir. Kuvvetler ayrılığı, devletin görevlerinin birbirinden bağımsız ve ayrı organlar tarafından yerine getirilmesini ifade eder. Bu kuvvetler, herhangi bir üstünlük ilişkisi olmaksızın, belirli bir işbölümü ve işbirliği içinde faaliyet gösteren organlar aracılığıyla işler. Hukuk devletinin en önemli görevlerinden biri ise toplumsal adaleti sağlamaktır. Adaletin tarafsızca ve eşit olarak tüm bireylere dağıtılmasında, yani toplumsal adaletin gerçekleştirilmesi için bağımsız bir yargının varlığı en önemli koşuldur.

Hukuk devletinin temel unsurlarından biri olan yargı bağımsızlığı, modern demokrasilere sahip tüm dünya ülkelerinde kabul görmekte ve siyasal, kültürel ve ekonomik gelişmişlik düzeyini belirlemede bir ölçüt olarak kullanılmaktadır. Gerçekten de, temel hak ve özgürlüklerin güvencesi olan, yürütme ve yasama organlarının işlemlerini denetleyen ve vatandaşların hukuki ihtilaflarına çözüm bulan yargı organları, yasama ve yürütme organları karşısında bağımsız kalamadıkları takdirde, yargısal denetimin bir anlamı kalmayacak ve kuvvetler ayrılığı ile hukuk devleti ilkelerinden söz edilemeyecektir. Yargı organının, demokratik ve sosyal bir hukuk devletinde bireysel hak ve özgürlükleri, toplumun temel değerlerini ve uzlaşma noktalarını koruma ve güvence altına alma fonksiyonunu üstlenmesinden dolayı, hâkimlerin bu görevlerini yerine getirebilmeleri için yargı bağımsızlığının sağlanması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde yargı bağımsızlığının yalnızca hukuk devleti ilkesi veya temel hak ve özgürlüklerin korunması açısından değil, aynı zamanda siyasal ve sosyal alanlarda, örneğin ekonomik büyüme gibi gelişme göstergelerinde de önemli olduğu görülmektedir. Yargı sistemindeki aksaklıklar, insan hakları, ekonomi, güvenlik, yönetim ve toplumsal barış gibi birçok alanda büyük sorunlara yol açabilir. Bağımsız bir yargı sistemi, bu sorunların çözümünde kritik bir rol oynar. Bu nedenle, toplumsal düzenin kurulması, korunması ve geliştirilmesi açısından yargı bağımsızlığı ilkesinin tüm yönleriyle hayata geçirilmesi sadece bir ideal değil, aynı zamanda bir zorunluluktur.

Adaletin sağlanması temel hedefinden yola çıkarak, yargı bağımsızlığı, anayasada kesin bir biçimde yer almalı ve bu bağımsızlığı etkin kılacak mekanizmalar oluşturulmalıdır. Hukuk devletinin ve demokrasinin temelinde, insan hak ve özgürlüklerinin devlete karşı korunması ve devletin gücünün sınırlandırılması bulunur. Bu korunmayı sağlayacak tek kurumlar bağımsız yargı organlarıdır. Bu adaleti gerçekleştirecek kurumların, her türlü etkiden ve baskıdan uzak bir şekilde işlevlerini yerine getirmesi gerekmektedir.

Yargı bağımsızlığının tesis edilmesi ve uzun vadede korunması, yalnızca anayasal normlar ve kurumsal güvencelerle sınırlı tutulamayacak kadar çok boyutlu bir meseledir. Bu amaçla yargı sisteminin yalnızca hukuki değil, aynı zamanda idari ve işlevsel yönden de etkin biçimde çalışabilmesi için gerekli insan kaynağının sayıca yeterli ve nitelik bakımından donanımlı olması gerekmektedir. Bu çerçevede, yargı teşkilatının tüm birimlerinde görülen personel yetersizliğinin giderilmesi ile özellikle yargı faaliyetinin omurgasını oluşturan hâkim kadrolarındaki eksikliklerin vakit kaybetmeksizin tamamlanması, adalet mekanizmasının sağlıklı işleyebilmesi açısından hayati öneme sahiptir.

Zira yetersiz personel ile faaliyet göstermeye çalışan bir yargı sistemi, kaçınılmaz olarak iş yükü altında ezilecek ve adalet hizmetlerinin zamanında ve etkili biçimde sunulmasında ciddi aksaklıklar yaşanacaktır. Bu durum, adaletin geç tecelli etmesine yol açacak, adalet erişim hakkını zedeleyecek ve toplumda yargıya olan güveni zayıflatacaktır. Neticede, cezasızlık algısının güçlenmesiyle birlikte, bireylerin hukuk düzenine olan bağlılıkları azalacak; bu da suç işleme oranlarında artış gibi ciddi toplumsal sonuçları beraberinde getirecektir. Dolayısıyla, yargının işlerliğini sağlamak ve bağımsızlığını korumak açısından yeterli sayıda nitelikli hâkim ve personelin istihdam edilmesi, hukuk devletinin temel gereklerinden biri olarak değerlendirilmelidir.

Yargı bağımsızlığının teminat altına alınması ve yargı faaliyetlerinde etkinliğin artırılması, yalnızca personel sayısının artırılmasıyla sağlanabilecek bir durum değildir. Bu bağlamda, eksik insan kaynağının giderilmesinin yanı sıra, mevcut ve yeni istihdam edilen personelin mesleki donanım, verimlilik ve işlevsellik açısından geliştirilmesine yönelik sistematik ve sürdürülebilir eğitim politikalarının

uygulanması zorunludur. Yargı hizmetlerinin niteliğini yükseltmek amacıyla, yalnızca nicel büyümeye değil, aynı zamanda personelin niteliksel gelişimine de öncelik verilmesi gerekmektedir. Örneğin, hâkimlik mesleğine kabul sürecinde adaylarda bulunması gereken nitelikler yalnızca yazılı sınav sonuçlarına değil, aynı zamanda mülakat aşamasında ve staj döneminde sergiledikleri performansa göre de çok yönlü olarak değerlendirilmelidir. Hâkim adaylarının sahip olması gereken bilgi düzeyi, analitik düşünme yeteneği, olaylar karşısında sağduyulu ve öngörülü yaklaşım sergileyebilme kapasitesi, genel kültür düzeyleri ve problem çözme becerileri objektif kriterlerle ölçülmelidir. Adaletin etkin, tarafsız ve süratli bir şekilde sağlanabilmesi, bu mesleğe kabul edilen bireylerin liyakatli, donanımlı ve mesleki basirete sahip kişiler arasından seçilmesine bağlıdır. Bu nedenle, adayların mesleğe kabul süreci, sadece bilgiye değil aynı zamanda mesleki uygunluklarına da odaklanacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Hâkim ve savcılarının, hukuk devleti ilkesine uygun olarak adil, tarafsız ve etkin bir yargılama sürecine tam anlamıyla katkı sunabilmeleri, yalnızca yasal güvencelerle değil, aynı zamanda mesleki tatmin ve motivasyonlarının yüksek tutulmasıyla mümkündür. Bu bağlamda, özlük haklarının çağın gereklerine uygun biçimde yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Özellikle maaş, özendirici ödenekler, görev tazminatları gibi ekonomik hakların güncellenmesi; hâkim ve savcılarının sosyal haklarını kapsayan lojman, sağlık, ulaşım ve güvenlik gibi konularda eksiklerin giderilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca görev yaptıkları coğrafi bölgelere göre farklılaşan şartların göz önüne alınarak teşvik edici uygulamaların geliştirilmesi, hem mesleki bağlılığı artıracak hem de hâkim-savcı hareketliliğini dengeleyerek yargı hizmetlerinin ülke genelinde daha eşit dağılmasını sağlayacaktır. Tüm bu iyileştirmelerin, yargı mensuplarına bir ayrıcalık olarak değil, yargının tarafsızlık ve bağımsızlık ilkelerine hizmet eden bir gereklilik olarak sunulması gerekir. Böylece, yargı mensuplarının mesleki güvenceleri güçlendirilerek, verdikleri kararların toplumsal meşruiyeti de artırılmış olacaktır.

Türkiye’de yargının hukuki bağımsızlığı açısından ciddi bir eksikliğin olmadığı söylenebilir; zira temel ilke ve kurallar büyük ölçüde anayasa ve yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. Bununla birlikte, yargının bağımsızlığını

tehdit eden unsurlar arasında, siyasi sistemin yapısından kaynaklanan siyasi gelenekler ve davranış kalıpları ile bu yapıya eşlik eden toplumsal kültür yer almaktadır. Ayrıca, mevzuatta bulunan bazı eksiklikler ve boşluklar, siyasi iktidarların yargıya müdahale etmesine zemin hazırlamaktadır. Bu tür müdahalelerin önlenmesi için, mevzuatta müdahaleye açık olan hükümler belirlenip gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Bu süreçte, yargı bağımsızlığına ilişkin uluslararası belgelerde yer alan yol gösterici görüş ve öneriler titizlikle dikkate alınmalıdır.

Yargı bağımsızlığı, hâkimlerin karar alma süreçlerinde yasama ve yürütme organlarının herhangi bir baskısı, yönlendirmesi veya müdahalesi olmaksızın görev yapmalarını zorunlu kılar. Ancak Türkiye’de hâkimlerin mesleki süreçlerini düzenleyen atama, terfi, tayin, disiplin ve görevden alma gibi işlemleri yürüten HSK’nın yapısı, bu bağımsızlığı ciddi anlamda zedeleyen bir nitelik taşımaktadır. Mevcut sistemde HSK üyelerinin tamamı ya doğrudan ya da dolaylı olarak yasama ve yürütme organları tarafından belirlenmektedir. Geçmişte Adalet Bakanı’nın Kurul Başkanı olması ve Bakanlık Müsteşarı’nın doğal üye sıfatıyla Kurulda yer alması, yürütme erkine bağlılık açısından eleştirilmişken, bugün gelinen noktada, Kurul’un tüm üyelerinin siyasal erk tarafından seçiliyor olması bu sorunu daha da derinleştirmiştir. Bu durum, HSK’nın yargıdan ziyade siyasi erklerin etkisiyle şekillendiği izlenimini doğurmakta ve yargının bağımsızlığına ilişkin ciddi endişelere neden olmaktadır. Dolayısıyla, HSK’nın yapısının demokratik hukuk devleti ilkelerine uygun olarak yeniden düzenlenmesi, yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi açısından hayati önem arz etmektedir.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu’nun mevcut yapısında yargı organlarının temsil gücü son derece sınırlıdır. Kurulun üyelerinin büyük çoğunluğunun yasama ve yürütme organları tarafından belirleniyor olması, yargının kendi kaderi üzerindeki söz hakkını zayıflatmakta ve yargı bağımsızlığını ciddi biçimde tehdit etmektedir. Bu durum, kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı bir görünüm arz etmekte olup, yasama ve yürütmenin yargı üzerinde belirleyici bir otorite oluşturmasına imkân tanımaktadır. Yargının bağımsızlığını pekiştirmek ve HSK’nın siyasal etkilerden arındırılmış bir yapıya kavuşturulmasını sağlamak amacıyla, Kurulun oluşumunda karma bir model benimsenmesi önemli bir reform adımı olacaktır. Bu doğrultuda, Kurul üyelerinin

ağırlıklı olarak yüksek yargı organları, Türkiye Adalet Akademisi ve Üniversitelerarası Kurul gibi bağımsız ve uzman kurumlar tarafından, kendi üyeleri arasından seçilmesi yoluna gidilmelidir. Böyle bir düzenleme, HSK'nın siyasal etkilerden uzak, objektif ve tarafsız kararlar alabilmesini mümkün kılarak, yargı bağımsızlığını güçlendirecek ve hukuk devleti ilkesinin sağlam temellere oturmasına katkı sağlayacaktır.

Diğer taraftan Türkiye'de Adalet Bakanlığı bürokrasisinin, hâkimlik mesleğine kabul sürecindeki belirleyici rolü, hâkim tarafsızlığı ve bağımsızlığı ilkeleri açısından ciddi tartışmalara yol açmaktadır. Hâkim adaylarının mesleğe kabulünde uygulanan yazılı sınavın ardından, Adalet Bakanlığı bünyesinde ve büyük oranda Bakanlık bürokratlarından oluşan mülakat kurulları tarafından gerçekleştirilen sözlü değerlendirmeler, seçim sürecine yönelik objektiflik ve tarafsızlık endişelerini beraberinde getirmektedir. Bu durum, yargı erkine mensup kişilerin siyasal ve idari etkilerden bağımsız olarak görev yapmalarını zorlaştırmakta ve kamuoyunda yargının tarafsızlığına olan güveni zedelemektedir. Bu nedenle, yazılı sınavı başarıyla geçen adayların sözlü mülakatla değerlendirildiği aşamada, mülakat kurullarının oluşumuna dair yapısal bir reform gerçekleştirilmesi zaruridir. Özellikle yüksek yargı organları üyeleri ile Türkiye Adalet Akademisi'nde görev yapan, meslek etiği ve hukuk nosyonu yüksek öğretim üyelerinden oluşacak bir değerlendirme kurulu tesis edilmelidir. Bu tür bir düzenleme, hâkim adaylarının mesleki ehliyet, liyakat ve tarafsızlık ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesini sağlayarak, hem yargı bağımsızlığını güçlendirecek hem de kamu vicdanında adalet sistemine duyulan güveni artıracaktır.

Aynı şekilde, hâkimlerin atanması, terfi ettirilmesi ve görevden alınmalarına ilişkin düzenlemelerin açık, nesnel ve ölçülebilir kriterlere dayanması; bu kararları alacak kurulların ise ağırlıklı olarak yargı mensuplarından teşekkül etmesi, yargı bağımsızlığının sağlanması açısından hayati önemdedir. Hâkimlik mesleğinin kariyer süreci boyunca herhangi bir siyasal, idari ya da kişisel etkiye maruz kalmadan ilerleyebilmesi, ancak bu sürecin güvenilirlik ve tarafsızlık ilkeleriyle uyumlu şekilde düzenlenmesiyle mümkün olabilir.

Nitekim Avrupa Konseyi bünyesinde faaliyet gösteren Venedik Komisyonu, yargı bağımsızlığının temel bir unsuru olarak hâkimlerin objektif esaslara dayalı şekilde atanmasını ve terfilerinin yapılmasını zorunlu görmektedir. Komisyon, bu tür

kararların liyakat, mesleki performans ve etik değerlere uygunluk temelinde alınmasının altını çizirken, bu işlemlerde keyfiliğe mahal vermeyecek şeffaf mekanizmaların tesis edilmesini önermektedir.

Avrupa Hakimleri Danışma Konseyi de 2001 yılında yayımladığı tavsiye kararında, hâkimlerin atanması ve meslek içi ilerlemelerine dair tüm kararların nesnel kriterlere dayanması gerektiğini açıkça belirtmiştir. Ayrıca, bu tür kararların bağımsız bir kurul tarafından alınmasının zorunlu olduğunu, ve karar süreçlerinin herhangi bir dış müdahale veya siyasi etkiyi önleyecek güvencelerle desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bu bağlamda, Türkiye'de hâkimlerin kariyer süreçlerini düzenleyen sistemin de, benzer şekilde bağımsız, çoğulcu ve yargı kökenli yapılardan oluşan kurullar eliyle işletilmesi ve bu kurulların karar alma süreçlerinin mutlak surette objektif ve şeffaf kriterlere dayanması, yargı bağımsızlığının kurumsallaşması açısından vazgeçilmez bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL**, Rıdvan, “Yargının Siyasallaşması: Kavramsal Bir Çerçeve”, **DÜHFD**, C. 27, S. 47.
- ANAYURT Ömer ; Anayasa Hukuku Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram Ve Kurumlar)**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.
- ARAS**, Bahattin;“Yasamanın Bilgi Edinme Ve Denetleme Yollarının Yargı Bağımsızlığına Etkileri”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C.1, S.7, Ankara, 2011.
- ARMAĞAN** Servet ; 1961 Anayasasının Son Değişikliğinden Sonra Anayasa Mahkemesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 37/1-4, ss.125
- ATAR** Yavuz ; **Türk Anayasa Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- ATAY**, Ender Ethem; “Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı İlkesi Işığında Danıştay”, **GÜHFD**, 2013.
- BAKIRCI**, Fahri “Yargı Bağımsızlığının Sağlanmasında Hâkimler ve Savcılar Kurulu ile Anayasa Mahkemesine Üye Seçimi Üzerine”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, S. 1.
- BALTACI**, Cemal; “Demokrasi ve Yargı Bağımsızlığı Bağlamında Türkiye’de Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Sivas, 2013.
- BEDER** Bülent , **ALTUNDİŞ** Mehmet ; “ Yasama ve Yürütme Fonksiyonlarının Yargı Bağımsızlığına Müdahalesi”, **Yasama Dergisi**, S.13, 2009.
- BİLGE**, Necip; **Yargısal İçtihatların Bağlayıcı Gücü ve İçtihadı Birleştirme Kararları**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara,1993.
- BJONBERG**, Kjell – **RICHMOND**, Paul; Türkiye Cumhuriyetinde Yargı Sisteminin İşleyişi, İstisari Ziyaret Raporu, 28.09.2003 – 10.10.2003 (Avrupa Birliği Komisyonu Brüksel), Avşaroğlu Matbaası, Ankara, 2004.
- CAN** Osman ; “1921 Anayasası’nın 100. Yılı: Bir İstisnai Başarı Ve Dramatik Başarısızlık Hikâyesi”, **Anayasa Yargısı**, Cilt. 38, S. 1, s. 127–170., 2021.
- CENGİZ**, Serkan; **DEMİRAG**, Fahrettin; **ERGÜL**, Teoman; **MCBRIDGE**, Jeremy, **TEZCAN**, Durmuş; **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları**, Avrupa Konseyi ve Türkiye Barolar Birliği İşbirliği, Şen Matbaa, Ankara, 2008.
- ÇANKAYA**,Özden; **YAMANER**, Melik Batur, **Kitle İletişim Özgürlüğü**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006.

- ÇAPAR** Asuman ; Yargı Bağımsızlığı Ekseninde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yürütme ve Yargı İlişkisi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi – İnÜHFD Cilt 13, Sayı 1, ss. 148-165, 2022.
- ÇELİKER**, Hüseyin; **İslam Hukukunda Yargı Bağımsızlığı**, 1. Baskı, Hacegan Akademi Kitaplığı, İstanbul, 2005.
- ÇETİNER**, Selma; **Yargı Etiği (Yargı Erki ve Değerler)**, 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2016.
- DEMİRKOL**, Ferman; **Yargı Bağımsızlığı**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1991.
- DURAN**, Lütfi; “Tevhidi İçtihat Nedir?”, **Siyasal İlimler Mecmuası**, 1953.
- EİCHENBERGER**, Kurt; Die richterliche, Unabhaengigkeit als staatsrechtliches Problem, Bern, 1960, s. 23’ten aktaran: Şeref Ünal, **Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı**, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1994.
- ERDEM**, Fazıl Hüsnü; “Türkiye’de Yargı Bağımsızlığının Mevzuattan Kaynaklanan Sorunları Ve Çözüm Önerileri”, **DÜHFD**, C. 27, S. 47, 2022.
- ERDOĞAN**, Mustafa, **Anayasa ve Özgürlük**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2002.
- ERDOĞAN**, Mustafa; **Anayasa Hukuku**, Orion Kitabevi, 5. Baskı, 2005.
- ERDOĞAN**, Mustafa; **Türkiye’de Anayasalar ve Siyaset**, Liberte Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 2003.
- ERDOĞAN**, Mustafa; **Anayasal Demokrasi**, Siyasal Yayınevi, 9. Baskı, Ankara, 2012.
- ERDOĞAN**, Mustafa; **Özgürlük Perspektifinden Hukuk ve Demokrasi**, Kesit Yayınları, 2013.
- ERGÜL**, Ozan “Anayasa Mahkemesi ve Hâkim Tarafsızlığı”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.54, 2004.
- FENDOĞLU**, Hasan Tahsin; **Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, Yetkin Basımevi, Ankara, 2010.
- GENÇ M. Zeki** ; **Anayasalar Açısından Yargı Bağımsızlığının Kuvvetler Ayrılığı İle İlişkileri**, İstanbul, 1993.
- GÖLCÜKLÜ**, A.Şeref; **GÖZÜBÜYÜK** Feyyaz, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması**, Turhan Kitapevi, Ankara, 1994.
- GÖNENÇ**, Levent; “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, **Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Anayasa Çalışma Metinleri 3**.
- GÜNDAY**, Metin; **İdare Hukuku**, İmaj Yayınevi, 9. Baskı, Ankara, 2004.
- GÜNEŞ** İhsan ; “Teşkilati Esasiye Kanunu’nun (1921 Anayasası’nın) Yapılış Süreci”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 20, Sayı 2, ss. 233-256.

- GÜR, A. Refik; Osmanlı İmparatorluğunda Kadılık Müessesesi**, 2. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2017.
- GÜRSEL, Özkan; “Yargı Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı”, Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı**, Ankara, 1996.
- HAKYEMEZ, Yusuf Şevki ; Yargı Raporu-Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurulları**, Stratejik Düşünce Enstitüsü, Öncü Basımevi, Ankara, 2010
- İNCEOĞLU, Sibel; “Adil Yargılanma Hakkı”, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa**, Editör Sibel İnCEOğlu, Avrupa Konseyi, 2013.
- İŞTEN, İnanç; Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Gaziantep University Journal of Social Sciences**, Cilt 13, Sayı 2.
- KAPANİ, Münci; İcra Organı Karşısında Hakimlerin İstiklali**, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1956.
- KARAMAN, Ebru; 1982 Anayasası Çerçevesinde Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı Sorunu**, **Beypkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, s.29-59, Cilt: 1, Sayı:1 | Haziran 2015.
- KEYMAN, Selahattin; Ceza Muhakemesinde Savcılık**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970.
- KOÇAK SÜREN, Özlem; “Basın Yoluyla Yargıya Müdahale”, İstanbul Barosu Dergisi**, C.81, S.2.
- KUBALI, Hüseyin Nail; Devlet Ana Hukuku Dersleri**, Adnan Kitapevi, İstanbul, 1946.
- KUNTER, Nurullah; Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1989.
- KUNTER, N.,YENİSEY F.; NUHOĞLU, A.; Muhakeme Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2006.
- KURU, Baki; İctihatların Birleştirilmesi Yoluyla İlgili Bazı Sorunlar**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1977.
- MUMCUOĞLU, Maksut; “Ceza Adaletinde Yansızlık Sağlamak”, Cumhuriyet Gazetesi**, 1989.
- MONTESQUIEU, “İngiltere Esas Teşkilatı”, SBF Dergisi**, C. 2, S. 1, 2015.
- OKUMUŞ, Ali; Türk Hukuk Sisteminde Yargı Erkini Bağımsızlığı**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.
- ÖDEN, Merih; “Anayasa Yargısında Yargıcın Davaya veya İşe Bakamaması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ankara, Cilt 43, S.1-4, 1993.
- ÖLMEZ, Cansu Büşra; “Hakimlerin Özel Bağımsızlığı: Hakimlik Teminatı”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 19/1.Sayı**, Nisan 2024.
- ÖZAR, Süleyman; “Yargı Bağımsızlığı Bağlamında Adalet Bakanı’nın HSYK ve Cumhuriyet Savcısı ile Arasındaki İlişkinin Hukuki Esas ve Kapsamı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 17, 2014.

- ÖZBUDUN**, Ergun; **Türk Anayasa Hukuku**, 8. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2005.
- ÖZBUDUN**, Ergun; **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- ÖZBUDUN**, Ergun ; “Türk Anayasa Mahkemesinin Yargısal Aktivizmi ve Siyasal Elitlerin Tepkisi”, **AÜSBF Dergisi**, Sayı: 62-3.
- ÖZEN**, Muharrem; “Yargı Bağımsızlığını Zedeleyen Düzenleme, Uygulamalar ve Bağımsızlığı Sağlamaya Yönelik Çözüm Önerileri”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2010.
- ÖZKUL**, Fatih; “Anayasalarımızda Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2016.
- ÖZKUL**, Fatih; **Anayasa Hukuku Kapsamında Türkiye’de Yargı Organının Bağımsızlığı Ve Tarafsızlığı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- ÖZOK**, Özdemir; “**Hukuk Devleti ve Yargı Bağımsızlığı**”, TBB Dergisi, S. 84, 2009.
- PAKSOY**, Mustafa; “Cumhuriyet Savcısının Bağımsızlığı Meselesi”, **Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2014.
- POSTACIOĞLU**, İlhan; **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1975.
- SAĞLAM**, Fazıl; “Anayasa Değişikliklerinde Hakimler Ve Savcılar (Yüksek Kurulun ’nun Konumu”, **Güncel Hukuk Dergisi**, Mart 2017/3.
- SALDIRIM**, Mustafa; **Özel Hukukta Cumhuriyet Savcısının Görevleri**, Turhan Kitapevi, Ankara, 2005.
- SANCAR**, Mithat; “**Devlet Aklı**” Kısacasında **Hukuk Devleti**, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2008.
- SAVCI**, Bahri; **Türkiye’de Yargı Kuvveti**, Kanuni Esasının Yüzüncü Yıl Armağanı, Ankara, 1978.
- SELÇUK**, Sami; **Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne**, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1998.
- SELÇUK**, Sami; **Bağımsız Yargı Özgür Düşünce**, İmge Kitapevi, 2007.
- ŞAHİN** Köksal, **TEMEL** Vedat ; “1921 Ve 1924 Anayasalarında Hukuk Devleti Ve Yargı Bağımsızlığı: Tarihsel Ve Kurumsal Bir Analiz”, **Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal**, Cilt 11, S: 67 - 84, 2016 .
- ŞIK** Hüseyin ; **1921, 1924 Anayasalarında Yargı Erki ve İstiklal Mahkemeleri**, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları.
- ŞİMŞEK** Mürşide ; “Çoğulculuk ve Vesayet İkileminde 1961 Anayasası”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: TBMM’nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı, Kasım 2020.
- TANÖR** Bülent ; **Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri**, Der Yayınları, İstanbul, 1995.

- TANÖR**, Bülent; **1982 Anayasası'na göre Türk Anayasa Hukuku**, Beta Yayıncılık, 22. Baskı, İstanbul, 2024.
- TEZİÇ**, Erdoğan; **Anayasa Hukuku Genel Esaslar**, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2004.
- TEZİÇ**, Erdoğan; **Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2016.
- TOSUN**, Fahri Mutlu; “Yargı Ve Demokratik Meşruiyet”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S.88, 2020.
- TUNÇ**, Aslı; Türkiyede Adli Olayları Haber Yapmada Kullanılan Dil Bakımından Yaşana Sorunlar, Çağdaş Demokrasilerde Yargı ve Medya İlişkileri Uluslararası Sempozyumu, ed., Yalçın Şahinkaya, Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2010.
- TURAN**, Hüseyin; “Yargı Görevi ve Hizmeti”, **Adalet Dergisi**, S. 21, 2005.
- TURAN**, Osman; “Uluslararası Belgeler Bağlamında Yargı Bağımsızlığı: Türkiye İçin Bir Model Önerisi”, Onikilevha Yayınları, 2024.
- TÜRK**, Hikmet Sami; **Daha İyi Bir Anayasa İçin**, TESAV Yayınları, Ankara, 2003.
- URAN MURPHY**, Peri; **Teorik Çerçeve de Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2016.
- ÜLGEN**, Celal; Hukukun Üstünlüğü ve Kuvvetler Ayrılığı, 30 Nisan 2010 Panel Notları, İstanbul Barosu Yayınları, 2010.
- ÜNAL**, Şeref; **Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı ve Hakimlik Teminatı**, TBMM Kültür ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 1994.
- ÜNVER**, Yener ; “ Yargı Bağımsızlığı Açısından Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. 53, S. 1-4, İstanbul , 1990.
- YAMAÇ** Müzehher ; 100. Yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Anayasası 1924 Teşkilat-I Esasiye Kanunu, **HUMANITAS - Uluslararası Bilimler Dergisi**, <https://doi.org/10.20304/humanitas.1460613> 12 (Cumhuriyet’in 100. Yılı Özel Sayısı), ss.266-282.
- YAZICI**, Hilal; “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı İlkesi Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Sistemi”, **Liberal Düşünce Dergisi**, 2019.
- YAVUZ**, Bülent; **Kuruluş ve İşleyiş Açısından Türkiye’de Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012 .
- YILDIZ**, Abdulkadir; “6771 Sayılı Kanunla Anayasaya Eklenen Yargının Tarafsızlığının Anlamı Üzerine”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Ekim 2017.
- YILDIZ**, Abdulkadir; **Hukuk ve Ahlak Arasındaki İlişki**, İGİAD Yayınları, İstanbul, 2018.
- YILDIZ**, Abdulkadir; **Yargının Tarafsızlığı**, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2020.

YILDIRIM, Turan; **Türkiye'nin İdarî Teşkilatı**, Alkım Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, 2002.

YILMAZ, Ejder; **Hukuk Sözlüğü**, Yetkin Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2011.

YILMAZ, Halit; “Türkiye'nin Yargı Bağımsızlığına İlişkin Sorunları”, **Türkiye Barolar Birliği Yayınları**, 1. Baskı, S. 13, 2009.

YÜKSEL, Metin; “Türkiye’de Yargı Bağımsızlığına İlişkin Kimi Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, **Anayasa Yargısı Dergisi**, 2010, S.27, 2010.

YÜKSEL, Saadet; “Türk Anayasa Hukukunda Hakimlerin Bağımsızlığına Genel Bir Bakış”, **ÜHFM**, S. 2, 2012.

Mahkeme Kararları

Anayasa Mahkemesi'nin 1970/25 Esas, 1970/32 Karar, 17.12.1970 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin E.1967/14, K.1967/36, K.T.14.11.1967, R.G.29.4.1968 – 12886.

Anayasa Mahkemesi'nin 1967/11 Esas, 1968/7 Karar, 13.02.1968 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 1968/378 Esas,,1969/34 Karar, 12.06.1969 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 1970/25 Esas., 1970/32 Karar, 17.12.1970 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 1988/32 Esas, 1989/10 Karar, 28.2.1989 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 1992/37 E., 1993/18 K., 28.02.1989 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 1963/125 Esas, 1963/112 Karar, 28.06.1963. tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin Azat Yıldırım, B.No: 2017/15279, 29.01.2020 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 1992/37 Esas, 1993/18 Karar, 27.04.1993 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 1992/37 Esas, 1993/18 Karar, 27.4.1993 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin , 1997/19 Esas, 1977/66 Karar, 23.10.1997 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 2012/102 Esas, 2012/207 Karar, 27.12.2012 tarihli kararı.

AİHM, 17.01.1970 tarihli Delcourt/Belçika kararı.

AİHM, 01.10.1982 tarihli Piersack/Belçika kararı.

AİHM, Campbell ve Bell – Birleşik Krallık, no. 7819/77 ve 28.6.1984 tarihli kararı.

AİHM, Sramek – Avusturya , no. 8790/79, 22.10.1984 tarihli kararı.

AİHM, Stran Greek Refineries And Stratis Andreadis / Greece, no. 13427/87, 09.12.1994 tarihli kararı.

AİHM, Parlov – Tkalcic / Croatia, no. 24810/06, 22.12.2009 tarihli kararı.

AİHM, Piersack /Belçika 01.10.1982 tarihli kararı.

AİHM, Oleksandr Volkov/ Ukraine, no. 21722/11, 09.01.2013 tarihli kararı.

İnternet Kaynakları

Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi, Yargının Bağımsızlığı ve Hâkimlerin Görevden Alınmaması Standardına Dair Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine Sunduğu 1 (2001) Nolu Görüş www.anayasa.gov.tr/media/3675/12001.pdf

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin CM/REC (2010) 12 Sayılı Tavsiye Karar

Birleşmiş Milletler Yargı Bağımsızlığı Temel İlkeleri, www.hsk.gov.tr/eklentiler/dosyalar/51159f30-8d0e-4bb4-becc-1446b51d1a5d.pdf, 18. İlke.

Venedik Komisyonunun Yargı Bağımsızlığına İlişkin Raporu, [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)004-tur](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)004-tur)

Venice Commission, 2017, “Opinion on the Amendments to the Constitution Adopted by the Grand National Assembly on 21 January 2017 and to be Submitted to A National Referendum on 16 April 2017,”, [www.coe.int/en/web/venice-commission/-/CDL-AD\(2017\)005-e](http://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/CDL-AD(2017)005-e),

Hakimlerin Statüsüne İlişkin Avrupa Şart, www.hsk.gov.tr/eklentiler/dosyalar/6b93439f-7312-4e49-a52d-7e0e2790845a.pdf,

ARAT Nilay, TOPUKÇU Aslı ; 100. Yılında 1921 Anayasası'na Dair,

KHAS Hukuk Fakültesi Hukuk Bülteni, (E.T. 09.03.2025)

DEMİR Fevzi ; Cumhuriyet Dönemi Türk Anayasaları ve Hükümet Sistemleri, hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/Fevzi-Demir3.pdf, (E.T. 02.04.2025)